

>>Pars 7>>

LIBER VIGESIMUS PRIMUS.

Exponitur cap. XXXI lib. Job, ad versum 24 exclusive, et laudatis prius castitate, humilitate, misericordia, multa de occasione peccati fugienda potissimum docentur.

CAPUT PRIMUM.

1. In explicandis sacris Scripturis, nec solus historicus sensus sequendus est, nec semper allegoricus.--- Intellectus sacri eloquii inter textum et mysterium tanta est libratione pensandus, ut utriusque partis lance moderata, hunc neque nimiae discussionis pondus deprimat, neque rursus torpor incuriae vacuum relinquat. Multae quippe ejus sententiae tanta allegoriarum conceptione sunt gravidae, ut quisquis eas ad solam tenere historiam nititur, earum notitia per suam incuriam privetur. Nonnullae vero ita exterioribus praeceptis inserviunt, ut si quis eas subtilius penetrare desiderat, intus quidem nihil inveniat, sed hoc sibi etiam quod foris loquuntur abscondat.

2. Probatur prior propositio.---Unde bene quoque narratione historica per significationem dicitur: Tollens Jacob virgas populeas virides, et amygdalinas, et ex platanis, ex parte decorticavit eas, detractisque corticibus, in his quae exspoliata fuerant candor apparuit; illa vero quae integra erant viridia permanserunt, atque in hunc modum color effectus est varius (Genes. XXX, 37). Ubi et subditur: Posuitque eas in canalibus in quibus effundebatur aqua, ut cum venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, et in aspectu earum conciperent. Factumque est ut in ipso calore coitus oves intuerentur virgas, et parerent maculosa et varia, et diverso colore respersa (Ibid., 38, 39). Quid est enim

virgas virides, amygdalinas, atque ex platanis ante gregum oculos ponere, nisi per Scripturae sacrae seriem antiquorum Patrum vitas atque sententias in exemplum populis praebere? Quae nimirum quia juxta rationis examen rectae sunt, virgae nominantur. Quibus ex parte corticem subtrahit, ut in his quae exspoliantur, intimus candor appareat; et ex parte corticem servat, ut sicut fuerant exterius, in viriditate permaneant; variusque virgarum color efficitur, dum cortex ex parte subtrahitur, ex parte retinetur. Ante considerationis enim nostrae oculos praecedentium patrum sententiae quasi virgae variae ponuntur. In quibus dum plerumque intellectum litterae fugimus, quasi corticem subtrahimus, et dum plerumque intellectum litterae sequimur, quasi corticem reservamus. Dumque ab ipsis cortex litterae subducitur, allegoriae candor interior demonstratur, et dum cortex relinquitur, exterioris intelligentiae virentia exempla monstrantur. Quas bene Jacob in aquae canalibus posuit, quia et Redemptor noster in libris eas sacrae scientiae, quibus nos intrinsecus infundimur, fixit. Has aspicientes arietes cum ovibus coeunt, quia rationales nostri spiritus, dum in earum intentione defixi sunt, singulis quibusque actionibus permiscentur, ut tales fetus operum procreent, qualia exempla praecedentium in vocibus praeceptorum vident; et diversum colorem proles boni operis habeat, quia et nonnumquam subtracto litterae cortice, acutius interna considerat, et reservato nonnumquam historiae tegmine, bene se in exterioribus format.

3. Probatur altera.---Nam quia divinae sententiae aliquando interius rimandae sunt, aliquando exterius observandae, per Salomonem quoque dicitur: Qui fortiter premit ubera ad eliciendum lac, exprimit butyrum; et qui vehementer emungit, elicit sanguinem (Prov. XXX, 33). Ubra quippe fortiter premimus, cum verba sacri eloquii subtili intellectu pensamus, qua pressione dum lac quaerimus, butyrum invenimus, quia dum nutriri vel tenui intellectu quaerimus, ubertate internae pinguedinis

ungimur. Quod tamen nec nimie nec semper agendum est, ne dum lac quaeritur ab uberibus, sanguis sequatur. Plerumque etenim quidam dum verba sacri eloquii plus quam debent discutunt, in carnalem intellectum cadunt. Sanguinem quippe elicit, qui vehementer emungit, quia carnale efficitur hoc quod ex nimia spiritus discussione sentitur. Unde necesse est ut beati Job opera, quae inter increpantium amicorum verba idcirco narrat ne afflicta mens illius in desperatione deficiat, juxta pondus historiae perscrutemur, ne si haec animus plusquam necesse est spiritaliter investiget, a verborum ejus uberibus sanguis nobis pro lacte respondeat. Si quando vero quaedam mystica in suorum operum narratione permiscet, ad haec necesse est ut mens concita redeat, ad quae hanc ipse, ut datur intelligi, ordo loquentis vocat. Nam sanctus vir postquam ea quae sibi per flagellum Domini fuerant inflicta narravit, nunc per ordinem proprias enumerando virtutes, qualis ante flagellum fuerit innotescit; sic vitae suae historiam texens, ut ei perrarum aliquid quod allegorice intelligi possit interserat, quatenus et ex magna parte historica sint quae memorat, et tamen aliquando per haec eadem ad spiritalem intelligentiam consurgat. Qua itaque fortitudine ab omni lapsu exteriora sua custodiae interioris disciplina constrinxerit, insinuat dicens:

CAPUT II

CAP. XXXI

VERS. 1.---Pepigi foedus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine.

4. Ne mens illicita concupiscat, cohibendi sunt sensus exteriores qui sunt aditus mentis. Intueri non decet quod concupiscere non licet.---Cum sit invisibilis anima, nequaquam corporearum rerum delectatione tangitur, nisi quod inhaerens corpori quasi quaedam egrediendi

foramina ejusdem corporis sensus habet. Visus quippe, auditus, gustus, odoratus, et tactus, quasi quaedam viae mentis sunt, quibus foras veniat, et ea quae extra ejus sunt substantiam concupiscat. Per hos etenim corporis sensus quasi per fenestras quasdam exteriora quaeque anima respicit, respiciens concupiscit. Hinc etenim Jeremias ait: Ascendit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras (Jerem. IX, 21). Mors quippe per fenestras ascendit, et domum ingreditur, cum per sensus corporis concupiscentia veniens, habitaculum intrat mentis. Quod contra hoc quod jam saepe diximus de justis per Isaiam dicitur: Qui sunt hi qui ut nubes volant, et quasi columbae ad fenestras suas (Isai. LX, 8)? Justi namque volare ut nubes dicti sunt, quia a terrenis contagiis sublevantur; et quasi columbae ad fenestras suas sunt, quia per sensus corporis exteriora quaeque intentione non respiciunt rapacitatis, eosque foras non rapit concupiscentia carnalis. Quisquis vero per has corporis fenestras incaute exterius respicit, plerumque in delectationem peccati etiam nolens cadit; atque obligatus desideriiis, incipit velle quod noluit. Praeceptis quippe anima dum ante non providet, ne incaute videat quod concupiscat, caeca post incipit desiderare quod vidit. Unde et Prophetarum mens, quae sublevata saepe mysteriis internis intererat, quia alienam conjugem incaute vidit, obtenebrata postmodum sibimet illicite conjunxit (II Reg. XI, 2). Sanctus autem vir, qui acceptis corporis sensibus velut subjectis ministris quidam aequissimus iudex praeest, culpas conspicit antequam veniant, et velut insidianti hosti fenestras corporis claudit, dicens: Pepigi foedus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. Ut enim cogitationes cordis caste servare potuisset, foedus cum oculis pepigit, ne prius incante aspiceret quod postmodum invitus amaret. Valde namque est quod caro deorsum trahit, et semel species formae cordi per oculos illigata vix magni luctaminis manu solvitur. Ne ergo quaedam lubrica in cogitatione versemus, providendum nobis est; quia intueri non decet

quod non licet concupisci. Ut enim munda mens in cogitatione servetur a lascivia voluptatis suae deprimendi sunt oculi, quasi quidam raptores ad culpam. Neque enim Eva lignum vetitum contigisset, nisi hoc prius incaute respiceret. Scriptum quippe est: Vidit mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, et pulchrum oculis, aspectuque delectabile; et tulit de fructu illius, et comedit (Genes. III, 6). Hinc ergo pensandum est quanto debeamus moderamine erga illicita visum restringere nos qui mortaliter vivimus, si et mater viventium per oculos ad mortem venit. Hinc etiam sub Judaeae voce, quae exteriora videndo concupiscens bona interiora perdiderat, propheta dicit: Oculus meus depraedatus est animam meam (Thren. III, 51). Concupiscendo enim visibilia, invisibiles virtutes amisit. Quae ergo interiorem fructum per exteriorem visum perdidit, per oculum corporis pertulit praedam cordis. Unde nobis ad custodiendam cordis munditiam exteriorum quoque sensuum disciplina servanda est. Nam quantalibet virtute mens polleat, quantalibet gravitate vigeat, carnales tamen sensus puerile quiddam exterius perstrepunt, et nisi interioris gravitatis pondere et quasi juvenili quodam vigore refrenentur, ad fluxa quaeque et levia mentem enervem trahunt.

5. Exemplum Job non solum carnis, sed etiam cordis et mentis luxuriam refrenantis. Per Moysen luxuria perpetrata, per Christum etiam cogitata damnatur. Qui coeli civis est luxuriam deserat, non timore, sed charitate.---Videamus igitur quomodo beatus Job id quod in eo fluxum ac puerile caro sapere potuit, juvenili sapientiae vigore restrinxit. Ait enim: Pepigi foedus cum oculis meis. Et quia non in se actionem tantummodo, sed et cogitationem luxuriae exstinxit, secutus adjunxit: Ut ne cogitarem quidem de virgine. Sciebat nimirum luxuriam esse in corde refrenandam, sciebat, per sancti Spiritus donum, quod Redemptor noster veniens legis praecepta transcenderet, et ab electis suis non solum luxuriam

carnis, sed etiam cordis aboleret, dicens: Scriptum est: Non adulterabis; ego autem dico vobis, quoniam omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam moechatus est eam in corde suo (Matth. V, 27). Per Moysen quippe luxuria perpetrata, per auctorem vero munditiae luxuria cogitata damnatur. Hinc est enim quod discipulis primus Ecclesiae pastor dicit: Propter quod succincti lumbos mentis vestrae, sobrii perfecte sperate in eam quae offertur vobis gratiam (I Pet. I, 13). Lumbos enim carnis succingere est luxuriam ab effectu refrenare. Lumbos vero mentis succingere est hanc etiam a cogitatione restringere. Hinc est quod angelus, qui Joannem alloquitur (Apoc. I, 13), zona aurea super mamillas cinctus esse perhibetur. Quia enim Testamenti Novi munditia etiam cordis luxuriam frenat, angelus qui in eo apparuit in pectore cinctus venit. Quem bene zona aurea stringit, quia quisquis supernae patriae civis est, non jam timore supplicii, sed amore charitatis immunditiam deserit. Malum vero luxuriae aut cogitatione perpetratur, aut opere. Callidus namque hostis noster cum ab effectu operis expellitur, secreta polluere cogitatione molitur. Unde et serpenti a Domino dicitur: Pectore et ventre repes (Genes. III, 14). Serpens videlicet ventre repit, quando hostis lubricus per humana membra sibimet subdita usque ad expletionem operis luxuriam exercet. Serpens autem repit pectore, quando eos quos in opere luxuriae non valet polluit in cogitatione. Alius itaque luxuriam jam perpetrat actione, huic serpens repit ex ventre. Alius autem perpetranda versat in mente, huic serpens repit ex pectore. Sed quia per cogitationem ad explenda opera pervenitur, recte serpens prius pectore, et postmodum repere ventre describitur. Unde beatus Job, quia disciplinam etiam in cogitatione tenuit, una custodia serpentis pectus ventremque superavit, dicens: Pepigi foedus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. Quam nimirum cordis munditiam quisquis adipisci non appetit, quid aliud

quam ejusdem a se munditiae auctorem repellit? Unde et beatus Job protinus subdit:

CAPUT III

VERS. 2.---Quam enim partem Deus haberet in me desuper, et haereditatem Omnipotens de excelsis?

6. Ut Dei haereditas simus, in nobis peccatum non regnet. Nihil prodest vel superba castitas, vel humilitas non casta.---Ac si aperte dicat: Si mentem in cogitatione polluero, ejus qui munditiae auctor est, esse haereditas nequaquam possum. Nulla enim bona sunt caetera, si occulti judicis oculis castitatis testimonio non approbantur. Omnes quippe virtutes in conspectu conditoris vicaria ope se sublevant, ut quia una virtus sine alia vel nulla est omnino, vel minima, vicissim sua conjunctione fulciantur. Si enim vel castitatem humilitas deserat, vel humilitatem castitas relinquat, apud auctorem humilitatis et munditiae prodesse quid praevalet vel superba castitas, vel humilitas inquinata? Sanctus igitur vir ut ab auctore suo in bonis reliquis possideri mereatur, cordis munditiam custodiens, dicat: Pepigi foedus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. Quam enim partem haberet Deus in me desuper, et haereditatem Omnipotens de excelsis? Ac si aperte fateatur, dicens. Habere me possessionem suam excelsorum conditor renuit, si mens mea ante conspectum illius in infimis desideriis tabescit.

7. Cogitatio immunda non inquinat cum pulsatur, sed cum per delectationem subjugatur. In carne corruptibili sufficit peccatum non regnare.---Sed inter haec sciendum est aliud esse quod animus de tentatione carnis patitur, aliud vero cum per consensum delectationibus obligatur. Plerumque enim cogitatione prava pulsatur, sed renititur; plerumque autem cum perversum quid concipit, hoc intra semetipsum etiam per desiderium volvit. Et nimirum

mentem nequaquam cogitatio immunda inquinat cum pulsat, sed cum hanc sibi per delectationem subjugat. Hinc etenim praedicator egregius dicit: Tentatio vos non apprehendat, nisi humana (I Cor. X, 13). Humana quippe tentatio est, qua plerumque in cogitatione tangimur etiam nolentes, quia ut nonnumquam et illicita ad animum veniant, hoc utique in nobismetipsis ex humanitatis corruptibilis pondere habemus. Jam vero daemoniaca est, et non humana tentatio, cum ad hoc quod carnis corruptibilitas suggerit per consensum se animus astringit. Hinc iterum dicit: Non regnet peccatum in vestro mortali corpore (Rom. VI, 12). Peccatum quippe in mortali corpore nequaquam non esse, sed regnare prohibuit, quia in carne corruptibili non regnare potest, sed non esse non potest. Quo quia quamdiu vivimus perfecte omnimodo non caremus; sancta praedicatio quoniam hoc expellere plene non potuit [saltem peccatum veniale], ei de nostri cordis habitaculo regnum tulit, ut appetitus illicitus etsi plerumque bonis nostris cogitationibus occulte se quasi fur inserit, saltem si ingreditur, non dominetur. Nam velut integerrimam possessionem Dei mentem suam contra adversarii depraedationem vindicat, qui protinus adjungit: Quam enim partem haberet Deus in me desuper, et haereditatem Omnipotens de excelsis? Ac si aperte dicat: Carne quidem mortali corruptionis conditioni subjaceo, sed auctori unde servio, si ei integrum a consensu culpaе animum non defendo? Sequitur:

CAPUT IV

VERS. 3.---Numquid non perditio est iniquo, et alienatio operantibus iniquitatem.

8. Justi per asperum iter ad salutis patriam, reprobis per amaena prata ad foveam tendunt.--- Festina consolatio bonorum est consideratus finis malorum. Dum enim ex eorum interitu malum conspiciunt quod evadunt,

leve existimant quidquid adversi in hac vita patiuntur. Eant ergo nunc reprobi, et delectationum suarum desideria compleant, in finis sui damnatione sensuri sunt quia mortem male viventes amaverunt. Transitorio autem verberare affligantur electi, ut a pravitate flagella corrigant quos paterna pietas ad haereditatem servat. Nunc etenim flagellatur justus, et verberare disciplinae corrigitur, quia ad aeternae haereditatis patrimonium praeparatur. In suis autem voluptatibus relaxatur injustus, quia tanto ei temporalia bona suppetunt, quanto aeterna denegantur. Injustus ad debitam mortem currens, effrenatis voluptatibus utitur, quia et vituli qui mactandi sunt in liberis pastibus relinquuntur. At contra justus a delectationis transitoriae jucunditate restringitur, quia et nimirum vitulus ad laboris usum vitae deputatus sub jugo retinetur. Negantur electis in hac vita bona terrena, quia et aegris, quibus spes vivendi est, nequaquam a medico cuncta quae appetunt conceduntur. Dantur autem reprobis bona quae in hac vita appetunt, quia et desperatis aegris omne quod desiderant non negatur. Perpendant igitur justis quae sint mala, quae iniquos manent, et nequaquam eorum felicitati invideant quae percurrunt. Quid est enim quod de eorum gaudiis admirentur, quando et ipsi per iter asperum ad salutis patriam, et illi quasi per amoena prata ad foveam tendunt? Dicat ergo vir sanctus: Numquid non perditio est iniquo, et alienatio operantibus iniquitatem? Quod videlicet alienationis verbum durius sonaret, si hoc interpres in suae linguae voce tenuisset. Quod enim apud nos alienatio, hoc apud Hebraeos anathema dicitur. Tunc ergo alienatio erit reprobis, cum ab haereditate districti judicis se anathema esse conspiciunt, quia hic eum perversis moribus contempserunt. Floreant igitur iniqui, a flore aeternae haereditatis alieni; justis vero semetipsos solerter inspiciant, et in cunctis actionibus suis a Domino se videri pertimescant. Unde et apte mox subditur:

CAPUT V

VERS 4. Nonne ipse considerat vias meas, et cunctos gressus meos dinumerat?

9. Minutissimae cogitationes, et tenuissima verba quae parvi pendimus, in iudicio Dei non praetermittentur. Per gradus culpae, crescit ordo sententiae condemnatoriae.---Quid viarum nomine nisi actiones denuntiat? Hinc enim per Jeremiam dicitur: Bonas facite via, vestras et studia vestra (Jerem. VII, 3). Quid vero gressuum appellatione, nisi vel motus mentium, vel profectus accipimus meritorum? Quibus profecto gressibus ad semetipsam nos Veritas vocat, dicens: Venite ad me omnes, qui laboratis, et onerati estis (Matth. XI, 28). Ad se quippe venire nos Dominus praecipit, nimirum non gressibus corporis, sed profectibus cordis. Ipse namque ait: Veniet hora quando neque in monte hoc, neque in Jerosolymis adorabitis Patrem (Joan. IV, 21). Et paulo post: Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate, nam et Pater tales quaerit qui adorent eum (Ibid., 23). In corde ergo esse gressus insinuat, quando et ut veniamus vocat et tamen motu corporis nequaquam nos ad alia transire denuntiat. Sic autem Dominus uniuscujusque considerat vias, sic dinumerat gressus, ut ne minutissimae quidem cogitationes ejus iudicio ac verba tenuissima, quae apud nos usu viluerunt, indiscussa remaneant. Hinc enim dicit: Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui dixerit fratri suo: Racha, reus erit concilio. Qui dixerit: Fatue, reus gehennae ignis (Matth. V, 22). Racha quippe in Hebraeo eloquio vox interjectionis est, quae quidem animum irascentis ostendit, nec tamen plenum verbum iracundiae exprimit. Prius ergo ira reprehenditur sine voce, postmodum vero ira cum voce, sed necdum pleno verbo formata; ad extremum quoque cum dicitur: Fatue ira redarguitur, quae cum excessu vocis expletur etiam perfectione sermonis. Et notandum quod in ira perhibet reum esse iudicio; in voce irae, quod est racha, reum

concilio; in verbo vocis quod est fatue, reum gehennae ignis. Per gradus etenim culpae crevit ordo sententiae, quia in iudicio adhuc causa discutitur, in concilio autem jam causae sententia definitur, in gehenna vero ignis ea quae de concilio egreditur sententia expletur. Quia igitur humanorum actuum Dominus subtili examine gressus enumerat, ira sine voce, iudicio; ira in voce, concilio; ira vero in voce atque sermone, gehennae ignibus mancipatur. Hanc subtilitatem considerationis ejus propheta aspexerat, cum dicebat: Fortissime, magne, potens Dominus exercituum; nomen tibi, magnus consilio, incomprehensibilis cogitatu, cujus oculi aperti sunt, super omnes vias filiorum Adam, ut reddas unicuique secundum vias suas, et secundum fructum adinventionum ejus (Jerem. XXXII, 18).

10. Nulla sine mercede bona, nulla mala sine poena. ---Sic easdem vias Dominus subtili examinatione considerat, ut in unoquoque nostrum nec ea quae remuneret bona praetereat, nec mala, quae videlicet displicent, sine increpatione derelinquat. Hinc est enim quod angelum Ecclesiae Pergami et in quibusdam laudat, et in quibusdam redarguit dicens: Scio ubi habitas, ubi sedes est satanae, et tenes nomen meum, et non negasti fidem meam (Apoc. II, 13, 14). Et paulo post: Sed habeo adversum te pauca, quia habes illic tenentes doctrinam Balaam. Hinc angelo Ecclesiae Thyatirae dicitur: Novi opera tua, et charitatem tuam, et fidem, et ministerium, et patientiam tuam, et opera tua novissima plura prioribus; sed habeo adversum te pauca, quia permittis mulierem Jezabel, quae se dicit propheten, docere et seducere servos meos, et fornicari, et manducare idolothytum (Ibid., 19). Ecce bona memorat, nec tamen resecanda mala sine poenitentia relaxat, quia scilicet sic singulorum vias considerat, sic gressus enumerans pensat, ut subtili examine perpendat vel quantum quisque ad bona proficiat, vel quantum ad mala devians suis profectibus contradicat. Incrementum quippe

meritorum, quod bonae vitae studiis augetur, plerumque mali admistione retrahitur; et bonum quod animus operando construit, hoc alia perpetrando pervertit. Unde sancti viri tanto se subtilius in cogitatione constringunt, quanto a superno iudice districtius considerari conspiciunt. Mentem quippe discutiunt, invenire si qua dereliquerint quaerunt, ut tanto fiant irreprehensibiles iudici, quanta semetipsos quotidie et sine cessatione reprehendunt. Nec tamen hac de re jam gaudia securitatis sumunt, quia ab illo se videri considerant qui in eis et illa videt quae videre ipsi in semetipsis non valent. Et quidem beatus Job perfectionis vitam inter veteres tenuit; sed quia ejus intentio ad Redemptoris adventum prophetico spiritu erumpit in illius praeceptis, pensat ipse quam multa de perfectione minus habeat. Unde et subdit:

CAPUT VI

VERS. 5, 6.---Si ambulavi in vanitate, et festinavi in dolo pes meus, appendat me in statera justa, et sciat Deus simplicitatem meam.

11. Sancti merita sua in Christo tamquam in statera curent appendere, ut quod minus habent, agnoscant.--- Scire Deus dicitur scire nos facere, usitato nostrae locutionis modo, qui laetum diem dicimus, ex quo contingit ut laetemur. Hinc est enim quod ad Abraham Dominus dicit: Nunc cognovi quod timeas Deum (Genes. 22, 12). Neque enim creator temporum quidquam cognovit ex tempore; sed cognoscere ejus est ex cujuslibet causae emergentis articulo nobis cognitionem praebere. Quis vero staterae nomine nisi Mediator Dei et hominum designatur? In quo aequa lance omnia merita nostra pensantur, et in cujus praeceptis agnoscimus quid in nostra vita minus habeamus. In hac autem statera appendimur, quoties ad vitae ejus exempla provocamur. Hinc namque scriptum est: Christus pro nobis passus est,

vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. Qui cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non comminabatur (I Pet. II, 21). Hinc per Paulum dicitur: Per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei et consummatorem Jesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta (Hebr. XII, 1). Ad hoc itaque Dominus apparuit in carne, ut humanam vitam admonendo excitaret, exempla praebendo accenderet, moriendo redimeret, resurgendo repararet. Cum ergo nulla in se beatus Job jure redarguenda reperit, ad excedentem omnia Redemptoris vitam mentis oculos tendit, ut in illa cognoscat ipse quid minus habeat, cum dicit: Si ambulavi in vanitate, et festinavi in dolo pes meus, appendat me in statera justa, et sciat Deus simplicitatem meam. Ac si aperte dicat: Si qua umquam leviter, si qua perniciose perpetravi, Dei et hominum Mediator appareat, ut in ejus vita cognoscam an ego veraciter simplex fuerim. Qui enim, ut diximus, suorum temporum viros excesserat, Mediatorem Dei et hominum quaerebat, ut in illo pensatus agnosceret si vitam simplicem vere tenuisset. Dicat ergo: Appendat me in statera justa, et sciat Deus simplicitatem meam. Quod est scire me faciat. Ac si patenter fateatur, dicens: Quantum ad humanae vitae modum, nulla in me reprehendenda jam video; sed nisi Mediator Dei et hominum cum subtilioris vitae praeceptis appareat, quantum adhuc a vera simplicitate discrepem, non cognosco. Rectus vero ordo servatur, si prius in vanitate, et postmodum pes in dolo festinasse dicatur. Vanitas quippe ad levitatem, dolus vero ad malitiam pertinet. Et nonnulli plerumque ad quaedam post malitiosa perveniunt, quia prius levia non declinant. Sequitur.

CAPUT VII

VERS. 7.---Si declinavit gressus meus de via.

12. A via declinamus, quoties errori consentimus.--- Toties gressus de via declinat, quoties nostra cogitatio iter rectitudinis per consensum relinquit erroris. Quasi vero tot gressus extra viam ponimus, quot perversis desideriis a coelestis vitae delectatione separamur. Ut enim praefati sumus, adhuc carnis corruptibilis pondere gravati, nequaquam valemus sic vivere, ut nulla nos possit culpae delectatio pulsare. Sed aliud est nolentem tangi, aliud consentientem animum perimi. Sancti autem viri tanto vigilantiori se circumspeditione custodiunt, quanto se pulsari sinistris motibus vel transitoriae delectationis dedignantur. Unde et adhuc subditur:

CAPUT VIII

IBID.---Si secutus est oculus meus cor meum.

13. Cordi illicita concupiscenti oculus famulari deneget. Tentatio aliquando per oculos trahitur, aliquando intrinsecus concipitur. Qui exteriori negligenter utitur, interiori oculo juste caecatur.---Ecce iterum per interioris vigoris custodiam ad exteriorum membrorum disciplinam redit, ut si quid fortasse cor illicitum concupisceret, pressus disciplinae magisterio oculus videre recusaret. Sicut enim saepe tentatio per oculos trahitur, sic nonnumquam concepta intrinsecus compellit sibi extrinsecus oculos deservire. Nam plerumque res quaelibet innocenti mente respicitur, sed ipso conspectu animus concupiscentiae gladio confoditur. Non enim, ut exempli causa jam diximus, S. David Uriae conjugem ideo studiose respexit, quia concupierat, sed potius ideo concupivit quia incaute respexit. Fit vero rectae retributionis examine ut qui exteriori negligenter utitur, interiori oculo non injuste caecetur. Saepe autem intrinsecus concupiscentia dominatur, et illecebratus animus ad usus suos sensus corporeos famulari more tyrannidis exigit, suisque voluptatibus oculos servire compellit, atque, ut ita dicam, fenestras luminis ad

tenebras aperit caecitatis. Unde sancti viri cum sinistra pulsari delectatione se sentiunt, ipsa per quae formae species ad mentem ingreditur disciplinae magisterio lumina restringunt, ne pravae cogitationi visio lenocinata famuletur. Quae si umquam subtiliter custodiri negligitur, cogitationis immunditia protinus ad operationem transit. Unde et mox subditur:

CAPUT IX

IBID.---Et si in manibus meis adhaesit macula.

14. Ne culpa ad opus prodeat, intus ubi nascitur, extinguatur.---Sanctus ergo vir sciens quod plerumque prava cogitatio per oculos veniat ad mentem, paulo superius dixit: Pepigi foedus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. Perpendens etiam quod nonnumquam in mente oritur, sed huic abortae oculi perverse famulantur, ait: Si secutus est oculus meus cor meum. Ac si aperte dicat: Nec passim videre volui quae concupiscerem, nec videndo umquam secutus sum quae concupivi. Dicat ergo: Si secutus est oculus meus cor meum, quia et si quid umquam illicitum mens ejus, ut videlicet humana, concepit, altioris disciplinae magisterio constrictos sequi se per illicita sibique famulari oculos noluit. Pensemus ad haec conscientias nostras, et quanti culminis vir iste fuerit, ex nostri cordis dejectione videamus. Ecce si qua illicita aliquando cogitavit, quia ea citius intra arcana cordis gladio sancti vigoris exstinxit, pervenire illa usque ad opera non permisit. Unde, ut praemisimus, illico subjungit. Et si in manibus meis adhaesit macula. Quando enim macula in manibus, id est culpa actionibus inhaeret, quam censura disciplinae non sinebat in cogitatione proficere? Neque enim culpa ad opus prodire permittitur, si intus ubi nascitur extinguatur. Si autem tentationi in corde nascenti festine non resistitur, hac eadem qua nutritur mora roboratur; et existens foris in operibus, vinci vix praevalet, quia ipsam

intus membrorum dominam mentem captivam tenet. Quia vero vir sanctus superiora omnia sub conditione intulit, si haec umquam perpetraverit, sententia se maledictionis astringit, dicens:

CAPUT X

VERS. 8.---Seram, et alius comedat, et progenies mea eradicetur.

15. Serit jejunos praedicator, et alius comedit, quando quae docet non operatur.---More sacri eloquii serere dicimus, verba vitae praedicare. Hinc etenim propheta ait: Beati qui seminatis super omnes aquas (Isai. XXXII, 20). Sanctae quippe Ecclesiae praedicatores super omnes aquas seminare conspexit, quia cunctis late populis verba vitae, quasi coelestis panis grana, tradiderunt. Comedere autem est bonis operibus satiari. Unde per semetipsam Veritas dicit: Meus cibus est ut faciam voluntatem ejus qui misit me (Joan. IV, 34). Si ergo ea quae protulit facere praetermisit, ait: Seram, et alius comedat. Ac si aperte dicat: Quod os meum loquitur, non ego, sed alter operetur. Praedicator quippe qui a suis vocibus moribus discrepat, jejunos serit quod alius manducet, quia suo semine ipse non pascitur, quando a verbi sui rectitudine prava actione vacuatur. Et quia plerumque discipuli incassum bona audiunt, cum ex magistri vita operum exemplo destruuntur, recte subjungitur: Et progenies mea eradicetur.

16. Ejus progenies eradicatur, quia quos per verbum gignit, per exemplum necat.---Doctoris enim progenies eradicatur quando is qui per verbum nascitur per exemplum necatur, quia quem lingua vigilans gignit, vitae negligentia occidit. Neque enim torpenti nobis est mente transeundum quod apud Salomonem mulier filium, quem vigilans lactare consueverat, dormiens interemit (III Reg. III, 19), quia nimirum magistri vigilantes quidem scientia,

sed vita dormientes, auditores suos quos per vigiliis praedicationis nutriunt, dum quod dicunt facere negligunt, per somnum torporis occidunt, et negligendo opprimunt quos alere verborum lacte videbantur. Unde plerumque dum ipsi reprehensibiliter vivunt, et habere discipulos vitae laudabilis nequeunt, et alienos sibi attrahere conantur, quantenus dum bonos se habere sequaces ostendunt, apud judicia hominum excusent mala quae agunt, et quasi per subditorum vitam mortiferam tegant negligentiam. Unde illic mulier filium quia exstinxit proprium, quaesivit alienum. Sed tamen veram matrem Salomonis gladius invenit, quia videlicet cujus fructus vivat, vel cujus intereat, extremo examine ira districti iudicis demonstrat. Ubi et illud est solerter intuendum, quod vivens filius prius dividi praecipitur, ut soli postmodum matri reddatur, quia in hac vita quasi partiri conceditur vita discipuli, dum ex illa nonnumquam alter apud Deum meritum, alter vero apud homines laudem habere permittitur.

17. Amissis propriis filiis, alienos vivere invidet.---Sed falsa mater eum quem non genuit, occidi non metuit, quia arrogantes magistri et charitatis ignari, si plenissimum nomen laudis ex alienis discipulis consequi nequeunt, eorum vitam crudeliter insequuntur. Invidiae enim face succensi, nolunt aliis vivere, quos se conspiciunt non posse possidere. Unde illic perversa mulier clamat. Nec meus sit, nec istius (Ibid., 26). Ut enim diximus, quos sibi obsequi non vident ad gloriam temporalem, eos aliis invident vivere per veritatem. Vera autem mater satagit ut ejus filius saltem apud extraneam sit et vivat, quia concedunt veraces magistri ut ex eorum discipulis alii quidem magisterii laudem habeant, si tamen integritatem vitae iidem discipuli non amittant. Per quae pietatis viscera haec eadem vera mater agnoscitur, quia omne magisterium in examine charitatis approbatur; et sola recipere totum meruit, quae quasi totum concessit, quia fideles praepositi, pro eo quod ex bonis discipulis suis

non solum aliis laudem non invident, sed utilitatem eis etiam profectus exorant, ipsi et integros et viventes filios recipiunt, quando in supremo examine ex eorum vita perfectae retributionis gaudia consequuntur. Haec paucis per excessum diximus, ut auditorum progenies per doctorum negligentiam qualiter exstinguitur monstraremus, quia quisquis juxta hoc quod loquitur non vivit, quos verbo genuit a stabilitate rectitudinis opere evellit. Sed beatus Job, quos praedicatione vigilans edidit, nequaquam actione dormiens exstinxit, atque ideo fidenter dicit: Si quominus praedicta complevi, Seram, et alius comedat, et progenies mea eradicetur. Qui adhuc se de iniquatione pravi operis discutiens, subdit:

CAPUT XI

VERS. 9.---Si deceptum est cor meum super muliere, et si ad ostium amici mei insidiatus sum.

18. In sacris litteris adulterium et fornicatio aliquando distinguuntur, aliquando idem sonant. Utrumque prohibitum. Ab utriusque vel cogitatione Job abstinuit.---Quamvis nonnumquam a reatu adulterii nequaquam discrepet culpa fornicationis, cum Veritas dicat: Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam moechatus est eam in corde suo (Matth. V, 28). Quia enim Graeco verbo moechus adulter dicitur, cum non aliena conjux, sed mulier videri prohibetur, aperte Veritas ostendit quia etiam solo visu cum turpiter vel innupta concupiscitur, adulterium perpetratur. Tamen plerumque ex loco, vel ordine concupiscentis discernitur, quia scilicet sic hunc in sacro ordine studiosa concupiscentia, sicut illum adulterii inquinat culpa. In personis tamen non dissimilibus idem luxuriae distinguitur reatus, in quibus fornicationis culpa, quia ab adulterii reatu discernitur, praedicatoris egregii lingua testatur, qui inter caetera asserit, dicens: Neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, regnum Dei possidebunt (I Cor. VI, 9).

Quod enim disjuncto reatui sententiam subdit, quam valde a se dissideat ostendit. Per hoc ergo quod dicitur: Si deceptum est cor meum super muliere, neque cogitasse vir sanctus de fornicationis macula demonstratur. Per hoc autem quod subjicit: Et si ad ostium amici mei insiditatus sum, patenter innotescit quod a reatu adulterii liber fuit. Sed ad haec fortasse aliquis dicat: Quid de se mirum sanctus vir asserit, si non solum ab adulterii crimine, verum etiam a fornicationis iniquatione se liberum servavit? Haec autem parvipendimus, si virtutum ejus tempora minime pensamus. Necdum enim ad restrictionem carnis revelatae gratiae districtior censura processerat, quae non solum corporis, sed et cordis lasciviam reprehendit. Necdum multorum continentium castitatis bona imitanda prodierant, et tamen beatus Job exempla munditiae, quae non acceperat, tradebat. A multis autem nunc etiam post prohibitionem Dei carnis immunditia perpetratur. Hinc ergo colligendum est, cum tanta culpa nunc etiam post praeceptum in gravibus delinquitur, cum quanta laude antea a gravibus abstinebatur. Qui si hoc umquam fecerit, eandem culpam verti sibi expetit in poenam, dicens:

CAPUT XII

VERS. 10.---Scortum alterius sit uxor mea, et super illam incurventur alii.

19. Luxuriae crimen usque ad perditionem vorat, omnesque virtutes destruit. Nemo hic sine peccato.---Et quia plerumque hoc quod faciendo non perpendimus quam grave sit, patiendo pensamus ejusdem vim facinoris quod se pati, si reus sit, debere denuntiat, exprimendo manifestat, dicens:

VERS. 11, 12.---Hoc enim nefas est et iniquitas maxima; ignis est usque ad perditionem devorans, et omnia eradicans genimina.

Hoc inter peccatum distat et crimen, quod omne crimen peccatum est, non tamen omne peccatum crimen est. Et in hac vita multi sine crimine, nullus vero esse sine peccatis valet. Unde et praedicator sanctus, cum virum dignum gratia sacerdotali describeret, nequaquam dixit: Si quis sine peccato; sed, Si quis sine crimine est (Tit. I, 6). Quis vero esse sine peccato valeat, cum Joannes dicat: Si dixerimus quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, et veritas in nobis non est (I Joan. I, 8). In qua videlicet peccatorum, et criminum distinctione pensandum est quia nonnulla peccata animam polluunt, quam crimina extinguunt. Unde beatus Job crimen luxuriae definiens, ait: Ignis est usque ad perditionem devorans, quia nimirum reatus hujus facinoris non solum usque ad iniquitatem maculat, sed usque ad perditionem vorat. Et quia quamlibet alia fuerint bona opera, si luxuriae scelus non abluatur, immensitate hujus criminis obruuntur, secutus adjunxit: Et omnia eradicans genimina. Genimina quippe sunt animae operationes bonae. Cui tamen si perverso ordine caro dominatur, igne luxuriae omnia bene prolata concremantur. Nulla quippe ante omnipotentis Dei oculos justitiae pietatisque sunt opera, quae corruptionis contagio monstrantur immunda. Quid enim prodest si pie quisquam necessitati compatitur proximi, quando impie semetipsum destruit habitationem Dei? Si ergo per cordis munditiam libidinis flamma non exstinguitur, incassum quaelibet virtutes oriuntur, sicut per S. Moysen dicitur: Ignis exarsit ab ira mea, et ardebit usque ad inferos deorsum; comedet terram, et nascentia ejus (Deut. XXXII, 22). Ignis quippe terram atque ejus nascentia comedit, cum libido carnem, atque per hanc omnia bene acta consumit. Nam quidquid prodit ex fruge rectitudinis, hoc nimirum concremat flamma corruptionis. Dicat ergo: Ignis est usque ad perditionem devorans, et

omnia eradicans genimina, quia si corruptionis malo non resistitur, et illa procul dubio pereunt quae bona videbantur. Sed solent nonnullos ad humilitatem vitia sternere, atque ad tumorem mentis virtutes elevare. Quaerendum ergo nobis est, si beatus Job in tanta castitatis munditia etiam humilis fuit. Sed sanctus vir cum alta virtutum teneat, quam de se humilia sentiat, repente aperit, cum subjungit:

CAPUT XIII

VERS. 13.---Si contempsi iudicium subire cum servo meo et ancilla mea, cum disceptarent adversum me.

20. Mira Job in tanta vitae innocentia humilitas.--- Qui enim iudicari cum servis ancillisque non reuit, liquido indicat quod contra nullum umquam proximum apud se tumidus fuit. Inter haec autem libet intueri, vitam suam in omnibus quanta vir sanctus discretione custodivit. Non enim longe superius dixit: Videbant me iuvenes, et abscondebantur, et senes assurgentes stabant; principes cessabant loqui, et digitum superponebant ori suo; vocem suam cohibebant duces, et lingua eorum gutturi suo adhaerebat. Nunc vero ait: Si contempsi iudicium subire cum servo meo et ancilla mea, cum disceptarent adversum me. Quis digne considerare valeat huius viri tam sublimia virtutum moderamina? In quo tanta est auctoritas regiminis, ut ad silentium restringantur duces: tanta humilitas cordis, ut ex aequo ad iudicium venire permittantur ancillae. Ecce apparet miro modo in potestate principibus potior, in certamine servis aequalis; in coetu principum memor regiminis, in certamine famulorum memor conditionis. Se quippe sub vero domino famulum conspicit, ideoque cordis altitudine se super famulos non extollit. Unde et protinus subdit:

CAPUT XIV

VERS. 14.---Quid enim faciam cum surrexerit ad iudicandum Deus? et cum quaesierit, quid respondebo illi?

21. Qui aliis praesunt, Deo se subesse semper attendant.---Qui venturum iudicem cogitat, indesinenter quotidie rationum suarum in melius causas parat; qui aeternum Dominum tremore cordis intuetur, jura temporalis dominii super subjectos moderari compellitur. Perpendit enim nil esse quod temporaliter praeest caeteris, quando illi ad reddendam rationem subest qui sine fine dominatur. Saepe namque transitoria potestas animum per abrupta elationis rapit. Et quia eo quisque extollitur, quo se esse super aliquos videt, illum oportet qui super se est semper aspiciat, ut ejus metu qui supra omnia est crescentem intrinsecus animi tumorem premat. Intuetur enim qui sub ipso sint, sed consideret sub quo ipse sit, ut ex consideratione veri domini, decrescat tumor falsae dominationis. Unde beatus Job, quia ejus iudicium qui super omnia est metuit, hic ad temporale iudicium famulis aequalis venit, dicens: Si contempsi iudicium subire cum servo meo et ancilla mea, cum disceptarent adversum me. Quid enim faciam cum surrexerit ad iudicandum Deus? et cum quaesierit, quid respondebo illi? Qui ut semper cor in humilitate deprimat, nequaquam in eisdem famulis conspicit, quod sibi status est dispar, sed quod natura communis. Unde etiam subdit:

CAPUT XV

VERS. 15.---Numquid non in utero fecit me, qui et illum operatus est, et formavit in vulva unus?

22. Cogitent aequalitatem conditionis, non potestatem ordinis? et plus prodesse quam praeesse studeant.---Potentibus viris magna est virtus humilitatis, considerata aequalitas conditionis. Omnes namque homines natura aequales sumus; sed accessit

dispensatorio ordine, ut quibusdam praelati videamur. Si igitur hoc a mente deprimimus quod temporaliter accessit, invenimus citius quod naturaliter sumus. Plerumque enim se animo accepta potestas objicit, eumque tumidis cogitationibus fallit. Manu ergo humillimae considerationis deprimendus est tumor elationis. Si enim apud semetipsam mens descendit de vertice culminis, citius planitiem invenit naturalis aequalitatis. Nam, ut praelati sumus, omnes homines natura aequales genuit, sed variante meritorum ordine, alios aliis dispensatio occulta postponit. Ipsa autem diversitas, quae accessit ex vitio, recte est divinis judiciis ordinata, ut quia omnis homo iter vitae aequae non graditur, alter ab altero regatur. Sancti autem viri cum praesunt, non in se potestatem ordinis, sed aequalitatem conditionis attendunt, nec praeesse gaudent hominibus, sed prodesse. Sciunt enim quod antiqui patres nostri, non tam reges hominum quam pastores pecorum fuisse memorantur. Et cum Noe Dominus filiisque ejus diceret. Crescite et multiplicamini et implete terram, subdit: Et terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terrae (Genes. IX, 1, 7). Non enim ait: Sit super homines, qui futuri sunt; sed, Sit super cuncta animalia terrae.

23. Homo irrationalibus animantibus, non autem caeteris hominibus natura est praelatus.---Homo quippe animalibus irrationabilibus, non autem caeteris hominibus natura praelatus est; et idcirco ei dicitur, ut ab animalibus et non ab homine timeatur, quia contra naturam superbire est, ab aequali velle timeri, quamvis plerumque a subditis etiam sancti viri timeri appetunt, sed quando ab eisdem subditis Deum minime timeri deprehendunt, ut humana saltem formidine peccare metuant, qui divina judicia non formidant. Nequaquam ergo praepositi ex hoc quaesito timore superbiunt, in quo non suam gloriam, sed subditorum justitiam quaerunt. In eo enim quod metum sibi a perverse viventibus exigunt, quasi a non hominibus, sed brutis animalibus dominantur,

quia videlicet ex qua parte bestiales sunt subditi, ex ea etiam debent formidini jacere substrati.

24. Nulla cogente vitii corrigendi necessitate, praelati metui refugiant, et pluris aestimari.---Cum vero deest vitium quod corrigatur, non de excellentia potestatis, sed de aequalitate conditionis gaudent; et non solum ab eis metui, sed etiam plus quam necesse est honorari refugiunt. Neque enim leve se perpeti damnum humilitatis credunt, si ab eis pro merito fortasse ordinis pluris aestimentur. Hinc est enim quod primus pastor Ecclesiae, cum, adorante se Cornelio, super se sibi honorem videret oblatum ad aequalitatem conditionis suae citius recurrit, dicens: Surge, et ipse ego homo sum (Act. X, 26). Quis enim nesciat quod conditori suo homo debeat et non homini prosterni? Quia ergo humiliari sibi plus quam debuit proximum vidit, ne ultra humanitatis metas mens intumesceret, esse se hominem recognovit, quatenus illati sibi honoris elationem frangeret ex considerata aequalitate conditionis. Hinc a Joanne angelus adoratus, creaturam se esse cognovit, dicens: Vide ne feceris; conservus tuus sum, et fratrum tuorum (Apoc. XIX, 10; XXII, 9). Hinc propheta, cum ad videnda sublimia rapitur, filius hominis vocatur (Ezec. III, 1), ut ductus ad coelestia, hominem se esse meminerit. Ac si eum divina vox verbis apertioribus admoneat dicens: Memento quid sis, ne de his ad quae raperis extollaris, sed altitudinem revelationis tempera memoria conditionis. Ex eo ergo colligendum est quanta communis naturae memoria in corde deprimi debeat terrenae potestatis tumor, si ex humanitatis vocabulo agitur, ne cogitationis elatio ex secretis coelestibus generetur. Cujus videlicet humanitatis bene beatus Job semper recordationem tenuit, qui ait: Numquid non in utero fecit me, qui et illum operatus est, et formavit in vulva unus? Ac si aperte dicat: Cur non aequae debeamus in cujuslibet negotii iudicio discuti qui per conditoris potentiam sumus aequaliter facti? Sed quia castitatis ejus atque humilitatis

acta cognovimus, nunc liberalitatis opera cognoscamus. Sequitur:

CAPUT XVI

VERS. 16.---Si negavi quod volebant pauperibus, et oculos viduae exspectare feci.

25. Liberalitas Job pauperibus dantis ad eorum votum. Qui extra metas inopiae petunt, obtinere non merentur. ---Per haec dicta vir sanctus ostenditur, non solum ad inopiam pauperibus, sed etiam ad habendi desiderium deservisse. Sed quid si ipsa vellent pauperes quae fortasse accipere non expediret? An quia in Scriptura sacra dici pauperes humiles solent, ea sola aestimanda sunt quae accipere pauperes volunt, quae humiles petunt? Et procul dubio oportet ut incunctanter detur quidquid cum vera humilitate requiritur; id est, quod non ex desiderio, sed ex necessitate postulatur. Nam valde jam superbire est, extra metas inopiae aliquid desiderare. Unde et superbe petentibus dicitur: Petitis et non accipitis, eo quod male petatis (Jac. IV, 3). Quia ergo illi sunt veraciter pauperes, qui inflati per superbiae spiritum non sunt, quos aperte Veritas exprimit, cum dicit: Beati pauperes spiritu (Matth. V, 3); recte nunc per sanctum virum dicitur: Si negavi quod volebant pauperibus, quoniam qui ea volunt quae profecto liquet quod eis non expediunt, eo ipso quod superbiae abundant spiritu, jam pauperes non sunt. Sed beatus Job dum pauperes humiles appellat, quidquid ab eo accipere pauper voluit, non negavit, quia veraciter quisque humilis quod non potuit oportere, nec voluit.

26. Munificentia Job non solum ex munere, sed ex dandi celeritate pensanda.---Sed cum largitatem mentis suae indicat, quia ad votum se pauperibus concurrisse manifestat, necesse est ut quaeramus ne lumen misericordiae dationis tarditate fuscaverit. Unde

subjungit: **Et oculos viduae expectare feci. Petentem se viduam exspectare noluit, ut non solum ex munere, sed etiam ex celeritate muneris, bonorum operum merita augeret. Unde alias scriptum est: Ne dicas amico tuo, vade et revertere, cras dabo tibi, cum statim possis dare (Prov. III, 28). Sed nonnulli solent exterius multa largiri, communis autem vitae gratiam repellentes habere pauperes socios in domestica conversatione refugiunt. Unde beatus Job, ut non solum se insinuet exterius multa praeuisse, sed apud se quosque inopes etiam in domestica conversatione recepisse, protinus adjungit:**

CAPUT XVII

VERS. 17.---Si comedi buccellam meam solus, et non comedit pupillus ex ea.

27. Inopes hospitio recipiendi et ad mensam adhibendi. ---Scilicet pietati se praejudicium facere aestimans, si solus comederet quod Dominus omnium communiter creasset. Quae profecto communio conversationis esse cum talibus intra domesticos parietes debet, ex quibus aeternae proficiant merita retributionis. Unde sanctus vir non quemlibet, sed ad manducandum socium pupillum se habuisse perhibet. Sed tanta haec pietatis viscera utrum a semetipso habuerit, an conditoris sui gratia sit consecutus, innotescat. Sequitur:

CAPUT XVIII

VERS. 18.---Quia ab infantia mea crevit mecum miseratio, et de utero matris meae egressa est mecum.

28. Sancti bona sua non sibi, sed Deo tribuunt. Quidam dum aetate crescunt, ab innocentia decrescunt.--- Miseratio etenim etsi ejus fuerit arbitrii, ut cum ipso proficeret, liquet tamen quia ejus arbitrii non fuit ut cum ipso de utero exiret. Constat ergo quia suae virtuti nil

tribuit, qui profecto testatur quia hoc ex conditionis munere accepit. Bonum igitur quod a conditione habuisse se intimat, liquet procul dubio quia ad laudem conditoris narrat, indicans ab ipso se accepisse ut pius esset, a quo accepit ut esset, quia sicut suo opere in utero conditus non fuit, ita nec sua virtute ab utero pius fuit. Sed pensandum nobis est, quod asserit: Crevit mecum. Nonnulli enim quoad aetatem crescunt, ab innocentia decrescunt. Electis vero cum foris aetas corporis, intus, si dici liceat, crescit aetas virtutis. Sequitur:

CAPUT XIX

VERS. 19, 20.---Si despexi praetereuntem, eo quod non habuerit indumentum, et absque operimento pauperem; si non benedixerunt mihi latera ejus, et de velleribus ovium mearum calefactus est.

29. Misericordiam in pauperes comitetur humilitas. Qui praemissis probris eleemosynam tribuunt, vix pro illata injuria satisfaciunt.---Quod pauperem non despexit, virtutem humilitatis exhibuit; quod autem operuit, pietatis. Duae quippe istae virtutes ita sibimet esse connexae debent, ut vicario semper opere fulciantur; quatenus nec humilitas, cum veneratur proximum, largitatis gratiam deserat, nec pietas cum largitur intumescat. Erga indigentiam itaque proximi humilitatem pietas fulciat, humilitas pietatem, ut cum indigentem rebus necessariis naturae tuae consortem videris, nec per impietatem desinas tegere, nec per superbiam negligas venerari quem tegis. Nam sunt nonnulli qui mox ut ab egenis fratribus fuerint necessaria postulati, post dona largituri, in eos prius contumeliosa verba jaculantur. Qui etsi rebus ministerium pietatis perficiunt, verbis tamen gratiam humilitatis perdunt; ita ut plerumque videatur quia illatae jam injuriae satisfactionem solvunt, cum post contumelias dona largiuntur. Nec magni est operis quod postulata tribuunt, quia ipso dationis suae munere vix

eumdem excessum sermonis tegunt. Quibus bene per Ecclesiasticum librum dicitur: Omni dato non des tristitiam verbi mali (Eccli. XVIII, 16). Et rursus: Ecce verbum super datum bonum, et utraque cum homine justificato (Ibid., 17), videlicet, ut datum exhiberi debeat per pietatem, et bonum verbum tribui per humilitatem. At contra, alii egenos fratres non student rebus fulcire cum possint, sed blandis tantum sermonibus fovere. Quos vehementer Jacobi praedicatio sancta reprehendit, dicens: Si autem frater aut soror nudi sunt, et indigent victu quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini et saturamini; non dederitis autem eis quae necessaria sunt corpori, quid vobis proderit? Quos Joannes quoque Apostolus admonet, dicens: Filioli mei, non diligamus verbo, nec lingua, sed opere et veritate (I Joan. III, 13). Dilectio namque nostra semper exhibenda est et veneratione sermonis, et ministerio largitatis.

Pauperibus eleemosynam dantes, patronis munera offerimus. Seminamus quae postea cum magno fenore metamus.---Multum vero ad edomandam dantis superbiam valet, si cum terrena tribuit verba sollicite magistri coelestis penset, qui ait: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula (Luc. XVI, 9). Si enim eorum amicitias aeterna tabernacula acquirimus, dantes procul dubio pensare debemus, quia patronis potius munera offerimus quam egenis dona largimur. Hinc per Paulum dicitur: Vestra abundantia illorum inopiam suppleat, ut et illorum abundantia vestrae inopiae sit supplementum (II Cor. II, 14). Ut videlicet sollicite perpendamus quia et eos quos nunc inopes cernimus, abundantes quandoque videbimus; et qui abundantes aspiciuntur, si largiri negligimus quandoque inopes erimus. Qui itaque nunc temporale subsidium pauperi tribuit, ab eo postmodum perpetua recepturus, ut ita dicam, quasi ad frugem terram excolit, quae quod acceperit uberius reddit. Restat ergo ut numquam elatio surgat ex munere quando videlicet dives

ex eo quod pauperi tribuit agit ut in perpetuum pauper non sit. Beatus igitur Job ut diligenter ostenderet humilitas atque misericordia quanta in eo fuerit consideratione sociata ait: Si despexi praetereuntem, eo quod non habuerit indumentum, et absque operimento pauperem; si non benedixerunt mihi latera ejus, et de velleribus ovium mearum calefactus est. Ac si aperte diceret: In amore proximi uno eodemque ordine et superbiae vitium, et impietatis premens, praetereuntem quempiam et humiliter aspiciens non despexi, et misericorditer calefeci. Quisquis enim super eum cui aliquid tribuit fastu se elationis extollit, majorem culpam intrinsecus superbiendo peragit, quam extrinsecus largiendo, mercedem, fitque ipse bonis interioribus nudus, cum nudum despicit vestiens; eoque agit ut se ipso deterior fiat, quo se indigenti proximo meliorem putat. Minus quippe inops est qui vestem non habet quam qui humilitatem. Unde necesse est ut cum naturae nostrae consortes exteriora non habere conspiciamus, quam multa nobis desint bona interiora pensemus; quatenus sese super inopes cogitatio non elevant, cum solerter videt quia nos tanto verius quanto et interius indigentes sumus.

31. Etiam incognitis erogetur eleemosyna.---Et quia sunt nonnulli qui pietatis suae viscera tendere usque ad incognitos nesciunt, sed solis quos per assiduitatem notitiae didicerint miserentur, apud quos nimirum plus familiaritas quam natura valet, dum quibusdam necessaria non quia homines, sed quia noti sunt, largiuntur, bene nunc per beatum Job dicitur: Si despexi praetereuntem, eo quod non habuerit indumentum. Ignoto enim proximo misertum se indicat, quem praetereuntem vocat, quia videlicet apud piam mentem plus natura valet quam notitia. Nam et unusquisque qui indiget, eo ipso quo homo est, ei jam incognitus non est. Sequitur:

CAPUT XX

VERS. 21.---Si levavi super pupillum manum meam, etiam cum viderem me in porta superiorem.

32. Sancti libenter injuriam patiuntur, et quae sibi debentur cavent districtius exigere.---Mos apud veteres fuit ut ad portam seniores sederent, qui certantium jurgia judiciaria examinatione discernent; quatenus urbem, in qua concorditer oporteret vivere, discordes minime intrarent. Unde et per prophetam Dominus dicit: Constituite in porta iudicium. (Amos. V, 15). Hoc itaque loco quid portae nomine exprimitur nisi id quod agebatur in porta? Sicut enim pugnare castra dicimus, pro eo quod pugnatur ex castris; ita iudicium, quod in porta agi consueverat, porta nominatur. In porta ergo se superiorem videt, qui se melioris partis esse in iudicio aequitatis merito conspicit. Beatus igitur Job, quia nec tunc contra pupillum manum exeruit, cum se etiam per iustitiae meritum potiorem vidit, nobis timoris regulam insinuans, dicit: Si levavi super pupillum manum meam, etiam cum viderem me in porta superiorem. Ac si patenter dicat: Neque tunc utilitatis meae negotia virtute contra pupillum exsequi volui, quando me in iudicio etiam ex iustitia potiorem vidi. Sancti etenim viri quando cum personis minoribus contentionum negotia subeunt, dum gravare vel in minimis timent, ipsi contra iustitiam gravari nequaquam refugiunt. Sciunt quippe quia omnis humana iustitia iniustitia esse reprehenditur, si divinitus districte iudicetur. Unde hoc quod sibi competit cavent vehementer exigere, ne eorum actus supernam rectitudinem contingat subtiliter examinare. Sed ut inveniri iusti in divino examine valeant, plerumque apud humana iudicia gravari se et injuste patiuntur. Beatus autem Job vitae suae celsitudinem narrans, et multa sunt et mira quae dixit. Sed quia plerumque humana mens renuit bona credere, quae nescit operari, maledicti sibi sententiam protinus subjicit, si qua horum quae dixerat opere non implevit, dicens:

CAPUT XXI

VERS. 22.---Humerus meus a junctura sua cadat, et brachium meum cum ossibus suis conteratur.

33. Concordia in societate, sine patientia perseverare non potest.---Quia operatio corporea per humerum ac brachium agitur, bona quae ore protulit, si opere non implevit, cadere sibi humerum et conteri brachium exoptat. Ac si aperte dicat: Si ea quae dixi operari renui, ipsum quod mihi ad operandum datum est corporis membrum perdam, ut videlicet cadat a corpore, quod exercere nolui ad utilitatem. Si vero haec maledicti sententia ad spiritualem est intelligentiam referenda, liquet profecto quod brachium corpori per humerum jungitur. Et sicut per brachium bona operatio, ita per humerum socialis vitae conjunctio designatur. Unde propheta quoque intuens sanctos universalis Ecclesiae populos Deo concorditer servituros, ait: Et servient ei in humero uno (Sophon. III, 9). In eo ergo quod dicit: Si levavi super pupillum manum meam, etiam cum viderem me in porta superiorem, miram virtutem patientiae servasse se asserit, qui gravari se a personis minimis, nec contra hoc quod sibi juste competere poterat, declinavit. Quod tamen si minime fecerit, adjungit: Humerus meus a junctura sua cadat. Quia nimirum qui patientiam servare contemnit sociale vitam citius per impatientiam deserit. A junctura etenim humerus cadit, cum adversitatis aliquid ferre animus non valens, fraternam concordiam relinquit; et quasi membrum separatur a corpore, cum is qui operari bona poterat a bonorum omnium abscinditur universitate. Neque enim unquam servari concordia nisi per solam patientiam valet. Crebro namque in humana actione nascitur, unde mentes hominum vicissim a sua unitate ac dilectione separentur; et nisi ad adversa toleranda se animus praeparet, procul dubio humerus corpori non inhaeret. Hinc etenim Paulus ait: Invicem onera vestra portate, et sic adimplebitis legem Christi

(Galat. VI, 2). Hinc per semetipsam Veritas dicit: In patientia vestra possidebitis animas vestras (Luc. XXI, 19).

34. Sine patientia charitati conjuncta bona opera pereunt.---Recte autem, humero cadente, subjungitur: Et brachium meum cum ossibus suis conteratur: quia nimirum cuncta nostra operatio, cum quibuslibet videatur esse virtutibus, solvitur, nisi per charitatis vinculum patientia conservetur. Sua enim bona perdit operari qui aliena mala renuit perpeti. Fervore quippe iracundi spiritus laesus quisque a dilectione resilit, et cum se exterius gravari non tolerat, intus se per amissum lumen charitatis obscurat; nec videt jam quo tendat pedem boni operis, qui oculum perdidit dilectionis. Sed sancti viri humerus a junctura sua non cadit, quia videlicet ejus dilectio a socialis vitae concordia per impatientiam non recedit. Ejusque brachium minime frangitur, quia omnis ejus operatio in conjunctione humeri, id est in charitatis connexionem custoditur, Sed qua consideratione bona haec tanta egerit, atque a malis omnibus sese abstinerit, adjungit dicens.

CAPUT XXII

VERS. 23.---Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum, et pondus ejus ferre non potui.

35. Timoris Dei quanta vis ad omnium contemptum persuadendum. Extremi judicii signa praevia.---A pavore tantae similitudinis pensemus, si possumus, quanta in sancto viro fuerit vis timoris. Fluctus etenim cum tumentes desuper imminent, cumque eam quam deferunt mortem minantur, nulla tunc navigantibus rerum cura temporalium, nulla carnis delectatio ad mentem reducitur; ea ipsa quoque ex navi projiciunt, pro quibus longa navigia sumpserunt; cunctae res in despectum mentis veniunt, amore vivendi. Quasi ergo tumentes super

se fluctus Deum metuit, qui dum veram vitam desiderat, omnia despicit quae hic possidens portat. Nam velut tempestate deprehensi pondus navis abjicimus, quando ab oppressa mente desideria terrena removemus. Fitque ut sublevata navis enatet, quae mergebatur onerata, quia nimirum curae quae in hac vita deprimunt mentem in profundum trahunt. Quae videlicet mens tanto altius inter tentationum fluctus attollitur, quanto sollicitius ab hujus saeculi cogitatione vacuatur. Est vero et aliud quod de maris concussione debeat solerter intueri. Tempestas quippe cum oritur, prius lenes undae, et postmodum volumina majora concitantur; ad extremum fluctus se in alta erigunt, et navigantes quosque ipsa sua altitudine subvertunt. Sic sic nimirum extrema illa properat, quae universum mundum subruat tempestas animarum. Nunc enim bellis et cladibus quasi quibusdam undis sua nobis exordia ostendit, et quanto ad finem quotidie propinquiores efficimur, tanto graviora irruere tribulationum volumina videmus. Ad extremum vero commotis omnibus elementis, supernus iudex veniens finem omnium apportat, quia videlicet tunc tempestas fluctus in coelum levat. Unde et dicitur: Adhuc modicum, et ego movebo non solum terram, sed etiam coelum (Aggae. II, 7). Quam scilicet tempestatem quia sancti viri vigilanter aspiciunt quasi tumentes super se quotidie fluctus expavescunt, atque ex his tribulationibus quae mundum feriunt praevident quae sequantur.

36. Judicium extremum sancti formidant; quanto magis expavescere debent peccatores. Bene autem subditur: Et pondus ejus ferre non potui, quoniam qui extremi iudicii adventum intenta mente considerat, profecto videt quia tantus pavor imminet, quantum non solum tunc videre, sed se etiam nunc praevidere pertimescat. Consideratione namque tanti terroris metu animus palpitat, et intentionis suae oculos declinans, intueri quod praevidet recusat. Bene ergo dicitur: Et pondus ejus ferre non potui, quia cum supernae

majestatis vim ad iudicium venientis terroremque tanti examinis considerando animus conatur exquirere, mox ad semetipsum refugiens, sese expavescit invenisse. Sed inter haec pensandum est quia beatus Job ista de se loquitur laudatus et flagellatus. Si igitur saltem ad meritorum profectum ita percussus est qui sic timuit, quomodo feriendus est qui contemnit? Quomodo depressura sunt Dei iudicia eos qui se elevant, si et illos ad tempus deprimunt qui haec semper in humilitate formidant? Quomodo pondus Dei poterit ferre qui despicit, si hoc et ille in verbera pertulit qui per timorem praevideat? Unde summopere formidandum nobis est illud tantae districtiois examen. Constat autem quia in hac vita cum percutit, si percussione correctio sequitur, disciplina patris est, non ira iudicis; amor corrigentis est, non districtio punientis. Ex ipso ergo praesenti verbera iudicia aeterna pensanda sunt. Hinc etenim perpendere summopere debemus quomodo feratur illa quae reprobatur, si ferri modo vix valet eius ira quae purgat.

LIBER VIGESIMUS SECUNDUS

Quod supererat capituli XXXI libri Job explicatur, commendanturque praesertim animi demissio et moderatio, patientia, caritas, et erga subditos sollicitudo.

CAPUT PRIMUM

1. Ad cavendam desperationem, licet recte a se gestorum recordari.--- Quod a me saepe jam dictum est, hoc me crebro repetere onerosum non est, quia et praedicator egregius dicit: Eadem vobis scribere mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium (Phil. III, 1). Beatus Job idcirco gestas virtutes narrat, quia inter increpationis verba et percussione verbera deprehensus, a spei fiducia mentem suam labefactari considerat. Multa

quippe et egisse se mala ab increpantibus amicis audierat, et ne verbis pariter et flagellis pressa in desperationem mens corruat, hanc per suarum virtutum memoriam ad spem reformat, ut nequaquam se debeat in calamitate dejicere, quae tranquillitatis suae tempore se meminerat tam sublimia egisse. Quia igitur intentionis ejus causam diximus, restat ut auditas virtutes illius subtiliter perpendamus.

2. Una virtus sine aliis, aut nulla est, aut minima.-- Hoc autem primum sciendum est, quia quisquis virtute aliqua pollere creditur, tunc veraciter pollet, cum vitiis ex alia parte non subjacet. Nam si ex alio vitiis subditur, nec hoc est solidum, ubi stare putabatur. Unaquaeque enim virtus tanto minor est, quanto desunt caeterae: Nam saepe quosdam pudicos quidem vidisse nos contigit, sed non humiles; quosdam vero quasi humiles, sed non misericordes; quasi misericordes, sed nequaquam justos; quosdam vero quasi justos, sed in se potius quam in Domino confidentes. Et certum est quia nec castitas in ejus corde vera est, cui humilitas deest, quippe quia superbia se intrinsecus corrumpente fornicatur, si semetipsum diligens, a divino recedit amore. Nec humilitas vera est cui misericordia juncta non est, quia nec debet humilitas dici, quae ad compassionem fraternae miseriae nescit inclinari. Nec misericordia vera est quae a rectitudine justitiae existit aliena, quia quae potest per injustitiam pollui, nescit procul dubio sibimetipsi misereri. Nec justitia vera est quae fiduciam suam non in conditore omnium, sed in se fortasse, aut in rebus conditis ponit, quia dum a creatore spem subtrahit, ipse sibi principalis justitiae ordinem pervertit. Una itaque virtus sine aliis, aut omnino nulla est, aut imperfecta. Ut enim, sicut quibusdam visum est, de primis quatuor virtutibus loquar, prudentia, temperantia, fortitudine, atque justitia; tanto perfectae sunt singulae, quanto vicissim sibimet conjunctae. Disjunctae autem perfectae esse nequaquam possunt, quia nec prudentia

vera est quae justa, temperans et fortis non est, nec perfecta temperantia quae fortis, justa et prudens non est, nec fortitudo integra quae prudens, temperans et justa non est, nec vera justitia quae prudens, fortis et temperans non est.

3. Omnes in Job convenerunt.---Beatus itaque Job, quod non unam sine alia, sed conjunctas in se virtutes habuerit, enumerando singulas innotescit. Nam bona pudicitiae insinuans, dicit: Si deceptum est cor meum super mulierem (Cap. XXXI, 9). Atque ut eidem pudicitiae demonstraret humilitatis gratiam nullatenus defuisse, post caetera subjungit: Si contempsi subire iudicium cum servo meo (Vers. 13). Qui ut humilitati suae ostenderet misericordiam fuisse conjunctam, paulo post dicit: Si negavi quod volebant pauperibus (Vers. 16). Atque ut misericordiam suam ostenderet de justitiae radice descendere, paulo superius praemisit, dicens: Si ambulavi in vanitate, et festinavi in dolo pes meus (Vers. 5). Atque ut monstraretur quam fuerit ad cuncta pavidus, et ad omnia circumspectus inferius asserit, dicens: Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Dominum (Vers. 25). Qui scilicet in prosperis positus, atque abundantia rerum fultus, si spem aut in suis actibus aut in circumfluentibus rebus poneret, profecto justus non esset. Sed quando iste vir sanctus in se spem posuit, qui aperte dicit: Ecce non est auxilium mihi in me (Job. VI, 13)? Quid ergo nunc superest, nisi ut ipsas quoque divitias qua mente possederit innotescat? Ait enim:

CAP. XXXI, VERS. 24.---Si putavi aurum robur meum, et obryzo dixi, fiducia mea.

CAPUT II

4. Non in labentibus divitiis, sed in Deo solo confidendum. Obryzum dicimus ob rude aurum. Sanctus ergo vir nec aurum robur, nec sibi esse obryzum, id est

rudis auri molem fiduciam credidit, quia spem atque delectationem suam in solius gratia conditoris figens, neque de quantitate auri, neque de specie peccavit. De creatore quippe desperasse fuerat, spem in creatura posuisse. In rebus autem dubiis spem fixerat dives ille, qui dicebat: Anima, habes multa bona reposita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare. Sed hunc superna vox increpat, dicens: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te; quae autem parasti, cujus erunt (Luc. XII, 19, 20)? Eadem enim nocte sublatus est, qui in rerum sibi abundantia multa tempora fuerat praestolatus, ut scilicet qui in longum sibi subsidia colligendo prospiceret, subsequentem diem vel unum minime videret. Quasi in aquis enim defluentibus fundamentum ponere est in rebus labentibus spei fiduciam velle solidare. Stante enim in perpetuum Deo, transeunt omnia. Quid ergo a stante fugere est, nisi transeuntibus rebus inhaerere? Quis namque umquam decurrentium fluminum tumidis vorticibus raptus manere ipse fixus potuit, deorsum unda defluente? Quisquis ergo defluere devitat, superest ut quod defluit fugiat, ne per hoc quod amat in hoc cogatur pervenire quod vitat. Qui enim rebus labentibus inhaeret, illo videlicet trahitur, quo tendit quod tenet. Prius itaque curandum est ne quis temporalia diligat, ac deinde ne in eisdem temporalibus quae non ad delectationem sibi, sed ad usum retinet, fiduciam ponat, quoniam conjunctus decurrentibus mox statum suum animus perdit. Nam vitae praesentis fluctus trahit quem levat, et valde demens est qui in unda volvitur, et plantam figere conatur. Sed sunt plerique qui etsi in rebus transeuntibus fiduciam nequaquam ponunt, cum tamen sibimet ad usus necessarios abunde adsunt, mente tacita laetantur. Qua in re dubium non est, quia tanto quisque minus dolet quod desint aeterna, quanto magis gaudet quod adsint temporalia; et qui minus dolet quod desint temporalia, certius exspectat ut adsint aeterna. Hoc itaque de terrenis rebus gaudium beatus Job non se habuisse testificans, subjungit dicens:

CAPUT III

VERS. 25.---Si laetatus sum super multis divitiis meis, et quia plurima reperit manus mea.

5. Sancti bonorum temporalium onus aut largiendo partiuntur, aut contemnendo totum deponunt.---Sancti quippe viri in hujus peregrinationis aerumna, quoniam eam quam appetunt adhuc creatoris sui speciem contemplari minime sinuntur, omnem praesentis vitae copiam inopiam deputant, quia videlicet nil extra Deum sufficit menti quae veraciter Deum quaerit; et plerumque eis ipsa sua abundantia fit vehementer onerosa, quia hoc ipsum graviter tolerant, quod festinantes ad patriam in itinere multa portant. Unde fit ut haec cum indigentibus proximis devote partiantur, quatenus dum sumit iste quod non habet, deponat ille quod amplius habebat; nec conviator vacuus ambulet, nec eum quem retardare in via poterat nimium onus gravet. Electi ergo de multa abundantia minime laetantur, quam videlicet pro amore coelestis patrimonii aut largiendo dispergunt, aut despiciendo deserunt. Sequitur:

CAPUT IV

VERS. 26-28.---Si vidi solem cum fulgeret, et lunam incedentem clare; et laetatum est in abscondito cor meum, et osculatus sum manum meam ore meo, quae est iniquitas maxima, et negatio contra Deum altissimum.

6. Sensus coercent, et continuo studio intra mentem suam se colligunt.---Incertum non est quod utraque haec luminaria humanis ministeriis deputata, coeli militiae vocantur. In quorum cultum multos novimus, scriptura teste, cecidisse, sicut scriptum est: Adoraverunt universam militiam coeli (IV Reg. XVII, 16). Et quia sol et luna aliter videntur ad usum, aliter ad venerationem, eo more quo a cultoribus suis venerari solent, solem et lunam

beatus Job nequaquam vidisse se perhibet, nec laetatum fuisse cor suum, nec osculatum manum ore suo. In qua videlicet osculatione, quid aliud quam gratia venerationis exprimitur? Quod si fecisset umquam, hoc iniquitatem maximam et Dei negationem vocat. Sed postquam tanta de se locis superioribus virtutum culmina narravit, quid nunc mirum memorat, si solem ac lunam non se adorasse manifestat? Unde pensandum est quod postquam in auro non habuisse fiduciam, nec in multis divitiis laetatum se fuisse testatur, adhuc ad sublimiora ducitur, ut tanto nos magis erudiat, quanto de se aliqua subtilius narrat. Ait enim: Si vidi solem cum fulgeret, et lunam incedentem clare, et laetatum est in abscondito cor meum. Quid hoc in loco videre dicitur, nisi desideranter intueri? Unde Psalmista ait: Iniquitatem si conspexi in corde meo, non exaudiat Deus (Psal. LXV, 18). Quae nimirum iniquitas in ore exprimi non posset, si non conspiceretur in corde. Sed aliud est videre per iudicium, aliud per appetitum. Beatus ergo Job fulgentem solem, et clare incedentem lunam nequaquam vidisse se perhibet, ut se demonstret praesentis lucis speciem non appetisse. Ac si post despectum terrenae suae abundantiae patenter insinuet: Quid dicam, quia nequaquam in auro laetatus sum, qui in ipsa quoque luce corporea delectatus non sum? Sancti etenim viri postquam omnia praesentis vitae oblectamenta despiciunt, prae illius lucis internae dulcedine, ab hac exteriori animum luce quasi a tenebris avertunt: multumque secum intrinsecus contendunt, ne hujus lucis, quae fulget extrinsecus, delectatione rapiantur. Lux quippe visibilis si incaute diligitur, a luce invisibili cor caecatur, quia quanto extra se inhians animus funditur, tanto amplius in internis obtutibus reverberatur. Unde solertes quique ne corporeis sensibus nimis ad exteriora dilabantur, continuo studio intra mentem suam occulta custodiae disciplina se colligunt, ut tanto magis inveniantur interius integri, quanto minus sunt exterius fusi. Hoc enim vigore disciplinae intra mentis suae se arcana constrinxerat, qui exterioris vitae

appetitum fugiens, dicebat: Diem hominis non concupivi, tu scis (Jerem. XVII, 16). Quod ergo apud prophetam dicitur: Diem hominis non concupivi, tu scis, hoc de semetipso beatus Job verbis aliis asserit, quia fulgentem solem et lunam incedentem clare non viderit, atque ex his in cordis abditis laetatus non sit, quia nimirum gaudere non poterat de his quae per delectationis desiderium non videbat.

7. Cavent ne suae prudentiae innitantur.---Si vero cuncta haec quae juxta historiam tractando discurrimus per allegoriae quoque mysteria perscrutemur, quid hoc in loco aurum accipimus, nisi praeclari intellectus ingenium; quid obryzum, nisi mentem? quae dum igne amoris excoquitur, semper in se servat claritatem pulchritudinis quotidiana innovatione fervoris. Nescit enim mens per torporem veterascere, quae studet per desiderium semper inchoare. Hinc namque per Paulum dicitur: Renovamini spiritu mentis vestrae (Ephes. IV, 23). Hinc Psalmista, qui ad perfectionis jam culmen pervenerat, quasi inchoans dicebat: Dixi, nunc coepi (Psal LXXVI, 11), quia videlicet si lassescere ab inchoatis bonis nolumus, valde necesse est ut inchoare nos quotidie credamus. Nec abhorret a rationis ordine quod auro dicimus ingenium designari, quia sicut in ornamento aurum supponitur, ut gemmarum desuper ordo disponatur, ita clara sanctorum ingenia divinis muneribus humiliter substernuntur, et distincta super se gratiarum dona percipiunt. Et nisi quid simile aurum cum sapientia haberet, quidam sapiens minime dixisset: Sapientia absconsa, et thesaurus invisus, quae utilitas in utriusque (Eccli. XX, 32; XLI, 17)? Sancti autem viri robur suum aurum non deputant, quia quantolibet ingenio fulgeant, nihil se esse ex suis viribus pensant. Et cum sentire omnia valenter possunt, prius intelligere semetipsos cupiunt, quatenus lumen ingenii more solis prius illustret locum in quo oritur, et postmodum caetera, ad quae procedendo dilatatur, ne si intendendo cognoscendis aliis semetipsos nesciant, ibi

solis radius ubi oritur obtenebrescat. Ingenii itaque virtutem ad cognoscendam propriam infirmitatem dirigunt, atque ex infirmitatis suae melius cognitione convalescunt. Aurum ergo robur non creditur, si in accepto ingenio fiducia non habetur. Quod bene Salomon admonens, ait: Habe fiduciam in Domino in toto corde tuo, et ne innitaris prudentiae tuae (Prov. III, 3). Dicat ergo: Si putavi aurum robur meum, et obryzo dixi, fiducia mea. Ac si aperte fateatur, dicens: Nec quae veraciter intellexi, meo ingenio tribui, nec menti propriae, si qua egisse me bona contigit, haec principaliter deputavi. Qui adhuc subtilius humilitatem nobis sui cordis insinuans, adjungit dicens:

CAPUT V

VERS 25.---Si laetatus sum super multis divitiis meis, et quia plurima reperit manus mea.

8. Multa in sacris litteris intelligere periculosum, nisi intellecta custodiantur.---Quid multas divitias appellatas per significationem credimus, nisi abundantia acumina consiliorum? Quae quaerentis manus invenit, cum haec cogitatio tractantis gignit. Has etenim Salomon sapientiae divitias contemplatus ait: Corona sapientium divitiae eorum (Prov. XIV, 24). Qui quia divitias non metalla terrena, sed prudentiam nominat, illico per contrarietatem subdit: Fatuitas stultorum imprudentia (Ibid., 24). Si enim coronam sapientium terrenas divitias diceret, procul dubio fatuitatem stultorum paupertatem potius quam imprudentiam fateretur. Sed dum fatuitatem stultorum imprudentiam subdidit, sapientum divitias quia prudentiam dixerit, indicavit. Has in se Paulus scientiae divitias contemplatus, et contemplationem suam consideratione humanae fragilitatis humilians, ait: Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus (II Cor. IV, 7). Multas itaque apud nos divitias reperimus, cum dona abundantis intelligentiae, sacra eloquia investigando

percipimus, atque in his plura, nec tamen sibimet diversa sentimus. Non est autem segura laetitia in divinis paginis vel fortia, vel multa cognoscere, sed cognita custodire. Nam qui bene intelligit, quid intelligendo debeat agnoscit. Quanto enim intellectu latius extenditur, tanto ad explenda opera enixius ligatur. Unde in Evangelio Veritas dicit: Cui multum datum est, multum quaeretur ab eo; et cui commendaverunt multum, plus repetent ab eo (Luc. XII, 48).

9. Intelligentia data, est quasi pecunia mutuo accepta, cum fenore reddenda.---Deputemus igitur intelligentiam datam quasi pecuniam mutuam, quia quo plus nobis creditur ex benignitate, eo debitores amplius tenemur in opere; et plerumque eadem intelligentiae accepta pecunia, cum ad usuras auditoribus datur, amittitur, nisi caute tribuatur. Neque enim negligenter intuendum est in Regum volumine, quod prophetarum filii cum in Jordane ligna caederent, uni eorum securis ex manubrio in profundum lapsa disparuit (IV Reg. VI). Ferrum quippe in manubrio est donum intellectus in corde. Ligna vero per hoc caedere est prave agentes increpare. Quod nonnumquam dum fluxe agitur, dum lapsus vanae gloriae in accepta eadem scientia non vitatur, ferrum in aqua perditur, quia ex dissoluto opere intelligentia fatuatur. Quam profecto intelligentiam ad hoc novimus dari, ut ante dantis oculos ex bona debeat actione restitui. Unde recte is qui ferrum amiserat clamabat: Heu! heu! heu! domine mi, et hoc ipsum mutuo acceperam (IV Reg. VI, 5). Habent enim hoc electi proprium, ut si quando eis in sua scientia furtiva vanae gloriae culpa subrepat, ad cor velociter redeant, et quidquid in se ante districti iudicis oculos damnabile inveniunt, lacrymis insequantur. Qui flentes non solum caute inspiciunt mala quae commiserunt, sed ex accepto munere quae reddere etiam bona debuerunt, quia nimirum tanto se amplius peccatores sentiunt, quanto ex neglectis bonis quae agere poterant debitores tenentur.

Recte ergo qui ferrum perdidit, clamabat: Heu! heu! heu! et hoc ipsum mutuo acceperam. Ac si dicat: Illud per dissolutionem negligentiae perdidit, quod ut per bona opera redderem ex gratia creditoris accepi. Sed numquam Deus mentem deserit quae in peccatis se veraciter agnoscit. Unde et mox Eliseus veniens, lignum deorsum mittit, et ferrum in superficiem attollit, quia videlicet Redemptor noster pie nos respiciens, cor peccatoris humiliat, et ei quam amiserat intelligentiam reformat, lignum mergit, et ferrum relevat, quia cor affligit, et scientiam reparat. Unde bene in alia translatione dicitur quod confregit lignum atque jactavit, et sic ferrum sustulit. Lignum namque confringere est cor ab elatione conterere. Lignum ad ima jactare est elatum cor in cognitione, ut diximus, propriae infirmitatis humiliare. Atque illico ferrum ad superficiem redit, quia ad usum exercitationis pristinae intelligentia recurrit.

10. Hinc de dono sibi credito justis plus timent quam gaudeant.---Igitur quoniam donum intellectus quod accipitur vix cum tot difficultatibus custoditur (curandum quippe est ne otio torpeat, curandum ne in exercitatione operis vitio elationis evanescat), sancti viri, minime exsultant cum cognoscunt quae faciunt, sed cum faciunt quae cognoverant; et si intelligendo congaudent muneri largitoris, moerentes tamen considerant debitum operis, ut videlicet actione persolvant quod eis praerogatum est in cognitione. Stultus namque est debitor qui gaudens pecunias mutuas accipit, et tempus quo reddere debeat non attendit. Moderatur autem laetitia accipiendi, quando solerti providentia etiam constitutum tempus reddendi cogitatur. Quia igitur viri justis in his quae vigilanter intelligunt segura laetitia non extolluntur, dicatur recte: Si laetatus sum super multis divitiis meis, et quia plurima reperit manus mea. Ac si aperte diceretur: Nequaquam me in eo locupletem ex justitia credidi, quo recta quae agere debui etiam multa cognovi, nec intelligentia cor extulit, quia illud consideratio debitae

operationis pressit. Sciendum vero est, quod plerumque contingit, ut cum intelligentiae altitudo percipitur, circa semetipsum animus valde sollicitus ab elationis lapsu teneatur. Sed cum mira quae intelligit etiam operari coeperit, eo ipso nonnumquam quo foras ostenditur labitur, atque in suis actibus se caeteros praeire gloriatur. Beatum igitur Job sicut intelligentiae aurum non extulit, nec lumen quoque ante humanos oculos mirae operationis elevavit. Unde et apte subjungit:

CAPUT VI

VERS. 26.---Si vidi solem cum fulgeret.

41. Ad bonorum operum suorum fulgorem non exsultant. Non absolvitur debitor qui multa reddit, sed qui omnia.---Sol quippe in fulgore est bonum opus in manifestatione. Scriptum namque est: Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent patrem vestrum qui in coelis est (Matth. V, 16). Et rursum: Sint lumbi vestri praecincti, et lucernae ardentes (Luc. XII, 33). Quod enim hoc in loco fulgente sole, id in Evangelio lucernis ardentibus designatur. Bonum quippe opus cum in medio perfidorum lucet, lucerna ardet in nocte; cum vero in Ecclesia resplendet, sol fulget in die. Bonum opus si adhuc tale est, quod soli mali mirantur, lucerna videlicet in nocte est; si autem ita proficit, ut mirari a bonis ac perfectioribus possit, nimirum sol est in die. Bonum opus cum per activam vitam corporis lucet, quasi lucernae more, lumen ex testa resplendet. Cum vero per solam virtutem mentis in contemplatione attollitur, quasi more solis de coelo veniens lux videtur. Quia igitur multa beatus Job hospitalitatis ac misericordiae de se bona narraverat, quae profecto tanto adhuc minima, quanto et corporaliter noverat gesta, ad virtutum spiritalium culmen mentis oculum revocans, perfectionis suae meminit, et lucem exemplorum, quam de se aliis tribuit, solem vocavit. Sunt vero nonnulli qui

cum bona aliqua faciunt, iniquitatum suarum protinus obliviscuntur, et cordis oculus in consideratione bonorum operum quae exhibent figunt; atque eo se jam sanctos existimant, quo inter bona quae agunt malorum suorum, in quibus et fortasse adhuc implicati sunt, memoriam declinant. Qui scilicet si distractionem iudicis vigilanter attenderent, plus de malis suis metuerent quam de imperfectis bonis exsultarent, plus inspicerent quod de his quae adhuc eis agenda sunt debitores tenentur, quam quod operantes quaedam jam debiti partem solvunt. Neque enim absolutus est debitor qui multa reddit, sed qui omnia; nec ad bravium victoriae pervenit qui in magna parte spectaculi velociter currit, si juxta metas veniens in hoc quod est reliquum deficit. Nec ad quaelibet destinata loca pergentibus inchoando prodest longum iter carpere, si non etiam totum valeant consummare. Qui ergo aeternam vitam quaerimus, qui aliud quam quaedam itinera agimus, per quae ad patriam festinamus? Sed quid prodest quod carpimus tam multa, si ea quae ad perveniendum restant, negligimus reliqua?

12. Non quid itineris jam peractum sit, consideremus, sed quid supersit peragendum.---More itaque viatorum, nequaquam debemus aspicere quantum jam iter egimus, sed quantum superest ut peragamus, ut paulisper fiat praeteritum quod indesinenter et timide adhuc attenditur futurum. Amplius igitur debemus inspicere quae bona necdum fecimus, quam ea quae jam nos fecisse gaudemus. Sed habet hoc humana infirmitas proprium, ut plus ei intueri libeat quod sibi in se placet quam quod sibi in se displicet. Aeger quippe oculus cordis, dum laborare in consideratione sua metuit, quasi quoddam stratum delectationis in animo, ubi molliter jaceat, requirit; atque idcirco quae commoda de peractis bonis sit assecutus intelligit, sed quae damna de neglectis patitur nescit. Plerumque enim hoc vitio tentantur etiam electi. Plerumque eorum cordi suggeritur ut bona quaeque quae

fecerunt ad animum revocent, et securitatis jam laetitia exsultent. Sed si vere electi sunt, ab eo in quo sibi placent mentis oculos divertunt, omnem in se de peractis bonis laetitiam deprimunt, et de his quae se minus egisse intelligunt tristitiam requirunt, indignos se aestimant, et pene soli bona sua non vident, quae in se videnda omnibus ad exemplum praebent. Hinc est quod Paulus, dum expleta in se bona postponeret, et sola adhuc reliqua quae essent explenda cogitaret, dixit: Ego me non arbitror apprehendisse (Philip. III, 13). Hinc est quod ut posset se de bonis quae agebat humiliare, studebat ad animum praeterita mala reducere, dicens: Qui prius fui blasphemus, et persecutor, et contumeliosus (I Tim. I, 13).

13. Quando bona a se facta in memoriam revocari, aut narrare liceat.---Qui et si aliquando dixit: Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servari (II Tim. IV, 7)? Intuendum summopere est quia illud eo tempore intulit quo jam ex corpore discessurum se esse cognovit. Ibi quippe praemisit dicens: Ego enim jam delibor, et tempus meae resolutionis instat (Ibid., 6). Tunc ergo ad memoriam perfectionem reduxit operis, cum jam praevidit ad largitatis spatium minime subesse tempus operationis. Sicut enim, dum vivimus, debemus bona nostra a memoria repellere, ne extollant, ita appropinquante exitu, plerumque ea ad memoriam iterum revocamus, ut videlicet fiduciam praebeant, et desperatum timorem premant. Qui etsi Corinthiis bona sua enumerando narravit, illos confirmare studuit, non se ostendere. Nam quia eadem bona non in se attenderet, patefacta tribulatione propriae tentationis edocuit qua expressa subjunxit: Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis (II Cor. XII, 10). Ut ergo discipulos instrueret, de se summa referebat; ut vero se in humilitate custodiret, considerationis oculum non in virtutibus suis, sed in infirmitatibus fixerat. Habent itaque proprium sancti viri, ut bona quidem quae agunt videant; et tamen cum peregerint, ab eorum memoria oculos

avertant. Unde recte per beatum Job dicitur: Si vidi solem cum fulgeret. Ac si aperte diceret: Opus meum etiam cum aliis exemplorum, lucem tribueret, ad praesumptionis gratiam non attendi, quia dum de eo extolli timui, ab intuendo eo oculos averti. Sequitur:

CAPUT VII

IBID.---Et lunam incedentem clare.

14. Fama ex bonis operibus non aucupanda.---Post praemissum solem, apte quoque incedentem clare lunam subdidit, quia videlicet post opus bonum, fama laudabilis sequitur, per quam celebre nomen in hac praesentis vitae nocte possidetur. Si autem verum est quod quidam putant, illustrationem lunam per occultum circulum a radio solis accipere, ut possit lucem nocturnis cursibus exhibere, ab hujus significationis ordine haec quoque suspicio non abhorret. Fama quippe a bono opere vires accipit, et favoris gratiam quasi claritatem luminis aspergit. Est et aliud in luna quod per similitudinem bona spargenti famae conveniat. Lux namque ejus etiam in tenebrarum tempore iter ambulanti ostendit, quia et dum de aliena vita lux laudis emicat, alios ad exercitium boni operis illustrat; cumque illius opinio clara cognoscitur, huic quasi pergenti in itinere exempli lumen praebetur. Sed nonnumquam opus quod ab aliena opinione sumitur minus mundo desiderio in animo formatur. Nam infirmae mentes cum bona de aliis audiunt, aliquando se ad operationem rectam non amore virtutis, sed delectatione laudis accendunt. Et profecto liquet quia sicut natura solis est ut quaeque attigerit accendat et siccet, ita lunaris ignis est proprium ut quidquid contigerit exurat quidem, sed exurendo humidum reddat. Ad vitam igitur bonam alios pro amore Dei affectus recti operis, alios vero amor laudis inflammat. Sed cum recti operis affectu accendimur, quasi per ignem solis a vitiorum humore siccamur. Eum

vero quem ad opus bonum laudis amor provocat, concupita fama, quasi luna, attingit, quia videlicet ejus animum et accendit et resolvit. Accendit scilicet ad exercitium operis, resolvit vero ad concupiscentiam favoris. Plerumque tamen ad exercenda bona opera aliena nos utiliter exempla persuadent. Et cum mente humili opinionis alienae bona suscipimus, nostra vel ad melius bona producimus, vel ad bonum mala permutamus. Cumque nos de vita proximi famae splendor irradiat, mens nostra, ut praediximus, quae ad obtinendum virtutis iter se dirigit, quasi in lunae lumine gressus ponit. Sed sicut ex aliena opinione proficimus, sic plerumque, si famae nostrae laudibus intendimus, a virtute vacuumur, quia cum delectatur animus in hoc quod de se extrinsecus haberi considerat, illud obliviscitur ad quod introrsus anhelabat.

15. **Intelligentia, bona opera, laudes, humilitati Job (quod raro accidit) nihil nocuerunt.---Quia igitur sanctum virum intelligentia scientiae non corrumpit, de multis divitiis gaudere despexit. Quia vero eum magnitudo operis non inflavit, solem fulgentem non vidit. Quia autem illum nec fama laudis extulit, clare incedentem lunam minime attendit. Sunt enim nonnulli qui eo in elationem corruunt, quo per subtilem intelligentiam vel quae non faciunt bona cognoscunt. Hi nimirum super multis divitiis laetantur, cum quaelibet summa intelligendo reperiunt, atque in elatione ipsis inventionibus corrumpuntur. Sunt vero nonnulli quos intelligentia quidem non elevat, sed exhibita operatio exaltat. Qui dum actiones suas respiciunt, apud mentem suam sibi caeteros dedignando postponunt. Hi videlicet etsi in multis divitiis non gaudent, solem tamen fulgentem vident quia de sola boni operis magnitudine quasi alios despiciendo tument. Et sunt nonnulli quos nec operatio propria extollit; sed cum laudari ab hominibus pro hac eadem bona operatione coeperint, ipsis hominum favoribus devicti, quasi magnos se quosdam in sua cogitatione conspiciunt, atque a cordis**

custodia dissolvuntur. Hi profecto etsi fulgentem solem videre noluerunt, lunam tamen clare incedentem respiciunt, quia inter hujus vitae tenebras dum in opinionis suae claritate animum defigunt, humilitatis gratiam quasi ex nocturno lumine amittunt; et intuentes lunam, se non vident, qui semetipsos nescire incipiunt, dum mentis oculos in transitorium favorem defigunt.

16. Varii ad virtutem progressus et gradus. Quid in uno quoque metuendum.---Sic autem profectus est hominum, sicut incrementa esse conspiciamus arbustorum. Vis quippe futurae arboris prius in semine est, postmodum in ortu, atque ad extremum producit in ramos. Sic nimirum sic uniuscujusque virtus succrescit operantis. Seminatur namque in intelligentia, oritur in operatione, atque ad ultimum convalescit usque ad profectus magni latitudinem. Sed cum quemlibet sua intelligentia extollit, arbor quae oriri poterat in semine putrescit. Cum autem post operationem bonam elationis peste corrumpitur, quasi jam orta siccatur. Cum vero neque intelligentia, neque operatio corrumpit, sed excrescente magnitudine, dum favor laudantium sequitur, atque a statu suo bene operantis animum evertit, linguarum ventos arbor pertulit, et omne quod in ea robustum creverat tempestas famae radicitus evulsit. Quo enim arbor altius ad superiora surrexerit, eo ventorum vim vehementius sentit, quia quo plus quisque in bonis operibus attollitur, eo ampliori ab ore laudantium flatu fatigatur. Si itaque adhuc arbor in semine est, metuendum est ne ipsa scientiae cognitione putrefiat. Si jam ad virgultum prodiit, curandum est ne hanc manus elationis tangat, atque a viriditate suae actionis arefaciat. Si autem valenti robore jam ad alta se sublevat, valde formidandum est, ne hanc admotae laudis ventus gravior radicitus evellat.

17. Periculo ex fama et humanis laudibus, Deus permittit opponi detractiones.---Sed inter haec sciendum est quia ne immoderatis laudibus eruamur, plerumque

miro rectoris nostri moderamine etiam detractionibus lacerari permittimur, ut cum nos vox laudantis elevat, lingua detrahentis humiliet, quia et arbor saepe quae unius venti impulsu ita impellitur, ut pene jam erui posse videatur, alterius e diverso venientis flatu erigitur, et quae hac ex parte inflexionem pertulit, ab alia ad statum redit. Unde et illa arbor alte radicata quasi inter adversantes ventos fixa steterat, quae dicebat: Per gloriam et ignobilitatem, per infamiam et bonam famam (II Cor. VI, 8). Saepe enim laus bene agentis auribus insolenter admota, dum foris sermonibus perstrepat, intus quamdam menti per tacitum, elationis tempestatem gignit: fitque ut hoc, quod animus de humanis favoribus gaudet, non facile exterius ostendat, sed tamen corruptionis vim non tenuiter interius sentiat. Et sunt nonnulli quos ita laus inflat, ut usque ad verba elationis pertrahat. Quidam vero, ut praediximus, hoc ipsum patefacere quod elevantur erubescunt, atque auditis suis praeconiis extolluntur; sed tamen usque ad elationis verba non exeunt, et gaudere se in talibus non ostendunt. Unde beatus Job, quia noverat arrogantem se non solum nullo modo in verbis, sed etiam in cogitatione quoque tacita minime fuisse, postquam dixit: Si vidi solem cum fulgeret, et lunam incedentem clare, illico subdidit:

CAPUT VIII

VERS. 27.---Et laetatum est in abscondito cor meum.

18. De suis laudibus vel tacite laetari vetitum.---Qua videlicet attestazione quid nobis innuitur, nisi quod magno metu et circumspectione opus est, ne mens nostra unquam de suis laudibus vel tacita laetetur? Quisquis enim quasi claritatem lunae famae suae magnitudinem conspicit, sibique in occulto mentis gaudium facit, cui iste nisi auctori se praetulit, cujus dono ut bene operaretur percepit, et tamen in ejus munere de gratia suae laudis hilaescit? Despecto enim honore conditoris, semetipsum

plus amare convincitur, cujus praeconiis laetatur. Quamvis nonnunquam etiam sancti viri de bona sua opinione gaudeant; sed cum per hanc ad meliora proficere audientes pensant, non jam de opinione sua, sed de proximorum gaudent utilitate quia aliud est favores quaerere, et aliud de profectibus exsultare. Qua in re necesse est ut cum audientium utilitati non proficit, mentem nostram fama laudabilis non elevelt, sed fatiget. Cum enim humanae linguae attestatione laudamur, occulta pulsatione requirimur quid de nobisipsis sentiamus. Superba etenim mens etiam cum de se falsa bona dicuntur exsultat, quia non apud Deum qualiter vivat, sed apud homines qualiter innotescat, excogitat. Judicium enim de se omnipotentis Dei despiciens, et solummodo hominum quaerens, inter auditas laudes extollitur, et quae hoc solum quaesierat, quasi de bravio operis laetatur. At contra, si cor veraciter humile est, bona quae de se audit, aut minime recognoscit, et quia falsa dicuntur metuit; aut certe si adesse ea sibi veraciter scit, eo ipso formidat ne ab aeterna Dei retributione sint perdita, quo haec considerat hominibus divulgata, pavetque vehementer ne spes futuri muneris in mercedem permutetur transitorii favoris.

19. Sancti suis laudibus cruciantur.---Qua ex re agitur ut electorum animus magno laudum suarum igne crucietur, atque ab omni torporis sui rubigine moerore cogitationis excoquatur. Cauta enim consideratione trepidat, ne aut de his in quibus laudatur et non sunt majus Dei judicium inveniat, aut de his in quibus laudatur et sunt competens praemium perdat. Unde plerumque fit ut sicut injustus ex laude sua polluitur, ita vir justus audita sua laude purgetur. Nam dum bona quae egit ab hominibus proferri cognoscit, subtile contra se, ut dictum est, extremi judicii examen metuit, ac trepidus ad conscientiam recurrit, et quidquid illic inest reprehensibile corrigit. Dum enim bona sua innotuisse formidat, subtilitatem secuturi examinis pertimescens, si

qua in se mala occulta sunt amputat. Pavet namque si saltem talis Deo non ostenditur qualis ab hominibus putatur, et neque contentus est ut in quo potuit innotescere, in hoc debeat remanere. Jam enim de bonis suis quasi retributionem sibi factam aestimat, nisi eis et alia quae ab hominibus nesciuntur adjungat. Unde bene per Salomonem dicitur: Sicut probatur in conflatorio argentum, et in fornace aurum, ita probatur homo ore laudantis (Prov. XXVII, 21). Argentum quippe vel aurum, si reprobum est, igne consumitur; si probum vero, igne declaratur. Sic nimirum est et sensus operantis. Nam qualis sit, in eo quod laudatur ostenditur. Si enim se auditis suis laudibus extollit, quid iste aliud quam aurum vel argentum reprobum fuit, quem videlicet fornax linguae consumpsit? Si autem favores suos audiens, ad superni iudicii considerationem redit, ac ne de his apud occultum arbitrum gravetur metuit, quasi expurgationis igne ad magnitudinem claritatis excrescit, et unde incendium trepidationis sustinet, inde clarius fulget. Beatus igitur Job, quia nequaquam de operatione se praetulit, fidenter dicit: Si vidi solem cum fulgeret. Quia vero hunc a iudicii interioris intuitu fama laudabilis non divertit, adjungit: Et lunam incedentem clare. Quia autem opinionis suae gratia animum devinci, nec tacita cogitatione permisit, protinus subdidit: Et si laetatum est in abscondito cor meum. Et quia plerumque inconsiderata mens, dum transitorio favori non renititur, ad hoc usque pertrahitur, ut laudet ipsa quod facit, conditioni quae praemissa est quasi congrue subinfertur:

CAPUT IX

IBID.---Et osculatus sum manum meam ore meo.

20. Deo, non sibi, sua bona opera tribuunt. Gratia praeveniens.---Per manum quippe operatio, per os autem locutio designatur; sicut per Salomonem dicitur: Abscondit piger manum suam sub axilla sua, et laborat si

ad os suum porrigat eam (Prov. XIX, 24). Pigro labor est manum suam ad os porrigere, quia desidiosus quisque praedicator nec hoc vult operari quod dicit. Manum quippe ad os porrigere est voci suae opere concordare. Manum ergo suam osculatur ore suo, qui laudat quod facit, et testimonio propriae locutionis sibi virtutem tribuit operis. Qua in re quis despicitur, nisi is qui ipsa operandi munera largitur? Unde bene per egregium praedicatorem dicitur: Quid autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis (I Cor. IV, 7)? Sancti autem viri sciunt post primi parentis lapsum de corruptibili stirpe se editos, et non virtute propria, sed praeveniente superna gratia ad meliora se vota vel opera commutatos; et quidquid sibi mali inesse cognoscunt, de mortali propagine sentiunt meritum; quidquid vero in se boni inspiciunt, immortalis gratiae cognoscunt donum, eique de accepto munere debitores fiunt, qui et praeveniando dedit eis bonum velle quod noluerunt, et subsequendo concessit bonum posse quod volunt. Unde bene per Joannem dicitur: Adoraverunt viventem in saecula saeculorum, mittentes coronas suas ante thronum Domini (Apoc. IV, 10). Coronas namque suas ante thronum Domini mittere est certaminum suorum victorias non sibi tribuere, sed auctori, ut ad illum referant gloriam laudis, a quo se sciunt vires accepisse certaminis. Beatus ergo Job, quia sic bona quae operatus est narrat, ut tamen haec suae operationi non tribuat, sed ad auctoris laudem recurrat, manum suam ore suo osculatum fuisse se denegat. Ac si patenter dicat: Ego mea opera tanquam mea non profero, quia auctoris sui gratiam negare convincitur, quisquis sibi tribuit quod operatur. Unde et protinus subdit:

CAPUT X

VERS. 28.---Quae est iniquitas maxima, et negatio contra Deum altissimum.

21. Deum negat qui de viribus suis praesumit.---Liquet etenim quia illum negat, cujus despecta gratia, sibi vires boni operis arrogat. Quod recte quoque et iniquitas maxima vocatur, quoniam omne peccatum quod ex infirmitate est spem nequaquam perdit, quia a superno iudice veniam requirit. Praesumptio autem virtutis propriae tanto gravius in desperatione est, quanto longius ab humilitate. Cumque vires sibi tribuit operis, ad adiutorium non recurrit auctoris; fitque ut eo gravius peccator pereat, quo et ipsum hoc, quia est peccator, ignorat. Sequitur:

CAPUT XI

VERS. 29.---Si gavisus sum ad ruinam ejus qui me oderat, et exultavi quod invenisset eum malum.

22. Dei discipulos nos facit sola charitas. Charitatis argumenta et signa.---Omnipotentis Dei nos esse discipulos, sola custodia charitatis probat. Hinc est enim quod per semetipsam Veritas dicit: In hoc cognoscent omnes, quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad invicem (Joan. XIII, 35). Quae nimirum dilectio si cor nostrum veraciter replet, duobus modis ostendi solet, scilicet si et amicos in Deo, et inimicos diligimus propter Deum. Sed sciendum est quia inimici dilectio tunc veraciter custoditur, cum nec de profectu addicimur, nec de ruina illius laetamur. Nam saepe in dilectionis imagine erga inimicum animus fallitur, seque hunc diligere aestimat, si ejus vitae contrarius non existat. Sed dilectionis vim occulte et veraciter aut profectus inimici, aut casus interrogat. Hac etenim de re ad plenum semetipsam mens hominis nescit, nisi eum quem sibi adversarium credit in defectu vel profectu mutasse modum sui status invenerit. Si enim de prosperitate addicatur, et de calamitate se odientis laetatur, constat quia non amat quem non vult esse meliorem, eumque

etiam stantem voto persequitur, quem cecidisse gratulatur.

23. Qui possumus illaesa charitate de inimici ruina laetari, aut de ejus gloria dolere. Quid hac in re cavendum.---Sed inter haec sciendum est quia evenire plerumque solet ut non amissa charitate et inimici nos ruina laetificet, et rursus ejus gloria sine invidiae culpa contristet, cum et ruente eo quosdam bene erigi credimus, et proficiente illo plerosque injuste opprimi formidamus. Qua in re mentem nostram nec ejus jam defectus erigit, nec ejus profectus addicit, si recta nostra cogitatio non quid in ipso, sed quid de ipso circa alios agatur attendit. Sed ad haec servanda valde est necessarium subtilissimae discretionis examen, ne cum nostra odia exsequimur, fallamur sub specie utilitatis alienae. Si enim de inimici morte gaudendum omnino non esset, Psalmista non diceret: Laetabitur justus, cum viderit vindictam impiorum (Psal. LVII, 11). Sed aliud est impium, aliud vero inimicum perpeti. Nam sunt plerique inimici qui non sunt impii; et sunt nonnulli impii, qui nobis specialiter non videntur inimici. Humana autem mens omnem quem inimicum tolerat, etiam impium et iniquum putat, quia ejus culpas apud cogitationem suam livor accusator exaggerat. Quibuslibet vero flagitiis prematur, minus iniquus creditur, si adversarius minime sentitur. Qua in re discernendum est aliud esse quod nobis, aliud vero quod sibi et caeteris noster inimicus nocet. Nam si aliis bonus est, sine nostra forsitan culpa esse non potest nobis malus; nec omnino jam de ejus ruina gaudendum est, cujus nos solos certum est adversa tolerasse. Cum vero noster ac multorum hostis perimitur, de ereptione proximorum potius quam de inimici interitu necesse est ut animus laetetur.

24. Condolendum est miseriae pereuntis, et congaudendum justitiae judicis.---Oportet namque ut pereunte adversario subtiliter pensare debeamus, et quid

debemus ruinae peccatoris, et quid justitiae ferientis. Nam cum perversum quemque Omnipotens percutit, et condolendum est miseriae pereuntis, et congaudendum justitiae judicis, ut nobis et in luctu sit poena morientis proximi, et rursus in gaudium veniat exhibita aequitas judicantis Dei, quatenus nec pereunti homini existamus adversarii, nec judicanti Deo inveniamur ingrati. Beatus igitur Job, quia cuncta in adversitate odia perfecte calcavit, dicat: Si gavisus sum ad ruinam ejus qui me oderat, et exsultavi quod invenisset eum malum; qui videlicet et inimicum diligens, dum adversario ruenti condoluit, in malis illius ipse ad bonum crevit, ut inde iste ad benignitatem cresceret, unde illum mala quae merebatur invenissent.

Quia vero saepe nonnulli eos quos sibi adversarios aestimant maledictione feriunt, quoniam virtute nequaquam possunt; in quibus patenter apparet quae mala si possent facerent, qui ea quae facere nequeunt imprecari minime desistunt; beatus Job ostendens se a culpa etiam maledictionis alienum, secutus adjunxit:

CAPUT XII

VERS. 30.---Non enim dedi ad peccandum guttur meum, ut expeterem maledicens animam ejus.

25. A maledictis abstinendum.---Peccaret quippe si hoc optaret a Deo fieri, quod ipse facere, vel omnino non posset, vel, si posset, minime deceret. Nam qui maledictionibus inimicum impetunt, quid aliud in illo facere Deum volunt, nisi quod ipsi facere aut nequeunt, aut erubescunt? Mortem namque adversario exoptant, quam et si possunt inferre metuunt, ne aut perpetrati homicidii rei teneantur, aut iniqui appareant etiam cum sint. Quid est ergo Deo dicere: Occide quem odi, nisi apertis ei vocibus clamare: Hoc fac meo adversario, quod me in illum facere nec peccatorem decet? In quibus

profecto verbis pensandum nobis est, ubi iste vir legerat: Diligite inimicos vestros (Luc. VI, 27, 35); ubi legerat: Benedicite, et nolite maledicere (Rom. XII, 14); et rursum: Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto (I Petr. III, 9). Sed exterius non audita supernae gratiae praecepta servabat, quia haec in mente illius sancti Spiritus afflatus scribebat. Cui tamen minus esset quod positos extra diligeret, nisi et interius viventes secumque quotidie conversantes etiam familiares adversarios toleraret. Unde subjungit:

CAPUT XIII

VERS. 31.---Si non dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus ejus, ut saturemur?

26. Domesticos et familiares nobis adversantes patienter tolerare debemus. Altaris sacrificium. Adversa patienda sunt exterius fortiter, et interius clementer.--- Quae nimirum sententia potest quoque per mysterium ex voce Redemptoris intelligi. Viri quippe ejus tabernaculi de carnibus illius saturari cupierunt, vel Judaei scilicet persequentes, vel gentiles credentes, quia et illi moliti sunt corpus illius, quasi consumendo, extinguere, et isti esurientem mentem suam desiderant per quotidianum immolationis sacrificium de ejus carnibus satiare. Sed nunc solius historiae virtutem sequentes, pensemus quanta fortitudine sancti viri animus extra intraque sollicitus ad omnia partitur. Qui si injuste agentibus aut unquam per silentium cederet, aut per rectitudinem non contraireret, profecto adversarios non habuisset. Sed in eo quod vias vitae tenuit, exoptatores suae mortis invenit. Foris patentes adversarios pertulit, intus latentes. Minor est autem virtus certaminis foris quempiam videre mala quae superet, et intus quod toleret non habere. Perfectae autem magnitudinis laus est adversa perpeti ei exterius fortiter, et interius clementer. Nam sunt nonnulla quae in ipsa quoque familiarium conversatione corrigi nequeunt

sine culpa corrigentis; atque ideo cum vel corrigentem inquinant, vel non omnino haec agentem gravant, magna magisterii arte dissimulanda sunt, ipsaque hac dissimulatione toleranda. Quae contra nos illata citius a corde laxamus, si nostra circa proximos errata cognoscimus. Unde bene quoque per Salomonem dicitur: Cunctis sermonibus qui dicuntur ne accommodes cor tuum, ne forte audias servum tuum maledicentem tibi. Scit enim tua conscientia, quia et tu crebro maledixisti aliis (Eccle. VII, 22, 23). Dum enim pensamus quales erga alios fuimus, esse circa nos tales alios minus dolemus, quia aliena injustitia in nobis vindicat quod in se juste nostra conscientia accusat. Sequitur:

CAPUT XIV

VERS. 32.---Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit.

27. Misericordiae in parcendo succedat misericordia in largiendo.---Quia, teste Paulo, charitas patiens et benigna describitur (I Cor. XIII, 4), per patientiam aliena mala aequanimiter tolerat, per benignitatem quoque bona misericorditer impendit sua. Unde beatus Job et patienter domesticos maledicentes pertulit, et viatores atque peregrinos apud se benigne suscepit: illis morum exempla tribuens, istis exteriorum ope concurrens; illis per mansuetudinem non concitus ad irascendum, istis per misericordiam ad subveniendum paratus. Vir enim sanctus Redemptorem generis humani per prophetiae spiritum intuens, praedicamenta quoque illius in opere servabat, quibus nos admonet, dicens: Dimittite, et dimittetur vobis; date, et dabitur vobis (Luc. VI, 37). Dare namque nostrum ad res pertinet quas exterius habemus, dimittere autem ad relaxandum dolorem quem interius ex aliena culpa contraximus. Sed sciendum est quia qui dimittit, et non dat, etsi non plene operatus est, meliorem tamen partem misericordiae tenuit. Qui autem dat, et

minime dimittit, omnino misericordiam nullam facit, quia ab omnipotente Deo munus ex manu non accipitur, quod corde obligato in malitia profertur.

28. Eleemosynae meritoriae condiciones.---Mundari etenim debet prius animus qui eleemosynam praebet, quia omne quod datur Deo ex dantis mente pensatur. Cuncta itaque malitiae macula ab interiori nostro homine cogitationis immutatione tergenda est, quia iram iudicis placare nescit oblatio, nisi ex munditia placeat offerentis. Unde scriptum est: Respexit Deus ad Abel et ad munera ejus, ad Cain autem et ad munera ejus non respexit (Genes. IV, 4, 5). Neque etenim sacrum eloquium dicit: Respexit ad munera Abel, et ad Cain munera non respexit; sed prius ait quia respexit ad Abel, ac deinde subjunxit, Et ad munera ejus. Et rursum dicit quia non respexit ad Cain, ac deinde subdidit, Nec ad munera ejus. Ex dantis quippe corde id quod datur accipitur. Idcirco non Abel ex muneribus, sed ex Abel munera oblata placuerunt. Prius namque ad eum legitur Dominus respexisse qui dabat, quam ad illa quae dabat. Unde bene beatus Job dicturus nobis in hospitalitatis gratia largitatem suam, prius circa adversarios protulit patientiam et benignitatem suam: quod de ruina non exsultavit inimici, quod verbis maledicis persecutores suos non impetiit, quod saevientes intrinsecus aequanimiter toleravit, et tunc demum hospitalitatis suae munificentiam protulit; ut audito scilicet narrationis ejus ordine, discamus quia exteriora munera ex interna cordis munditia condiuntur, ut virtutum ejus contextio lectorem doceat qualis apud se esse debeat, cum exteriora bona aliis subministrat.

29. In bonis operibus cavenda elatio.---Sed quis se inter tanta virtutum culmina sanctum esse non crederet? Quis non utcunque ipsis tot meritis tentaretur, ut si quando ut homo delinqueret, delictum suum hominibus nollet innotesci; et leve esse crederet, si quid in minimis

peccaret; culpamque suam mallet silentio tegere quam voce confessionis aperire? Saepe namque contingit ut elatus virtutibus animus, dum multa bona in aestimatione proximorum de se spargi cognoverit, agnosci non velit si quid est quod reprehensibiliter facit. Quas videlicet erroris tenebras idcirco mens tolerat, quia cordis oculum tumor gravat. Unde beatus Job inter tot eximia facta virtutum, qui tam summus exstitit in operatione, ut demonstraret quam humilis fuerit in mente, protinus adjunxit:

CAPUT XV

VERS. 33.---Si abscondi quasi homo peccatum meum, et celavi in sinu meo iniquitatem meam.

30. Humilitatis argumentum est culpam suam confiteri; superbiae, excusare. Peccata excusando, graviora reddimus.---Haec sunt namque verae humilitatis testimonia, et iniquitatem suam quemque cognoscere, et cognitam voce confessionis aperire. At contra, usitatum humani generis vitium est, et latendo peccatum committere, et commissum negando abscondere, et convictum defendendo multiplicare. Ex illo quippe lapsu primi hominis haec augmenta nequitiae ducimus, ex quo ipsam radicem traximus culpae. Sic namque ille dum lignum vetitum contigisset, abscondit se a facie Domini inter ligna paradisi. In qua absconsione, scilicet quia Deum latere non poterat, non latendi effectus describitur, sed affectus notatur. Qui cum argueretur a Domino, quod de ligno vetito contigisset, illico respondit: Mulier quam dedisti mihi sociam ipsa mihi dedit de ligno, et comedi (Genes. III, 12). Ipsa quoque mulier inquisita respondit, dicens: Serpens decepit me, et comedi (Ibid., 13). Ad hoc quippe requisiti fuerant, ut peccatum quod transgrediendo commiserant confitendo delerent. Unde et serpens ille persuasor, qui non erat revocandus ad veniam, non est de culpa requisitus. Interrogatus itaque

homo est ubi esset, ut perpetrata culpam respiceret, et confitendo cognosceret quam longe a conditoris sui facie abesset. Sed adhibere sibimet utrique defensionis solatia quam confessionis elegerunt. Cumque excusare peccatum voluit vir per mulierem, mulier per serpentem, auxerunt culpam, quam tueri conati sunt: oblique Adam Dominum tangens, quod ipse peccati eorum auctor exstiterit, qui mulierem fecit; et Eva culpam ad Dominum referens, qui serpentem in paradiso posuisset. Qui enim ore diaboli fallentis audierant: Eritis sicut dii (Ibid., 5), quia Deo esse similes in divinitate nequiverunt, ad erroris sui cumulum Deum sibi facere similem in culpa conati sunt. Sic ergo reatum suum dum defendere moliuntur, addiderunt ut culpa eorum atrocior discussa fieret quam fuerat perpetrata.

31. Multi Adamum imitantur, velut arborum foliis peccatum abscondere cogitantem. Peccator e sepulcro exit per confessionem.---Unde nunc quoque humani generis rami ex hac adhuc radice amaritudinem trahunt, ut cum de vitio suo quisque arguitur, sub defensionum verba quasi sub quaedam se arborum folia abscondat, et velut ad quaedam excusationis suae opaca secreta faciem conditoris fugiat, dum non vult cognosci quod fecit. In qua videlicet occultatione non se Domino, sed Dominum abscondit sibi. Agit quippe ne omnia videntem videat, non autem ne ipse videatur. Quo contra cuique peccatori jam exordium illuminationis est humilitas confessionis, quia sibimetipsi jam parcere renuit, qui malum non erubescit confiteri quod fecit; et qui defendendo accusari potuit, accusando se celerrime defendit. Unde et mortuo Lazaro, qui mole magna premebatur, nequaquam dicitur: Revivisce, sed: Veni foras (Joan. XI, 43). Ex qua scilicet resurrectione, quae gesta in illius est corpore, signatur qualiter nos resuscitemur in corde, cum videlicet mortuo dicitur: Veni foras, ut nimirum homo in peccato suo mortuus, et per molem malae consuetudinis jam sepultus, quia intra

conscientiam suam absconsus jacet per nequitiam, a semetipso foras exeat per confessionem. Mortuo enim Veni foras dicitur, ut ab excusatione atque occultatione peccati ad accusationem suam ore proprio exire provocetur. Unde David propheta, ab illa tanti morte facinoris reviviscens, ad vocem Domini quasi foras exiit, dum, per Nathan correptus, quod fecerat accusavit (II Reg. XII, 13).

32. Occultandi peccati culpa vehementer excrevit.--- Quia igitur haec occultationis culpa in humano genere vehementer excrevit, bene beatus Job cum diceret: Si abscondi peccatum meum, interposuit: quasi homo. Hominis quippe esse proprium conspicit, quod ex parentis veteris imitatione descendit. Ubi apte subditur: Et celavi in sinu meo iniquitatem meam. Scriptura etenim sacra plerumque sinum ponere pro mente consuevit, sicut voce Ecclesiae de persecutoribus nostris, qui nobis natura quidem conjuncti sunt, sed vita disjuncti, per Psalmistam dicitur: Redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum (Psal. LXXVIII, 12). Ac si aperte diceret: In mente sua recipiant hoc quod in nostris corporibus saevientes operantur, ut dum nos exterius ex parte puniunt, ipsi interius perfecte puniantur. Quia igitur sinus secretum mentis accipitur, in sinu iniquitatem celare est hanc in conscientiae latibulis occultare, nec per confessionem detegere, sed per defensionem velare. Quo contra Jacobus dicit: Confitemini alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem, ut salvemini (Jac. V, 16). Salomon quoque ait: Qui abscondit scelera sua, non dirigetur; qui autem confessus fuerit, et dereliquerit ea, misericordiam consequetur (Prov. XXVIII, 13).

33. Ficta est peccati confessio sine humilitate. Sincerae confessionis indicia.---Sed inter haec sciendum est quod plerumque homines et culpas confitentur, et humiles non sunt. Nam multos novimus qui arguente nullo peccatores se esse confitentur; cum vero de culpa sua

fuerint fortasse correpti, defensionis patrociniū quaerunt, ne peccatores esse videantur. Qui si tunc cum id sponte dicunt peccatores se esse veraci humilitate cognoscerent, cum arguuntur ab aliis, esse se quod confessi fuerant non negarent. Qua in re indicia verae confessionis sunt, si cum quisque se peccatorem dicit, id de se dicenti etiam alteri non contradicit. Nam quia scriptum est: **Justus in principio accusator est sui (Prov. XVIII, 17)**, non magis peccator, sed justus videri appetit, cum peccatorem se quisque nullo arguente confitetur, sed confessionis veritatem probat, cum alter malum quod fecimus increpat. Quod si superbe defendimus, liquet quia peccatores nos ex nobis fecte dicebamus. Unde summopere curandum est ut mala quae fecimus, et sponte fateamur, et haec aliis arguentibus non negemus. Superbiae quippe vitium est ut quod de se fateri quisque quasi sua sponte dignatur, hoc sibi dici ab aliis dedignetur

34. Job in peccati confessione humilitas. Saepe gravioris certaminis est peccata confiteri quam vitare.--- Beatus itaque Job quantae fuerit humilitatis ostendit, qui se et inter adversarios noverat vivere, et tamen non verebatur culpas voce confessionis aperire. Sed notandum quod superius virtutes suas loquitur, inferius peccatum fatetur. Hinc enim liquido demonstrat quam vera de bonis suis dixerat, qui noluit tacere de malis. Modo virtutes suas indicat, modo culpam, quia et perpetraverit peccatum, et non tacuerit, manifestat. Unde certissime apparet quantae munditiae in omnipotentis Dei oculis fuerit, qui et vitavit mala, ne committeret, et tamen quae eum committere contigit, hominibus non abscondit, quatenus ei et justitiae sit gloria declinasse peccatum, et justitiae custodia quod non potuit declinare prodidisse. Videatur vir iste cuilibet magnus in virtutibus suis, mihi certe sublimis apparet etiam in peccatis suis. Mirentur in eo qui volunt castitatis continentiam, mirentur integritatem justitiae, mirentur viscera pietatis; ego in eo

non minus admiror confessionem humillimam peccatorum quam tot sublimia gesta virtutum. Scio enim quod per infirmitatis verecundiam plerumque gravioris est certaminis commissa peccata prodere quam non admissa vitare, et unumquodque malum quamvis robustius vitetur, tamen humiliter proditur. Beatus ergo Job, qui, tot magnis operibus fultus, confiteri culpam non erubuit, ostendit in virtutibus quam humilis fuit. Sed quia ex humilitate vera secunda semper auctoritas nascitur, ut tanto foris nil metuat, quanto ad rerum culmina animus per elationis desiderium non anhelat, expressa confessione peccati, recte subjungitur:

CAPUT XVI

VERS. 34.---Si expavi ad multitudinem nimiam, et despectio propinquorum terruit me; et non magis tacui, nec egressus sum ostium.

35. Cordis a terrenarum rerum cupiditate liberi mira securitas. Quae tamen a custodiae disciplina non eximit.--
-Magna est securitas cordis, nil concupiscentiae habere saecularis. Nam si ad terrena adipiscenda cor inhiat, securum tranquillumque esse nullatenus potest, quia aut non habita concupiscit ut habeat, aut adepta metuit ne amittat; et dum in adversis sperat prospera, in prosperis formidat adversa, huc illucque quasi quibusdam fluctibus volvitur, ac per modos varios rerum alternantium mutabilitate versatur. Si vero semel in appetitione supernae patriae forti stabilitate animus figitur, minus rerum temporalium perturbatione vexatur. A cunctis quippe externis motibus eandem intentionem suam quasi quemdam secretissimum secessum petit, ibique incommutabili inhaerens, et mutabilia cuncta transcendens, ipsa jam tranquillitate quietis suae in mundo extra mundum est. Excedit profecto ima omnia intentione summorum, et cunctis rebus quas non appetit libertate quadam se superesse sentit, nec tempestatem

rerum temporalium intus sustinet, quam intuetur foris. quia terrena omnia, quae concupita opprimere mentem poterant, despecta subterjacent. Unde bene per prophetam dicitur: Statue tibi speculam (Jerem. XXXI, 21), ut dum quisque speculatur summa, superemineat infimis. Hinc etiam Habacuc dicit: Super custodiam meam stabo (Habac. II, 1). Stat quippe super custodiam suam, qui per solertiam disciplinae terrenis desideriis non succumbit, sed supereminet, ut dum semper stantem appetit aeternitatem, infra sit ei omne quod transit.

36. Quia carnis infirmitates et perturbationes non excludit. Sancti Dei dono imperturbabiles, propria infirmitate perturbationibus subjacent.---Tamen quia sanctus vir quantalibet virtute profecerit, eum in hac vita positum adhuc extrinsecus carnis infirmitas premit, ut scriptum est: Quanquam in imagine Dei ambulet homo, tamen vane conturbatur (Psal. XXXVIII, 7), plerumque agitur, ut et turbetur exterius, et imperturbabilis perduret interius; et quod vane conturbari potest, de infirmitate carnis sit, quamvis quod in imagine Dei ambulat, de virtute mentis, quatenus et roboretur intus divino adjutorio, et tamen adhuc foris sarcina prematur humana. Unde bene Habacuc iterum unam sententiam protulit ad utraque servientem. Ait enim: Et introivit tremor in ossa mea, et subtus me turbata est virtus mea (Habac. III, 16). Ac si diceret: Non mea virtus est in qua superius raptus imperturbabilis maneo, et mea virtus est in qua inferius turbor. Ipse ergo super se imperturbabilis est, ipse sub se perturbabilis, quia super se ascenderit, in quantum rapiebatur ad summa; et sub semetipso erat, in quantum adhuc reliquias trahebat in infima. Ipse super se imperturbabilis est, quia in Dei jam contemplationem transierat; ipse sub se perturbabilis, quia sub semetipso adhuc infirmus homo remanebat. Huic sententiae David propheta concinens, ait: Ego dixi in excessu mentis meae: Omnis homo mendax (Psal. CXV, 2). Cui responderi potest: Si omnis homo, et tu, falsaque jam erit sententia

quam mendax ipse protulisti. Si vero ipse non es mendax, vera jam sententia non erit, quia dum tu verax es, non omnis homo cognoscitur mendax. Sed notandum est quod praemittitur: Ego dixi in excessu mentis meae. Per excessum ergo mentis etiam semetipsum transiit, cum de hominis qualitate definivit. Ac si patenter dicat: De falsitate omnium hominum inde veram sententiam protuli, unde ego ipse super hominem fui. In tantum vero et ipse mendax, in quantum homo; in tantum autem omnino non mendax, in quantum per excessum mentis super hominem.

37. Haec internae quieti et contemplationi non officiant.---Sic itaque sic perfecti omnes, quamvis adhuc aliquid turbulentum de infirmitate carnis tolerant, jam tamen intrinsecus tranquillissimo secreto perfruuntur per contemplationem mentis, ut quidquid acciderit exterius, in nullo turbet interius. Unde beatus Job securitatem sanctae mentis ostendens, postquam de se tot virtutum praedicamenta protulit, hoc quod praemisimus secutus, adjunxit. Si expavi ad multitudinem nimiam, et despectio propinquorum terruit me; et non magis tacui, nec egressus sum ostium. Ac si apertius dicat: Turbatis contra me extrinsecus aliis, ipse in me intrinsecus imperturbabilis mansi. Quid namque in hoc loco ostium nisi os debemus accipere? Per hoc quippe quasi egredimur, dum verbis quibus possumus secreta nostri cordis aperimus; et quales intus manemus in conscientia, tales foras egredimur per linguam.

38. Sancti commotionis tempore silent. Secus alii. Silendum, nisi loquendo aliis prodesse possimus.---Sunt vero nonnulli qui omnino despici metuunt, ac ne viles fortasse judicentur, sapientes videri appetunt. Hi coguntur ostium egredi, quia pulsati contumeliis, quam magni apud se lateant loquentes denuntiant. Dumque per impatientiam victi quaedam de se quae nesciebantur produnt, tanquam per oris ostium egrediuntur. Unde

beatus Job dicturus quod oris ostium non fuisset egressus, bene praemisit: Tacui, quia videlicet impatientia turbatus a domo conscientiae exisset, si tacere nescisset. Sancti etenim viri in commotionis tentatione semetipsos ostendere omnino refugiunt, et cum audientibus prodesse nequeunt, etiam despici tacentes volunt, ne de sapientiae suae ostentatione glorientur. Cumque aliquid dicunt prudenter, non quaerunt gloriam suam, sed auditorum vitam. Cum vero conspiciunt quia auditorum vitam loquendo lucrari non possunt, tacendo abscondunt scientiam suam. Ad imitandam quippe vitam Domini, quasi ad quoddam nobis propositum signum currimus. Ipse enim, quia Herodem vidit non profectum quaerere, sed signa vel scientiam velle mirari, requisitus ab eo tacuit, et quia constanter tacuit, ab eo irrisus exivit. Scriptum namque est: Herodes autem, viso Jesu, gavisus est valde; erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audiret multa de illo, et sperabat signum aliquod videre ab eo fieri (Luc. XXIII, 8). Ubi et subditur: Interrogabat autem illum multis sermonibus, at ipse nihil illi respondebat. Tacens vero Dominus quam sit despectus ostenditur, cum illic protinus subinfertur: Sprevit illum Herodes cum exercitu suo, et illusit. Quod videlicet factum oportet nos audientes discere, ut quoties auditores nostri nostra volunt quasi laudanda cognoscere, non autem sua perversa mutare, omnino taceamus, ne si ostentationis studio verbum Dei loquimur, et illorum culpa quae erat esse non desinat, et nostra quae non erat fiat.

39. Unde sciri queat utrum auditores ex praedicatorum doctrina proficiant. Quid sit loqui ex Deo et coram Deo.---Dicat fortasse aliquis: Unde novimus quo corde quis audiat? Sed multa sunt quae audientis animum produnt, maxime si auditores nostri et semper laudant quod audiunt, et nunquam quod laudant sequuntur. Hanc inanem loquendi gloriam praedicator egregius fugerat, cum dicebat: Non enim sumus sicut plurimi, adulterantes verbum Dei; sed ex sinceritate, sicut ex Deo, coram Deo in

Christo loquimur. Adulterari namque verbum Dei, est aut aliter de illo sentire quam est, aut ex eo non spiritales fructus, sed adulterinos fetus quaerere laudis humanae. Ex sinceritate vero loqui, est nil in eloquio extra quam oporteat quaerere. Sicut ex Deo autem loquitur qui scit non se a se habere, sed ex Deo accepisse quod dicit. Coram Deo vero loquitur qui in omni quod dicit, non humanos favores appetit, sed omnipotentis Dei praesentiae intendit; non suam, sed auctoris gloriam requirit. Qui autem scit quidem ex Deo se accepisse quod dicit, et tamen dicendo propriam gloriam quaerit, sicut ex Deo loquitur, sed non coram Deo, quia eum quem cordi suo non proponit cum praedicat quasi absentem putat. Sed sancti viri et ex Deo loquuntur, et coram Deo, quia et ab eo se sciunt habere quod dicunt, et ipsum suis sermonibus adesse iudicem auditoremque considerant. Unde fit ut cum se a proximis despici agnoscunt, suaque dicta vitae audientium non prodesse, abscondant quantae virtutis sint, ne si secretum cordis inutiliter sermo prolatus aperiat, ad inanem gloriam prorumpat.

40. Job ad suas virtutes narrandas, nec superbia nec impatientia coegit.---Beatus igitur Job inter obstinatas mentes non appetens ex virtutis suae patefactione clarescere, ait: Si despectio propinquorum terruit me, et non magis tacui, nec egressus sum ostium. Qui enim per humilitatem solidus nequaquam despici timuit, hunc ut foras lingua ejiceret impatientia non evicit. Ubi bene praemittitur: Si expavi ad multitudinem nimiam, ut cujus constantiae fuerit agnoscatur, quia videlicet nequaquam terret exterius numerus hominum, quem non devastat interius turba vitiorum. In hac etenim vita, qui nulla prospera appetit, nulla procul dubio adversa pertimescit.

41. Quae de se narrat Job, de Christo sunt intelligenda.---Quae scilicet verba si ad intellectum mysticum pertrahimus, in eis citius operationem nostri Redemptoris invenimus. Ipse quippe ad multitudinem

nimiam non expavit, qui persecutores suos cum gladiis et fustibus venientes una tantum responsione perculit, dicens: Ego sum (Joan. XVIII, 6). Ipsum despectio propinquorum non terruit, qui nos ab aeternis suppliciis liberans, palmas in facie aequanimiter accepit. Ipse tacuit, et ostium egressus non est, qui sub ipsa jam hora passionis cum humanitatis infirma pateretur, divinitatis suae potentiam exercere noluit. Mediatori quippe Dei et hominum quasi egredi ostium fuisset, si cum teneretur ut homo, majestatis suae potentiam voluisset ostendere, et per divinitatis magnitudinem susceptae carnis infirma transire. Ut enim apertus homo mori posset, Deus mansit occultus: Quia si cognovissent, nunquam Dominum gloriae crucifixissent (I Cor. II, 8). Non est ergo egressus ostium, qui et requisitus a Pilato tacuit; atque inter persecutorum manus et corpus passioni obtulit quod pro electis assumpserat, et resistentibus noluit demonstrare quod erat. Unde etiam per Psalmistam dicitur: Posuerunt me in abominationem sibi, traditus sum, et non egrediebar (Psal. LXXXVII, 9). Cum enim despiceretur quia homo videbatur, egressus fuisset, si occultam majestatem suam ostentare voluisset. Sed quia infirmitatem prodidit, potentiam abscondit; in eo quod persecutoribus suis incognitus mansit, ad eos minime exivit. Qui tamen ad electos exit, quia divinitatis suae suavitatem quaerentibus aperit. Unde ei per prophetam dicitur: Existi in salutem populi tui, ut salvos facias christos tuos (Habac. III, 13). Sequitur:

CAPUT XVII

VERS. 35.---Quis mihi tribuat adiutorem, ut desiderium meum Omnipotens audiat?

42. Nemo suis meritis innitatur. Quaerendus adiutor et Mediator Christus.---Sanctus vir postquam tot virtutum suarum sublimia gesta narravit, sciens quod suis meritis ad summa pervenire nequeat, adiutorem quaerit. Et quem

nimirum nisi unigenitum Dei Filium contemplatur, qui humanam naturam in hac mortalitate laborantem dum suscepit adjuvit? Ipse quippe adjuvit hominem factus homo, ut quia puro homini via redeundi non patebat ad Deum, via redeundi fieret per hominem Deum. Longe quippe distabamus a justo et immortalis, nos mortales et injusti. Sed inter immortalis et justum et nos mortales et injustos apparuit Mediator Dei et hominum mortalium et justus, qui et mortem haberet cum hominibus, et justitiam cum Deo, ut quia per ima nostra longe distabamus a summis, in seipso uno jungeret ima cum summis, atque ex eo nobis via redeundi fieret ad Deum, quo summis suis ima nostra copularet. Hunc ergo beatus Job per totius Ecclesiae significationem loquens, Mediatorem requirit, qui cum dixisset: Quis mihi tribuat adiutorem, apte subdidit: Ut desiderium meum Omnipotens audiat. Sciebat quippe quod ad requiem liberationis aeternae humanae preces nisi per advocatum suum audiri non possent. De quo per Joannem apostolum dicitur: Si quis peccaverit. advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum, et ipse est propitiatio pro peccatis nostris; non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi (Joan. II, 1, 2). De quo Paulus apostolus dicit: Christus Jesus, qui mortuus est pro nobis, imo qui et resurrexit, qui est in dextera Dei, qui etiam interpellat pro nobis (Rom. VIII, 34). Unigenito enim Filio pro homine interpellare est apud coaeternum Patrem seipsum hominem demonstrare, eique pro humana natura rogasse est eandem naturam in divinitatis suae celsitudine suscepisse. Interpellat igitur pro nobis Dominus, non voce, sed miseratione, quia quod damnari in electis noluit, suscipiendo liberavit. Adjutor ergo quaeritur ut desiderium exaudiatur, quia nisi pro nobis interpellatio Mediatoris intercederet, ab aure Dei procul dubio nostrarum precum voces silerent.

43. Non verba sed desideria cordis Deus exaudit.---
Notandum quoque est quod nequaquam dicitur preces,

sed desiderium meum Omnipotens audiat. Vera quippe postulatio non in oris est vocibus, sed in cogitationibus cordis. Valentiores namque voces apud secretissimas aures Dei non faciunt verba nostra, sed desideria. Aeternam etenim vitam si ore petimus, nec tamen corde desideramus, clamantes tacemus. Si vero desideramus ex corde, etiam cum ore conticescimus, tacentes clamamus. Hinc est, quod in eremo populus vocibus perstrepat, et S. Moyses a strepitu verborum tacet; et tamen silens aure divinae pietatis auditur, cum dicitur: Quid clamas ad me (Exod. XIV, 15)? Intus ergo in desiderio est clamor secretus, qui ad humanas aures non pervenit, et tamen auditum conditoris replet. Hinc est quod Anna ad Templum pergens, ore quidem tacuit, et tamen tot sui desiderii voces emisit (I Reg. I, 13). Hinc in Evangelio Dominus dicit: Intra in cubiculum tuum, et clauso ostio tuo, ora Patrem tuum in abscondito, et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi (Matth. VI, 6). Clauso quippe ostio petit in cubiculo, qui, tacente ore, in conspectu supernae pietatis fundit affectum mentis. Et vox auditur in abscondito, cum per sancta desideria silenter clamatur. Unde recte quoque per Psalmistam dicitur: Desiderium pauperum exaudivit Dominus; praeparationem cordis eorum audivit auris tua (Psal. XIX, 17). Sed beatus Job quem sibi in exaudiendo desiderio adiutorem quaerat, subjunctis verbis aperit, dicens:

CAPUT XVIII

IBID.---Et librum scribat ipse qui judicat.

44. Quaerendus adiutor Christus, qui est legislator et iudex. Ezechielis de eo vaticinium.---Quia enim timenti adhuc populo lex est transmissa per servum, diligentibus vero filiis Evangelii gratia est collata per Dominum, qui ad redemptionem nostram veniens novum nobis testamentum condidit, sed de ejusdem nos testamenti mandato discutiens, quandoque etiam iudex venit,

necessarium non est ut per expositionem clarescat quia librum scribit ipse qui iudicat. Ipsa enim per se Veritas dicit: Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio (Joan. V, 22). Erit ergo tunc auctor iudicii, qui nunc est conditor libri, ut tunc districtus exigat quod modo mansuetus jubet. Sic namque quotidie conspiciamus quod magistri pueris elementa litterarum blandientes imponunt, sed haec ab eis saevientes exigunt; et quae dant cum mansuetudine, cum verberare requirunt. Blanda namque nunc sonant eloquii divini mandata, sed erunt aspera in exactione sentienda. Mansueta modo est admonitio vocantis, sed tunc districta ventura est iustitia iudicis, eo quod certum est quia nihil vel minimi mandati sine discussione praetereat. Quo videlicet constat quia librum scripsit ipse qui iudicat. Quem scilicet librum Novi Testamenti, quia ipse per se humani generis Redemptor in extremo conderet, bene Ezechiel propheta denuntiat, dicens: Ecce sex viri veniebant de via portae superioris, quae respicit ad Aquilonem, et uniuscujusque vas interitus in manu ejus. Vir quoque unus in medio eorum vestitus lineis, et atramentarium scriptoris ad renes ejus (Ezech. IX, 2). Quid namque aliud in sex viris venientibus nisi sex aetates humani generis designantur? Qui de via portae superioris veniunt, quia a conditione paradisi, sicut ab ingressu mundi, a superioribus generationibus evolvuntur. Quae porta ad Aquilonem respicit, quia videlicet mens humani generis vitiis aperta, nisi calorem charitatis deserens torporem mentis appeteret, ad hanc mortalitatis latitudinem non exisset. Et uniuscujusque vas interitus in manu ejus, quia unaquaeque generatio singulis quibusque aetatibus evoluta, ante Redemptoris adventum in sua operatione habuit, unde poenam damnationis sumpsit. Vir quoque unus in medio eorum vestitus lineis, quia Redemptor noster, etiam de sacerdotali tribu juxta carnem parentes habere dignatus, vestitus lineis venire perhibetur. Vel certe quia linum de terra, non autem sicut lana de corruptibili carne nascitur, quia indumentum sui corporis ex matre virgine, non

autem ex corruptione commistionis sumpsit, profecto ad nos vestitus lineis venit. Et atramentarium scriptoris ad renes ejus. In renibus posterior corporis pars est. Et quia ipse Dominus postquam pro nobis mortuus est, et resurrexit, et ascendit in coelum, tunc Testamentum Novum per apostolos scripsit, vir iste atramentarium ad renes habuit. Qui enim scripturam Testamenti Novi postquam discessit condidit, atramentarium quasi a tergo portavit. Hoc ergo atramentarium viro lineis vestito inhaerere considerat, qui dicit: Et librum scribat ipse qui judicat. Sed cur, beate Job, ab eo qui judex est, librum scribi desideras? Sequitur:

CAPUT XIX

VERS. 36.---Ut in humero meo portem illum, et circumdem illum quasi coronam mihi.

45. Scriptura sacra humero portanda per operationem, ut sicut corona circumdetur per remunerationem.---Librum quippe in humero portare, est Scripturam sacram operando perficere. Et notandum quam ordinate describitur, et prius in humero portari, et postmodum sicut corona circumdari, quia videlicet sacri eloquii mandata, si modo bene portantur in opere, post nobis coronam victoriae exhibent in retributione. Beatus autem Job cur scribi librum a iudice postulat, qui ad Testamenti Novi pervenire tempora non valebat? Sed sicut saepe jam dictum est, electorum vocibus utitur, atque ex eorum significatione postulat, quod profuturum eis per omnia praevidebat. Ipse namque per spiritum, hunc apud se librum jamdudum tenebat, quem per gratiam aspirationis acceperat et vivendo cognoscere et praevidendo nuntiare.

Sed inter haec sciendum est quia cum ejusdem sacri eloquii praecepta cogitamus, cumque mentem a vitae corruptibilis amore divertimus, quasi quibusdam cordis

passibus ad interiora properamus. Nemo autem infima deserens, repente fit summus, quia ad obtinendum perfectionis meritum, dum quotidie mens in altum ducitur, ad hoc procul dubio velut ascensionis quibusdam gradibus pervenitur. Unde hic quoque apte subjungitur:

CAPUT XX

VERS. 37.---Per singulos gradus meos pronuntiabo illum.

46. Varii sunt gradus ad perfectionem. Ut ad Deum proficiamus a nobis deficiendum.---De his quippe meritorum gradibus per Psalmistam dicitur: Ambulabunt de virtute in virtutem (Psal. LXXXIII, 8). De his iterum sanctam Ecclesiam contemplatus, ait: Deus in gradibus ejus dignoscitur, dum suscipiet eam (Psal. XLVII, 4). Neque enim, sicut dictum est, repente ad summa pervenitur, sed ad virtutum celsitudinem per incrementa mens ducitur. Hinc namque est quod Propheta idem iterum dicit: Exercitatus sum, et defecit paulisper spiritus meus (Psal. LXXVI, 4). Quid est itaque, quod ait: Spiritus meus, nisi spiritus hominis, videlicet spiritus elationis? Et quia per occultam gratiam ad amorem Dei temperata desuper mensura proficimus, quanto in nobis quotidie de Dei spiritu virtus crescit, tanto noster spiritus deficit. Qui spiritus erroris, quia non a nobis subito penitus amputatur, bene paulisper defecisse perhibetur. Tunc vero in Deo plene proficimus, cum a nobis ipsis funditus defecerimus. Hae itaque crescentium mensurae virtutum, sancti viri vocibus gradus dicuntur. Electus etenim quisque a rudimenti sui prius teneritudine inchoat, ad robusta postmodum et fortia convalescit. Quod aperte in Evangelio demonstrat Veritas, dicens: Sic est regnum Dei, quemadmodum si jaciat homo sementem in terram, et dormiat, et exurgat nocte ac die, et semen germinet, et increscat, dum nescit ille (Marc. IV, 26). Cujus nimirum seminis incrementa denuntians, adjungit: Ultro enim terra

fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. Cujus profectus quoque etiam finem subrogat, dicens: Et cum ex se produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam venit tempus messis. Ecce Veritatis voce per qualitates frugum distincta sunt incrementa meritorum. Ait enim: Primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. An non herba adhuc tunc fuerat Petrus cum ab ancillae ore subito unius flatu sermonis inflexus est, jam quidem per devotionem viridis, sed adhuc per infirmitatem tener. Plenum vero frumentum in spica inventus est quando persequentibus principibus resistebat, dicens: Obedire oportet magis Deo quam hominibus (Act. V, 29). Plenum vero frumentum in spica inventus est, quando in tritura persecutionis tot verbera pertulit, et tamen nequaquam palearum more imminutus est, sed granum integrum mansit. Paulisper quippe in unaquaque anima, ut ita dicam, internae gratiae humor exuberat, ut herba in frugem crescat. Nemo ergo quemlibet proximum, cum adhuc herbam videt, de frumento desperet. Ad herbarum quippe foliis, quae huc illucque molliter defluunt, surgentia frugum grana solidantur.

47. Diversi profectuum gradus per Danielelem expressi.---Bene autem Daniel propheta, loquente ad se Domino, dum positionem nobis sui corporis insinuare studuit, haec meritorum incrementa signavit. Ait enim: *Audivi vocem verborum ejus, et audiens jacebam consternatus super faciem] meam, vultusque meus haerebat terrae. Et ecce manus tetigit me, et erexit me super genua mea, et super articulos manuum mearum, et dixit ad me: Daniel vir desideriorum, intellige verba quae ego loquor ad te, et sta in gradu tuo; nunc enim missus sum ad te. Cumque dixisset mihi sermonem istum, steti tremens, et ait ad me: Noli metuere (Dan. X, 9). Quam videlicet positionem sui corporis, dum verba intrinsecus loquentis audiret, nequaquam nobis tanta cura exprimeret, si a mysteriis vacare cognovisset. In Scriptura*

enim sacra justi viri non solum quod dicunt prophetia est, sed etiam plerumque quod agunt. Vir itaque sanctus internis mysteriis plenus per positionem quoque corporis exprimit virtutem vocis, et per hoc quod primum in terra prostratus jacuit, per hoc quod se postmodum in manuum suarum articulis et in genibus erexit, per hoc quod ad extremum erectus quidem sed tremens constitit, in semetipso nobis omnem ordinem nostri profectus innotescit. Verba enim Dei in terra jacentes audimus, cum in peccatis positi, terrenae pollutioni conjuncti, sanctorum voce spiritalia praecepta cognoscimus. Ad quae praecepta quasi super genua et super manuum nostrarum articulos erigimur, quia a terrenis contagiis recedentes, quasi jam ab infimis mentem levamus. Sicut enim totus terrae inhaeret qui consternatus jacet, ita qui in genibus et manuum suarum articulis incurvatur, inchoante profectu ex magna jam parte a terra suspenditur. Ad extremum vero voce dominica erecti quidem, sed trementes assistimus, cum, a terrenis desideriis perfecte sublevati, verba Dei quo plenius cognoscimus plus timemus. Adhuc enim quasi in terra jacet, qui ad coelestia erigi terrenorum desideriis negligit. Quasi sublevatus autem adhuc manibus et genibus incumbit, qui quaedam jam contagia deserit, sed quibusdam adhuc terrenis operibus non contradicit. Jam vero ad verba Dei erectus assistit, qui perfecte mentem ad sublimia erigit, et per immunda desideria incurvari contemnit.

48. A timore ad amorem et charitatem perveniendum. ---Bene autem trementem se stetisse indicat, quia examen subtilitatis internae, quo plus ad illud proficitur, amplius formidatur. Ubi apte divina voce subjungitur: Noli metuere, quia cum plus ipsi quod timeamus agnoscimus, plus nobis de Deo per internam gratiam infunditur quod amemus; quatenus et contemptus noster paulisper transeat in timorem, et timor transeat in charitatem, ut quia quaerenti nos Deo per contemptum resistimus, per timorem fugimus, et contemptu

quandoque et timore postposito, solo ei amore jungamur. Paulisper enim etiam timorem ejus discimus, cujus solius dilectioni inhaeremus. Appositis igitur quasi quibusdam gradibus profectus nostri, mentis pedem prius per timorem in imo ponimus, et postmodum per charitatem ad alta amoris levamus, ut ab eo quo quisque tumet, reprimatur ut timeat, et ab eo quod jam metuit, sublevetur ut praesumat. Hos autem virtutum gradus non magni laboris estprehendere, cum ab una ad alteram transitur.

49. Singularum virtutum gradus sunt varii. Fidei incrementa.---Sed subtilissima disputatione res inindiget, cum mens pensare nititur, in una eademque virtute quibus profectus sui gradibus elevetur. Ut enim prima elementa virtutum, fidem scilicet et sapientiam, loquar, obtineri singula perfecte nequeunt, nisi ad haec distinctis ordinatisque modis, quasi quibusdam gradibus, ascendamus. Ipsa enim fides, quae ad bona alia perfecte capessenda nos imbuat, plerumque in exordiis suis et nutat, et solida est; et jam certissime habetur, et tamen de ejus fiducia adhuc sub dubitatione trepidatur. Pars namque ejus prius accipitur, ut in nobis postmodum perfecte compleatur. Si enim certo gradu in credentis mente non proficeret, requisitus in Evangelio pater sanandi pueri non dixisset: Credo, Domine, adjuva incredulitatem meam (Marc. IX, 23). Adhuc ergo ascendebat ad fidem quam jam perceperat, qui uno eodemque tempore clamabat se et jam credere, et adhuc ex incredulitate dubitare. Hinc est etiam quod Redemptori nostro a discipulis dicitur: Auge nobis fidem (Luc. XVII, 5), ut quae jam accepta per initium fuerat, quasi per augmenta graduum ad perfectionem veniret.

50. Sapientia bonorum operum magistra, per incrementa tribuitur. Diversi ejus gradus.---Ipsa quoque sapientia, quae esse bonorum operum solet magistra, anhelanti menti per incrementa tribuitur, ut ad eam

procul dubio magni moderaminis gradibus ascendatur. Quod bene Ezechiel propheta figurata narratione denuntiat, qui de eo viro quem in excelso monte viderat narrat dicens: Mensus est cubitos mille, et transduxit me per aquam usque ad talos. Rursumque mensus est mille, et transduxit me per aquam usque ad genua. Et mensus est mille, et transduxit me per aquam usque ad renes. Et mensus est mille torrentem, quem non potui pertransire, quoniam intumuerunt aquae profundae torrentis, qui non potest transvadari (Ezech. XLVII, 3, 4). Quid namque millenario numero nisi collati muneris plenitudo signatur? Vir itaque qui apparuit mille cubitos metitur, et propheta per aquas usque ad talos ducitur, quia Redemptor noster cum nobis ad se conversis boni exordii plenitudinem tribuit, dono spiritualis sapientiae prima nostri operis vestigia infundit. Aquam quippe usque ad talos venire est jam nos per acceptam sapientiam desideratae rectitudinis vestigia tenere. Qui rursum mille metitur, et propheta usque ad genua per aquam ducitur, quia cum boni operis plenitudo tribuitur, ad hoc usque nostra sapientia augetur, ut in pravis jam actibus minime flectatur. Hinc namque per Paulum dicitur: Remissas manus et dissoluta genua erigite, et gressus rectos facite pedibus vestris (Hebr. XII, 12). Aqua ergo ad genua pervenit cum nos percepta sapientia perfecte ad boni operis rectitudinem stringit. Qui iterum metitur mille, et propheta per aquam usque ad renes ducitur, quia videlicet tunc in nobis plenitudo operis excrescit quando in nobis percepta sapientia omnem quoque, in quantum est possibile, delectationem carnis extinxerit. Nisi enim carnis delectatio esset in renibus, Psalmista minime dixisset: Ure renes meos, et cor meum (Psal. XXV, 2). Aqua igitur ad renes venit cum dulcedo sapientiae etiam incentiva carnis interimit, ut ea quae urere mentem poterant delectationis incendia frigescant. Qui adhuc mensus est mille, torrentem videlicet, quem propheta pertransire non potuit, de quo etiam dicit: Quoniam intumuerunt aquae profundae torrentis, qui non potest

transvadari. Percepta namque perfectione operis ad contemplationem venit. In qua scilicet contemplationem dum mens in altum ducitur, sublevata videt in Deo, quia non potest penetrare quod videt, et quasi tangit aquam torrentis, quam pertransire non valet, quia et intuetur speculando quod libeat, et tamen hoc ipsum perfecte non valet intueri quod libet. Propheta ergo quandoque ad aquam pervenit, quam non pertransit, quia ad contemplationem sapientiae cum ad extremum ducimur, ipsa ejus immensitas, quae ex se hominem sublevat, ad se humano animo plenam cognitionem negat, ut hanc et tangendo amet, et tamen nequaquam pertranseundo penetret.

51. His emensis, ad contemplationem pervenitur.---
 Beatus igitur Job haec incrementa virtutum quia distincte hominibus superno munere tribui conspexit, gradus vocavit, quoniam per ipsos ascenditur ut ad coelestia obtinenda veniatur. Sacri itaque libri, id est divini eloquii, memoriam faciens, dicit: Per singulos gradus meos pronuntiabo illum, quia nimirum ille ad doctrinam Dei veraciter ascendit, qui ad obtinendam hanc gradibus sanctae operationis eruperit. Et quasi per singulos gradus suos librum pronuntiat, qui percepisse se ejus scientiam non per verba tantummodo, sed etiam per opera demonstrat. Unde adhuc subditur:

VERS. 37.---Et quasi principi offeram eum.

Omne enim quod offerimus, in manibus tenemus. Venienti ergo ad iudicium principi librum offerre est verba praeceptorum illius in actione tenuisse. Sequitur:

CAPUT XXI

VERS. 38-40.---Si adversum me terra mea clamat, et cum ipsa sulci ejus deflent; si fructus ejus comedi absque

pecunia, et animam agricolarum ejus afflixit; pro frumento oriatur mihi tribulus, et pro hordeo spina.

52. De praelatorum injustitia et erratis, minus perfecti clamant et non dolent; perfecti vero tacent et lugent. Perfecti tanto magis de alienis damnis dolent quanto minus de suis.---Quid est clamare terram, deflere sulcos, et fructus proprios emendo comedere? Cui unquam necesse est sua emere? Quis clamantem audivit terram? Quis sulcos deflentes vidit? Et cum sulci terrae semper ex terra sint, quid est quod pronuntiatione distincta et clamasse terra, et sulci ejus cum ea deflesse denegantur? Cum enim nihil sit aliud sulcus terrae quam terra, magnae distinctionis ratione non caret, dum subjungit: Et cum ea sulci ejus deflent. Qua videlicet in re quia ordo historiae deficit, sese nobis intellectus mysticus quasi apertis jam foribus ostendit. Ac si patenter clamet: Quia rationem litterae defecisse cognoscitis, nimirum restat ut ad me sine dubitatione redeatis. Omnis enim qui vel privato jure domesticam familiam regit, vel pro utilitate communi fidelibus plebibus praeest, in hoc quod jura regiminis in commissis sibi fidelibus possidet, quid aliud quam terram incolendam tenet? Ad hoc quippe divina dispensatione caeteris unusquisque praeponitur, ut subjectorum animus, quasi subacta terra, praedicationis illius semine fecundetur. Sed terra contra possessorem clamat, si contra eum qui sibi praeest aliquid justum vel privata domus, vel sancta Ecclesia murmurat. Clamare quippe terram est contra regentis injustitiam rationabiliter subjectos dolere. Ubi recte subjungitur: Et cum ea sulci ejus deflent. Terra enim, etiam nullis operibus exulta, plerumque ad usum hominis aliquod alimentum profert, exarata vero fruges ad satietatem parit. Et sunt nonnulli qui nullo lectionis, nullo exhortationis vomere proscissi, quaedam bona, quamvis minima, tamen ex semetipsis proferunt, quasi terra necdum exarata. Sunt vero nonnulli qui, ad audiendum semper atque retinendum sanctis praedicationibus ac

meditationibus intenti, a priori mentis durtia, quasi quodam linguae vomere scissi, semina exhortationis accipiunt, et fruges boni operis per sulcos voluntariae afflictionis reddunt. Saepe vero contingit ut hi qui praesunt injusta aliqua faciant, fitque ut ipsi subjectis noceant qui prodesse debuerant. Quae dum rudes quique conspiciunt, commoti contra rectorem murmurant, nec tamen valde proximis per compassionem dolent. Cum vero hi qui jam aratro lectionis attriti sunt, atque ad frugem boni operis exculti, gravari vel in minimis innocentes aspiciunt, per compassionem protinus ad lamenta convertuntur, quia velut sua plangunt ea quae proximi injuste patiuntur. Perfecti namque cum semper de spiritalibus moveantur, tanto sciunt de alienis corporalibus damnis ingemiscere, quanto jam edocti sunt non dolere de suis. Omnis ergo qui praeest, si perversa in subditis exercet, contra hunc terra clamat, et sulci deflent, quia contra ejus injustitiam rudes quidem populi in murmurationis vocibus erumpunt, sed perfecti quique pro pravo ejus opere sese in fletibus affligunt, quodque imperiti clamant et non dolent, hoc probatoris vitae subjecti deflent et tacent. Cum clamante ergo terra sulcos plangere est per hoc unde multitudo fidelium juste contra rectorem queritur uberioris vitae homines ad lamenta pervenire. Sulci itaque et ex terra sunt, et tamen a terrae vocabulo distinguuntur, quia hi qui in sancta Ecclesia mentem suam labore sanctae meditationis excolunt, caeteris fidelibus tanto meliores sunt, quanto per accepta semina fecundiores operum fruges reddunt. Et sunt nonnulli qui, sanctis plebibus praelati, vitae quidem stipendia ex ecclesiastica largitate consequuntur, sed exhortationis ministeria debita non impendunt. Contra quos adhuc exemplum sancti viri recte subjungitur, cum ab eo protinus subinfertur:

CAPUT XXII

VERS. 39.---Si fructus ejus comedi absque pecunia.

53. Quantum peccent praelati, qui bona ecclesiastica muti comedunt. Quantam sollicitudinem sibi subditis debeant qui praesunt.---Fructus etenim terrae absque pecunia comedere est ex Ecclesia quidem sumptus accipere, sed eidem Ecclesiae praedicationis pretium non praebere. De qua videlicet praedicatione auctoris voce dicitur: Oportuit te committere pecuniam meam nummulariis, et veniens ego recepissem utique quod meum erat cum usura (Matth. XXV, 27). Terrae igitur fructus absque pecunia comedit, qui ecclesiastica commoda ad usum corporis percipit, sed exhortationis ministerium populo non impendit. Quid ad haec nos pastores dicimus, qui adventum districti iudicis praecurrentes, officium quidem praeconis suscipimus, sed alimenta ecclesiastica muti manducamus? Exigimus quod nostro debetur corpori, sed non impendimus quod subjectorum debemus cordi. Ecce vir sanctus tot in hoc saeculo pignoribus obstrictus, inter occupationes innumeras liber ad studium praedicationis fuit. Qui fructus terrae nunquam sine pecunia comedit, quia nimirum subditis verbum bonae admonitionis reddidit, a quibus fructus corporeae servitutis accepit. Hoc namque debet omnipotenti Deo omnis qui praeest populo, hoc qui multis, hoc qui paucioribus praeest, ut sic debita ministeria a subditis exigat, quatenus ipse etiam quid semper admonitionis debeat sollicitus attendat. Omnes namque qui sub dispensatione conditoris vicario nobis ministerio jungimur sub uno ac vero Domino, quid nobis aliud nisi invicem servi sumus? Cum igitur is qui subest servit ad obsequium, restat procul dubio ut is qui praeest serviat ad verbum. Cum is qui subest jussis obtemperat, oportet ut is qui praeest curam sollicitudinis ac pietatis impendat. Sicque fit ut dum studiose nunc servire nobis invicem per charitatem nitimur, quandoque cum vero Domino communi exultatione dominemur. Sed sunt nonnulli qui in eo quod officium praedicationis exhibent, aliis invident bonum quod habent, atque ideo jam

veraciter non habent. Quibus recte per Jacobum dicitur: Quod si zelum amarum habetis inter vos, et contentiones sunt in cordibus vestris, non est ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica (Jac. III, 14). Unde hic quoque cum dictum est: Si fructus ejus comedi absque pecunia, recte subjungitur:

CAPUT XXIII

IBID.---Et animam agricolarum ejus afflixi.

54. Ecclesiarum rector sibi in praedicatione cooperantibus non invideat.---Agricolae quippe hujus terrae sunt hi qui, minori loco positi, quo valent zelo, quanto possunt opere, ad eruditionem sanctae Ecclesiae in praedicationis gratia cooperantur. Quos videlicet terrae hujus agricolas hoc est non affligere, eorum laboribus non invidere, ne rector Ecclesiae dum soli sibi jus praedicationis vindicat, etiam aliis recte praedicantibus invidia se mordente contradicat. Pia etenim pastorum mens, quia non propriam gloriam, sed auctoris quaerit, ab omnibus vult adjuvari quod agit. Fidelis namque praedicator optat, si fieri valeat, ut veritatem quam solus loqui non sufficit ora cunctorum sonent. Unde cum Josue duobus in castris remanentibus atque prophetantibus vellet obsistere, recte per S. Moysen dicitur: Quid aemularis pro me? Quis tribuat ut omnis populus prophetet, et det eis Dominus spiritum suum (Num. XI, 29)? Prophetare quippe omnes voluit, qui bonum quod habuit aliis non invidit: Quia igitur beatus Job cuncta haec suspensa intulit, et si ea minime fecerit sententia se maledictionis adstringit, sequitur:

CAPUT XXIV

VERS. 40.---Pro frumento oriatur mihi tribulus, et pro hordeo spina.

55. Praelatis sua auctoritate male utentibus oritur pro frumento tribulus, et pro hordeo spina.---Ac si aperte dicat: Si injustum quid erga subditos gessi, si exigi debita, et ipse quod debui non impendi, si exercitationem boni operis aliis invidi, pro bonis quae in aeternum reficiunt, retribuuntur mihi in iudicio mala quae pungunt. Pro frumento quippe tribulus, et pro hordeo spina oritur, cum in retributione ultima, de qua remuneratio laboris quaeritur, punctio doloris invenitur. Et notandum quod sicut a frumento hordeum distat, quamvis utrumque reficiat, sic a tribulo spina, quamvis sit utrumque quod pungat, quia tribulus mollior, et ad pungendum semper durior est spina. Ait ergo: Pro frumento oriatur mihi tribulus, et pro hordeo spina. Ac si patenter dicat: Egisse quidem et magna me et minima bona scio, sed si non ita est, pro bonis magnis mala minima, et pro bonis minimis mihi respondeant mala majora. Quamvis hoc intelligi et aliter potest. In frumento quippe spiritale opus, quod mentem reficit, in hordeo autem terrenarum rerum dispensatio figuratur. In qua saepe dum servire infirmis atque carnalibus cogimur, quasi sua jumentis alimenta praeparamus, atque ipse nostrorum usus operum quasi more hordei habet aliquid de admistione palearum. Et plerumque contingit ut rector qui praeest, dum injusta contra subditos exercet, dum nullo bonos blandimento refovet, dum, quod gravius est, bene operantes quosque ex invidia affligit etiam quaedam bona aliquando faciat, ac si frumentum serat, seseque in dispensandis terrenis rebus nonnunquam non avaritiae studio, sed pro utilitate carnalium misceat, et sic ejusdem laboris fructum velut messem hordei expectet. Sed subjecti quique pro eo quod in maximis gravantur, gaudere in ejus bonis minimis nequeunt, quia nec hoc opus coram Deo placet, quod alterius operis injustitia polluit, nec ipsa terrenarum rerum dispensatio pro utilitate subditorum suscipi creditur, quando is qui praeest anhelare per avaritiam videtur. Unde fit ut ad ipsa etiam pauca bona, quae fieri inter multa mala considerant, non laudes, sed gemitus

reddant; atque infirmantes murmurent, dum perpendunt puri operis non esse quod vident. Ait ergo: Si adversum me terra mea clamat, et cum ipsa sulci ejus deflent; si fructus ejus comedi absque pecunia, et animam agricolarum ejus afflixi; pro frumento oriatum mihi tribulus, et pro hordeo spina. Ac si aperte dicat: Si magna quae debui sollicite non feci, punctiones murmuris a subjectis recipiam, etiam de bono quod feci. Si neglexi exhibere quod foveat, juste in querelam prosiliens eorum lingua me pungat.

56. Praelati a malis exemplis praebendis, subditi a temerariis judiciis caveant.---Qua in re semper sollicita consideratione pensandum est, ne aut hi qui praesunt exempla mali operis subjectis praebent, eorumque vitam suae gladio pravitatis extinguant; aut hi qui alieno regimini subjacent, facile judicare audeant facta rectorum, atque per hoc quod de his qui sibi praelati sunt murmurant, non humano, sed ei qui cuncta disponit divino ordini contradicant. Illis namque dicitur: Oves meae his quae conculcata pedibus vestris fuerant pascebantur, et quae pedes vestri turbaverant, haec bibebant (Ezech. XXXIV, 19). Oves enim turbata pedibus bibunt cum subjecti ea ad exemplum vivendi appetunt quae praelati quique pravo opere pervertunt. At contra a praelatis hi audiunt: Nos enim quid sumus? Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum (Exod. XVI, 8). Qui enim contra superpositam sibi potestatem murmurat, liquet quod illum redarguit qui eandem homini potestatem dedit. Tandem beati Job plenas mystica virtute sententias, in quibus contra amicorum verba respondit, Deo largiente digessimus; nunc superest ut ad Eliu verba veniamus, quae tanto graviori circumspectione pensanda sunt, quanto et per juventutis audaciam spiritu ferventiore proferuntur.

Pars quinta, CONTINENS LIBROS SEX.

LIBER VIGESIMUS TERTIUS.

Exponuntur cap. XXXII et XXXIII usque ad versum 22. ubi, silente Job, Eliu junior multa recta et sana, sed non recte et sana intentione edisserit.

CAPUT PRIMUM.

Quo Dei consilio, quibusve modis Job probatus fuerit.---Praefationem hujus operis toties necessario repeto, quoties hoc in distinctione voluminum locutionis meae pausatione succido, ut cum legendi exordium sumitur, prius ipsa memoriae lectionis causa renovetur, et tanto robustius surgat doctrinae aedificium, quanto ex considerata causae origine studiosius ponitur in mente fundamentum. Beatus Job, Deo soli sibi que cognitus, in tranquillitate ad nostram notitiam perducendus tactus est verberare, ut odorem suarum virium tanto latius spargeret, quanto more aromatum melius ex incensione fragraret. Noverat in bonis pie subditos regere, et a malis se districte custodire. Noverat bene uti rebus habitis, sed nesciebamus si patiens permaneret ablatis. Noverat quotidiana Deo pro sanis pignoribus sacrificia solvere, sed incertum erat si ei gratiarum sacrificium et orbatus immolaret. Ne quid ergo vitii salus tegeret, dignum fuit ut hoc dolor aperiret. Data itaque est contra sanctum virum hosti callido tentandi licentia. Qui dum bona ejus multis cognita interimere appetit, etiam bonum patientiae quod latebat ostendit; et quem se angustare persequendo credidit, flagellis auctum et in exemplo dilatavit. Nec sine gravi arte exercuit licentiam quam accepit. Nam combussit greges, extinxit familias, obruit haeredes, percussit salutem corporis, et ad intorquendum gravioris tentationis jaculum, linguam servavit uxoris (Job. I, II, IX, etc.), quatenus sancti viri forte ac solidum pectus et per damna rerum dolore sterneret, et per verba conjugis

maledictione perforaret. Sed quot vulnera saeviens intulit, tot sancto viro nesciens victorias ministravit. Nam fidelis Dei famulus, uno eodemque tempore inter vulnera et verba deprehensus, et dolentem carnem aequanimiter pertulit, et desipientem conjugem prudenter increpavit. Antiquus itaque hostis, quia vinci se in domesticis doluit, protinus exteriora requisivit. Amicos namque ejus de locis singulis, quasi pro exercenda charitate commovit, eorumque ora sub specie consolationis aperuit; sed per haec jacula increpationis intorsit, quae eo durius cor secure audientis infigerent, quo inter ostensae et non servatae charitatis tenebras improvise vulnerarent. Post hos quoque ad contumelias etiam Eliu junior excitatur, ut tranquillitatem tantae mansuetudinis saltem dedignata levitas perturbaret aetatis. Sed contra tot antiqui hostis machinas stetit invicta constantia, stetit aequanimitas infracta. Nam uno eodemque tempore verbis adversantibus opposuit prudentiam, rebus vitam. Nemo igitur sanctum virum, quamvis de illo aperte post flagella scriptum sit: In omnibus his non peccavit Job labiis suis (Ibid., II, 10), saltem postmodum in contentione amicorum aestimet inter verba deliquisse. Satan quippe tentationem illius expetiit; sed Deus, qui hunc laudaverat, in seipso ejus intensionem certaminis accepit. Quisquis ergo beatum Job deliquisse in suis sermonibus queritur, quid aliud quam Deum, qui pro illo proposuit, perdidisse confitetur?

2. Antiqui Patres arboribus fructiferis similes. Eorum fructus fuit Christum signare, et Ecclesiam.---Quia vero antiqui Patres fructiferis arboribus similes, non solum pulchri sunt per speciem, sed etiam utiles per ubertatem, sic eorum vita pensanda est, ut cum miramur quae sit viriditas in historia, inveniamus et quanta sit ubertas in allegoria; quatenus cum blandum est quod in foliis redolet, cognoscamus et quam dulce sit quod in fructibus sapit. Nullus quippe supernae adoptionis gratiam habuit, nisi qui hanc per cognitionem Unigeniti accepit. Dignum

itaque est ut ipse in eorum vita et lingua resplendeat, qui eos ut resplendere mereantur illustrat. Nam cum in tenebris lucernae lumen accenditur, prius lucerna eadem, quae videri caetera efficit, videtur. Unde necesse est ut si vere intendimus illuminata cernere, studeamus mentis oculos ad ipsum illuminans lumen aperire. Quod et in eisdem beati Job sermonibus, etiam remotis allegoriarum umbris, quasi depressis altae noctis tenebris, corusci more pertranseuntis intermicat, cum dicitur: Scio quod Redemptor meus vivit, et in carne mea videbo Deum (Job. XIX, 25). Hoc nimirum in nocte historiae, Paulus lumen invenerat, cum dicebat: Omnes in Moyse baptizati sunt in nube et in mari, et omnes eandem escam spiritalem manducaverunt, et omnes eundem potum spiritalem biberunt. Bibebant autem de spiritali consequente eos petra, petra autem erat Christus (I Cor. X, 2). Si igitur Redemptoris speciem petra tenuit, cur non figuram illius beatus Job insinuet, qui eum quem voce protulit etiam passione signavit? Unde et non immerito Job videlicet dolens dicitur, quia illius in se imaginem exprimit de quo per Isaiam longe ante annuntiatur quod dolores nostros ipse portavit (Isai. LIII, 4). Sciendum quoque est quod Redemptor noster unam se personam cum sancta Ecclesia, quam assumpsit, exhibuit. De ipso enim dicitur: Qui est caput, Christus (Ephes. IV, 15). Rursumque de ejus Ecclesia scriptum est: Et corpus Christi, quod est Ecclesia (Coloss. I, 24). Beatus igitur Job, qui Mediatoris typum eo verius tenuit quo passionem illius, non loquendo tantummodo, sed etiam patiendo prophetavit, cum in dictis factisque suis expressioni Redemptoris innititur, repente ad significationem corporis aliquando derivatur, ut quod Christum et Ecclesiam unam personam credimus, hoc etiam unius personae actibus significari videamus.

3. Uxor Job, carnales Ecclesiae; amici, haereticos adumbrant.---Uxor vero ejus, quae eum ad maledicendum provocat, quid aliud quam pravitatem carnalium signat? Qui intra sanctam Ecclesiam incorrectis moribus positi, eo

durius vitam fidelium quo vicinius premunt, quia dum vitari a fidelibus quasi fideles nequeunt, tanto gravius quanto et interius tolerantur. Amici vero ejus, qui quasi dum consulunt invehuntur, haereticorum figuram exprimunt, qui sub specie consulendi agunt negotium seducendi. Unde et ad beatum Job dum pro Domino verba faciunt, a Domino reprobantur, quia videlicet omnes haeretici dum Deum defendere nituntur offendunt. Unde eis apte et ab eodem viro sancto dicitur: Disputare cum Deo cupio, prius vos ostendens fabricatores mendacii, et cultores perversorum dogmatum (Job. XIII, 3, 4). Constat ergo eos haereticorum typum gerere, quos sanctus vir redarguit cultui perversorum dogmatum deservire. Quia igitur Job interpretatur dolens, quo nimirum dolore vel Mediatoris passio, vel sanctae Ecclesiae labor exprimitur, quae multiplici praesentis vitae fatigatione cruciatur, amici quoque ejus ex vocabulo nominis meritum suae indicant actionis. Nam Eliphaz Latina lingua dicitur Dei contemptus. Et quid aliud haeretici faciunt, nisi quod dum falsa de Deo sentiunt, eum superbiendo contemnunt? Baldad interpretatur vetustas sola. Bene autem omnes haeretici in his quae de Domino loquuntur, dum non intentione recta, sed appetitione temporalis gloriae videri praedicatores appetunt, vetustas sola nominantur. Ad loquendum quippe, non zelo novi hominis, sed vitae veteris pravitate concitantur. Sophar quoque Latino sermone dicitur dissipatio speculae, vel speculationem dissipans. Mentis namque fidelium ad contemplanda superna se erigunt; sed dum haereticorum verba pervertere recta contemplantes appetunt, speculam dissipare conantur. In tribus itaque amicorum Job nominibus tres in haereticis perditionum casus exprimuntur. Nisi enim Deum contemnerent, nequaquam de illo perversa sentirent; et nisi vetustatem contraherent, in novae vitae intelligentia non errarent; et nisi speculationem bonorum destruerent, nequaquam eos superna judicia tam districto examine pro verborum suorum culpa reprobarent. Contemnendo igitur Deum, in

vetustate se retinent; sed in vetustate se retinendo, pravis suis sermonibus speculationi rectorum nocent.

4. Eliu figura doctorum fidelium sed superborum.--- Post hos quoque Eliu junior in beati Job exprobratione subjungitur, ex cujus persona videlicet species quorundam doctorum fidelium sed tamen arrogantium designatur. Cujus verba non facile intelligimus, nisi ea ex subsequenti dominica correptione pensemus. Ait namque de illo Dominus: Quis est iste involvens sententias sermonibus imperitis (Job. XXXVIII, 2)? Cum vero dicit sententias, sed non addit protinus quales, vult procul dubio bonas intelligi. Nam cum sententiae nominantur, nisi malae dicantur, malae sentiri non possunt. In bono enim semper sententias accipimus quae sine reprobationis adjectione ponuntur, sicut scriptum est: Sapientior sibi videtur piger, septem viris loquentibus sententias (Prov. XXVI, 16). Quod vero dicitur, quia ejus sententiae imperitis sermonibus involvuntur, hoc summopere ostenditur, quia ab eo cum elationis fatuitate proferuntur. Magna quippe in eo imperitia est humiliter dicere nescire quod dicit, et veritatis sensibus elationis verba miscere.

5. Aliquando mala bene, et bona male dicuntur.--- Omne enim quod dicitur quadripartita potest qualitate distingui: si aut mala male, aut bona bene, aut mala bene, aut bona male dicantur. Male enim malum dicitur, cum res perversa suadetur, sicut scriptum est: Benedic Deo, et morere (Job. II, 9). Bonum bene dicitur, cum recte recta praedicantur, sicut Joannes ait: Agite poenitentiam, appropinquavit enim regnum coelorum (Matth. III, 2). Malum bene dicitur, quando per os dicentis idcirco vitium exprimitur, ut reprobetur, sicut Paulus ait: Feminae eorum immutaverunt naturalem usum in eum qui est contra naturam (Rom. I, 26). Quo loco execranda quoque virorum facinora subdidit; sed honeste inhonesta narravit, ut multos ad honestatis formam inhonesta narrando

revocaret. Male autem bonum dicitur, cum rectum aliquid recto studio non profertur, sicut illuminato caeco Pharisei dixisse perhibentur: Tu sis discipulus ejus (Joan. IX, 28). Quod maledictionis utique dixerunt studio, non orationis voto. Vel sicut Caiphas ait: Expediit unum hominem mori pro populo, ut non tota gens pereat (Joan. XI, 50). Bonum quippe, sed non bene locutus est, quia dum crudelitatem necis appetiit, redemptionis gratiam prophetavit. Hoc igitur modo Eliu quoque dicere non bene bona reprehenditur, quia in his quae veraciter loquitur arroganter inflatur. Qui in eo speciem arrogantium signat, quo per sensum rectitudinis in tumoris verba se elevat.

6. In amicorum Job reconciliatione, agnoscenda haereticorum conversio. Eorum sacrificia Deo non placent, sed quae ab Ecclesia offeruntur.---Sed quid est quod tres amicos reconciliari per septem sacrificia, divina vox praecipit; Eliu vero sub unius tantummodo sententiae increpatione derelinquit, nisi quod nonnunquam haeretici, divinae gratiae largitate perfusi, ad unitatem sanctae Ecclesiae redeunt? Quod bene ipsa amicorum reconciliatione signatur, pro quibus tamen beatus Job exorare praecipitur, quia nimirum haereticorum sacrificia accepta Deo esse non possunt, nisi pro eis universalis Ecclesiae manibus offerantur, ut ejus meritis remedium salutis inveniant, quam verborum suorum jaculis impugnando feriebant. Unde et septem pro eis sacrificia memorantur oblata, quia dum septiformis gratiae Spiritum confitentes accipiunt, quasi septem oblationibus expiantur. Hinc in Joannis Apocalypsi per septenarium Ecclesiarum numerum, universalis Ecclesia designatur (Apoc. I, 11). Hinc per Salomonem de sapientia dicitur: Sapientia aedificavit sibi domum, excidit columnas septem (Prov. IX, 1). Ipso ergo sacrificiorum numero reconciliati haeretici quid prius fuerint exprimunt, qui perfectioni septiformis gratiae nonnisi redeundo junguntur. Bene autem tauros pro se et arietes obtulisse

describuntur. In tauro quippe cervix superbiae, in ariete autem ducatus gregum sequentium designatur. Quid itaque est pro eis tauros arietesque mactare, nisi eorum superbium ducatum interficere, ut de se humilia sentiant, et post se corda innocentium jam non seducant? Cervice enim tumentis ab Ecclesiae universitate resilierant, et infirmos post se populos quasi sequentes greges trahebant. Veniant igitur ad beatum Job, id est revertantur ad Ecclesiam, et septenario sacrificio tauros et arietes mactandos offerant, qui ut universali Ecclesiae jungantur, humilitate interveniente, interficiant quicquid prius tumidum de superbo ducatu sapiebant.

7. Non reconciliantur qui recte praedicando, vanae gloriae serviunt, sed saepissime reprobantur.---Eliu vero per quem vanae gloriae amatores signati sunt, intra sanctam Ecclesiam constituti, qui ea quae recte sentiunt humiliter proferre contemnunt, nequaquam per sacrificium reconciliari praecipitur quia arrogantes quidem, sed tamen fideles, pro eo quod jam intus sunt, per septem sacrificia revocari non possunt. Quos tamen sub Eliu specie sententia divina redarguit, atque in eis non veritatis sententias, sed elationis mentem ac verba reprehendit. Quae nimirum reprehensio quid aliud signat, nisi quod eos intra positos supernae districtiois increpatio vel per flagellum corrigit, vel per justum examen sibimetipsis relinquit? Tales quippe intra sanctam Ecclesiam recta quidem praedicant, sed tamen, Deo iudice, audire merentur adversa, quia per ea bona quae non propria proferunt, non auctoris sui gloriam, sed propriam laudem quaerunt. Unde hoc quoque caute pensandum est, quod divina voce de Eliu dicitur: Quis est iste (Job. XXXVIII, 2)? Prima quippe exprobratio est talis interrogatio. Nam Quis est iste non dicimus, nisi de eo utique quem nescimus. Nescire autem Dei reprobare est; unde quibusdam quos reprobat in fine dicturus est: Nescio vos unde sitis, discedite a me omnes operarii iniquitatis (Luc. XIII, 27). Quid est ergo de hoc arrogante

requirere: Quis est iste? nisi aperte dicere: Ego arrogantes nescio, id est eorum vitam in sapientiae meae virtute non approbo, quia dum laudibus humanis inflantur, a vera gloria aeternae retributionis inanescunt. Cujus dum sententias minime respuit, sed tamen eum ipsum qui illas protulit reprehendit, quasi aperte insinuat, dicens: Novi quae dicit, sed ignoro qui dicit, quia veraciter prolata approbo, sed eum qui de bonis quae profert extollitur non agnosco.

8. Optimi praedicatoris imago eximia. Bona vix sine periculo innotescunt. Qui sapit, studeat esse sapiens, non videri.---Ut vero apertius ostendamus in elationis jactantia. Eliu quam turpiter defluat, formam prius ostendere boni praedicatoris debemus, quatenus ex statu hujus rectitudinis monstretur liquido tortitudo quam prava sit incurvationis. Sanctae universalis Ecclesiae spiritalis quisque praedicator in cunctis quae dicit solerti cura se inspicit, ne in eo quod recta praedicat vitio se elationis extollat; ne vita a lingua discordet; ne pacem, quam in Ecclesia nuntiat, in seipso, dum bene dicit, et male vivit, amittat. Sed studet summopere contra maledicos rumores adversantium et defendere loquendo quod vivit, et ornare vivendo quod dicit. Nec in his omnibus suam, sed auctoris gloriam quaerit; atque omnem sapientiae gratiam, quam ut loqueretur accepit, non suis se aestimat meritis, sed eorum intercessionibus pro quibus loquitur accepisse. Sicque dum se infra dejicit, superest, quia suae nimirum magis mercedi proficit, quod bona quae exercere praevalet alienis meritis reddit. Indignum se omnibus judicat, etiam cum dignius cunctis vivat. Scit enim, quod bona quae innotescunt hominibus, sine periculo esse vix possunt. Et quamvis sapientem se esse sentiat, vellet tamen esse sapiens, nec videri, atque hoc sibi omnimodo quod loquendo proditur pertimescit; et si liceat, tacere appetit, dum esse multis tutius silentium cernit, eosque esse feliciores putat, quos intra sanctam Ecclesiam locus inferior per silentium occultat; et tamen ut sanctam

Ecclesiam defendat, quia ad loquendum vi charitatis impellitur, ex necessitate quidem officium locutionis suscipit, sed ex magno desiderio otium taciturnitatis quaerit. Hoc servat voto, illud exercet ministerio. Hanc autem dicendi formulam arrogantes ignorant. Neque enim loquuntur quia causae eveniunt, sed causas evenire appetunt ut loquantur. Quorum nunc Eliu speciem signat, qui in locutione sua immenso se vitio elationis exaltat. Igitur finitis beati Job sermonibus, subditur:

CAP. XXXII

VERS. 7.---Omiserunt autem tres viri isti respondere Job, eo quod justus sibi videretur.

Hoc quod de eo dicitur: Eo quod justus sibi videretur, sacrae hujus scriptor historiae ad amicorum iudicium retulit, non autem beatum Job de elationis tumore reprobavit. Sequitur:

CAPUT II

VERS. 2.---Et iratus, indignatusque est Eliu filius Barachel Buzites, de cognatione Ram.

9. Per Eliu, ejusque patrem et cognationem, signantur superbi verae fidei tenaces.---Bene haec ipsa vel ejus, vel parentis, vel loci, vel cognationis nomina notam propriae exprimunt actionis. Eliu quippe interpretatum sonat, Deus meus iste, vel Deus Dominus. Per quem, sicut superius diximus (Num. 7), designatur recta fides arrogantium intra Ecclesiam positorum. Unde eis et hoc ipsum ejus etiam nomen congruit. Nam quamvis juxta dominica praecepta non vivant, Deum tamen dominum esse recognoscunt; quia in veritate carnis etiam formam Deitatis intelligunt, sicut per Prophetam dicitur: Scitote quod Dominus ipse est Deus (Psal. XCIX, 3). Barachel vero interpretatum dicitur benedictio Dei,

Buzites autem contemptibilis. Quod arroganter praedicantibus bene utrumque concordat, quia in praedicationis facundia benedictionem quidem gratiae divinae percipiunt, sed in elatis suis moribus esse eam contemptibilem ostendunt. Ipsa quippe quae acceperunt bona, eo despicabilia faciunt, quo nequaquam eis bene uti noverunt. Apte autem etiam de cognatione Ram dicitur. Ram quippe interpretatur excelsus. Excelsus namque est fidelium populus, qui hujus vitae infima et abjecta contemnit. Excelsi sunt qui dicere cum Paulo noverunt: Nostra conversatio in coelis est (Philip. III, 20). Eliu itaque de cognatione Ram dicitur, quia unusquisque praedicator arrogans intra universalem Ecclesiam positus, sanctis populis fidei veritate sociatur, quamvis ab eorum vita elationis pravitate disjungatur. Sequitur:

CAPUT III

VERS. 2, 3.---Iratatus est autem adversus Job, eo quod justum se diceret coram Deo. Porro adversus amicos ejus indignatus est, eo quod non invenissent responsionem rationabilem, sed tantummodo condemnassent Job.

10. Hi simul haereticos premunt recte praedicando, et Ecclesiam superbiendo.---Solerter intuendum est quod beatum Job ideo reprehendit quod coram Deo se justum esse dixerit; amicos vero ejus ideo redarguit, quod condemnantes eum responsionem contra illum rationabilem non dederunt. Istis namque indiciis aperte colligitur quod per eum species amatorum vanae gloriae designatur. Job quippe de praesumpta justitia, amicos vero ejus de stulta responsione redarguit. Cuncti enim vanae gloriae sectatores, dum se omnibus praeferunt, alios quidem de fatuis sensibus, alios autem de indignis meritis reprehendunt; id est, alios censent nihil scire, alios non bene vivere. Et quamvis juste omnes extra Ecclesiam positos prava sentire redarguant, tamen etiam eos qui intus sunt pro vitae despectu contemnunt, et

contra illos ex magnitudine recte sentiendi, contra istos vero quasi ex merito bene vivendi superbiunt. Bene autem Eliu modo beatum Job, modo amicos ejus increpare perhibetur, quia amatores vanae gloriae aliquando intra sanctam Ecclesiam constituti, et adversarios premunt, dum vera praedicant, et ejusdem sanctae Ecclesiae moribus contradicunt, dum de ipsa praedicatione gloriantur. Premunt adversarios virtute dicti, premunt sanctam Ecclesiam qualitate dicendi. Illos praedicatione veritatis, istam vitio elationis impugnant. Sequitur:

VERS. 4, 5.---Igitur Eliu exspectavit Job loquentem, eo quod seniores essent qui loquebantur. Cum autem vidisset quod tres respondere non potuissent, iratus est vehementer.

11. Non nisi post haereticorum certamina prodire acuti sensus et perplexior indago verborum.---Quamvis sancta Ecclesia sit procul dubio adversariis suis antiquior, quia de illa ipsi, non autem exiit ipsa de illis, sicut de eis per Joannem dicitur: Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis (I Joan. II, 19); recte tamen eisdem adversariis Eliu junior fuisse describitur, quia nimirum post exorta haereticorum bella, esse intra sanctam Ecclesiam fastu scientiae inflati arrogantes coeperunt. Cum enim graviora hostium prodire certamina, tunc sunt profecto subtiliora sensuum spicula requisita, tunc argumentorum obstacula, tunc perplexior indago verborum. Quae saepe viri ferventes ingenio, dum congrue inveniunt, arroganter intumescunt; et, quod per elationis vitium plerumque contingit, iisdem acutis sensibus quibus hostem feriunt, prosternuntur, dum in his quae recte de Deo sentiunt, non Dei, sed suam gloriam quaerunt. Unde Eliu quoque multa quidem recte loquitur, et tamen divina voce, ac si perversa dixerit, increpatur. Cum vero dicitur quia Eliu exspectavit Job loquentem, eo quod seniores essent qui loquebantur, aperte beato Job non pro sua, sed pro amicorum reverentia honorem reservasse monstratur,

quia videlicet arrogantes intra positi eamdem sanctam Ecclesiam, quam defendunt, despiciunt; et plerumque contingit ut plus ingenia male sapientium quam simplicem vitam innocentium venerentur, plus reservent linguis extra loquentium quam meritis intra positorum, quamvis utrisque ex diverso obvient, cum et ab illis rectitudine sensuum, et a sancta Ecclesia morum pravitate discordent. Sequitur:

CAPUT V

VERS. 6, 7.---Respondensque Eliu filius Barachel Buzites, dixit: Junior sum tempore, vos autem antiquiores; idcirco demisso capite veritus sum indicare vobis meam sententiam. Sperabam enim quod aetas prolixior loqueretur, et annorum multitudo doceret sapientiam.

12. Tacere, saepe est sapere.---Cuncta haec, quae ab eo per tumorem superbiae proferuntur, cursim potius perstringenda sunt quam attentius exponenda. Quae enim soliditate gravitatis carent, expositionis subtilitate non indigent. Sed solum puto breviter intimandum quod Eliu quandiu pro aetatis suae respectu tacuit, sapientior fuit; cum vero in aliis annorum multitudinem, semetipsum praeferens, despicit, quam pueriliter desipiat ostendit. Nam contra ejus sententiam et aetas prolixior loquitur, et per annorum multitudinem sapientia docetur, quia etsi longaevitae sensum non praebet, usu tamen vehementer exercet. Sequitur:

CAPUT VI

VERS. 8.---Sed, ut video, spiritus est in hominibus, et inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam.

13. Quatuor species tumoris in arrogantibus: prima, bonum a semetipso habere se credere; secunda, sibi pro suis meritis datum. Gratia non datur pro meritis. Tertia

bonum aliquod falso sibi tribuere; quarta sibi soli, despectis caeteris, illud vindicare.---Haec recte diceret si eamdem intelligentiam sibi prae caeteris non arrogaret. Neque enim prava condemnatio est ex eo bono quod communiter datur private gloriari, scire bonum unde acceperit, et nescire quomodo bono uti debeat quod accepit. Quatuor quippe sunt species quibus omnis tumor arrogantium demonstratur, cum bonum aut a semetipsis habere se aestimant, aut si sibi datum desuper credunt, pro suis se hoc accepisse meritis putant; aut certe cum jactant se habere quod non habent; aut, despectis caeteris, singulariter videri appetunt habere quod habent. A semetipso enim bonum se habere jactabat, cui per Apostolum dicitur: Quid autem habes quod non accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis (I Cor. IV, 7)? Rursum ne dari nobis bonum gratiae pro nostris praecedentibus meritis crederemus, idem Apostolus admonet, dicens: Gratia estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis, sed Dei donum est, non ex operibus, ut ne quis gloriatur (Ephes. II, 8). Qui etiam de semetipso ait: Qui prius fui blasphemus, et persecutor, et contumeliosus; sed misericordiam consecutus sum (I Tim. I, 13). Quibus verbis aperte declarat quod gratia non pro meritis tribuatur, dum ex seipso docuit et quid de malitia meruit, et quid de benevolentia accepit. Rursum nonnulli jactant se habere quod non habent, sicut divina voce per prophetam de Moab dicitur: Superbiam ejus, et arrogantiam ejus ego novi, et quod non sit juxta eam virtus ejus (Jerem. XLVIII, 29). Et sicut angelo Ecclesiae Laodiceae dicitur: Quia dicis quod dives sum, et locupletatus, et nullius egeo; et nescis quia tu es miser, et miserabilis, et pauper, et caecus, et nudus (Apoc. III, 17). Rursum nonnulli, despectis caeteris, videri appetunt singulariter bonum habere quod habent. Unde et Pharisaeus idcirco de templo absque justificatione descendit (Luc. XVIII, 14), quia bonorum operum merita sibi quasi singulariter tribuens, oranti publicano se praetulit. Sancti quoque apostoli ab hoc elationis vitio

revocantur, qui de praedicatione redeuntes, cum elati dicerent: Domine, in nomine tuo etiam daemonia nobis subjecta sunt (Luc. X, 17), ne de hac miraculorum singularitate gauderent, illico eis respondit Dominus, dicens: Videbam Satanam velut fulgur de coelo cadentem (Ibid., 18). Ipse quippe singulariter elatus dixerat: Super astra coeli exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, similis ero Altissimo (Isai. XIV, 13). Et mire Dominus, ut in discipulorum cordibus elationem premeret, mox iudicium ruinae retulit, quod ipse magister elationis accepit, ut in auctore superbiae discerent quid de elationis vitio formidarent. In hac itaque arrogantiae quarta specie crebro humanus animus labitur, ut id quod habet habere se singulariter gloriatur. In qua tamen similitudini diabolicae vicinius appropinquat, quia quisquis bonum se habere singulariter gaudet, quisquis videri sublimior caeteris quaerit, illum videlicet imitatur, qui despecto bono societatis angelorum, sedem suam ad Aquilonem ponens, et Altissimi similitudinem superbe appetens, per iniquum desiderium quasi ad quoddam culmen conatus est singularitatis erumpere. Eliu ergo quamvis dari a Domino sapientiam confitetur, in hac tamen elationis specie labitur, ut sapientiosem se caeteris gaudeat, et quasi de singulari bono sese inaniter extollat. Quod verbis sequentibus indicat, dicens:

CAPUT VII

VERS. 9-12.---Non sunt longaevi sapientes, nec senes intelligunt iudicium. Ideo dicam: Audite me, ostendam vobis ego meam sapientiam. Exspectavi enim sermones vestros, audivi prudentiam vestram, donec disceptaretis sermonibus; et donec putabam vos aliquid dicere, considerabam.

14. Quidam superbe tacent; et senes audiunt, non ut discant, sed ut iudicent.---Quantum ad intentionem

litterae spectat, loquens Eliu indicat quam superbe tacuerit. Cum enim dicit: Expectavi enim sermones vestros, et putabam vos aliquid dicere, aperte declarat se ad verba senum judicantis potius studio quam discentis voto tacuisse. Quamvis haec melius vitam arrogantium designant, qui aliquando intra sanctam Ecclesiam positi, cum ejusdem sanctae Ecclesiae adversarios conspiciunt, non in eis annos temporum, sed intentionem solent pensare verborum. Nam quantolibet sint eisdem arrogantibus antiquiores haeretici, eos audacter comprimunt, in quorum verbis dogmata perversa reprehendunt. Sequitur:

CAPUT VIII

VERS. 12, 13.---Sed, ut video, non est qui arguere possit Job, et respondere ex vobis sermonibus ejus. Ne forte dicatis: Invenimus sapientiam, Deus projecit eum, non homo.

15. Deus in hac vita solatia aliquando concedit, nullo vitae aeternae detrimento.---Saepe haeretici per hoc quod esse et hominibus despicabiles solent, cum a cunctis fere gentibus sanctam Ecclesiam venerari conspiciunt, opinionem ejus quibus valent obtreptionibus lacerare contendunt, dicentes: Idcirco illi cuncta temporalia suppetunt, quia ei praemia aeternorum munerum subtrahuntur. Quorum vocibus Eliu obviat, dicens: Ne forte dicatis: Invenimus sapientiam, Deus projecit eum non homo. Ac si arrogantes intra sanctam Ecclesiam sed tamen fideles contra haereticos dicant: Per hoc quod sanctam Ecclesiam in honore hominum florere temporaliter cernitis, projectam eam a Domino non credatis. Scit enim Redemptor ejus, et in hoc itinere solatia venienti tribuere, et pervenienti ad aeternam patriam superna praemia reservare. Incassum igitur dicitis quia Deus eam et non homo projecit, cum venerari illam a cunctis fere hominibus videtis, quia sic ei

terrenae gloriae adjumentum tribuitur, ut per hoc multiplicius etiam ad coelestia subvehatur. Sequitur:

CAPUT IX

VERS. 14.---Nihil locutus est mihi, et ego non secundum vestros sermones respondebo illi.

16. Superbi, cum corripiuntur, non audiunt, aut dissimulant.---Quid est, quod ait: Nihil locutus est mihi? Nunquid sancta Ecclesia per praedicatores justos cum intra se arrogantes conspicit, erudire ac redarguere praetermittit? Exercet haec, et quotidie exercere non cessat. Sed Eliu, qui loquentem publice beatum Job audierat, dicat: Nihil locutus est mihi, quia nimirum omnes arrogantes voces quidem sanctae Ecclesiae audiunt, sed sibi eas dici dissimulant, quando elationis vitium emendare contemnunt. Nec se de superbia redargui aestimant, quia esse se humiles putant, qui etiam redargui despiciunt, dum sapientiores se et ipsis redarguentibus arbitrantur. Quod vero ait: Et ego non secundum sermones vestros respondebo illi, bene beato Job non secundum sermones eorum respondere se dicit. Arrogantes enim intra sanctam Ecclesiam positi respondent contra eam, sed non sicut haeretici exterius constituti. Neque enim contradicunt ei prava praedicando, sed perverse vivendo, quia nec de Deo, ut haeretici, indigna sentiunt, sed de se plus quam necesse est, digna suspicantur. Sequitur:

VERS. 15.---Extimuerunt, nec responderunt ultra, abstuleruntque a se eloquium.

Bene ad Eliu verba amici Job extimuisse referuntur, quia nonnunquam arrogantes Ecclesiae defensores, quamvis ordinem dicendi non teneant, tamen adversarios ipsa dictorum virtute perturbant. Sequitur:

CAPUT X

VERS. 16.---739 Quoniam igitur exspectavi, et non sunt locuti; steterunt, nec responderunt ultra.

17. Errantes dum redarguunt, suam sapientiam ostentare tantum cupiunt, non aliis prodesse. Secus boni praedicatores.---Finis esse locutionis sapientium solet, ut eo usque dicant quo adversariis silentium imponant. Non enim se ostendere, sed prava docentes compescere cupiunt. Postquam vero de amicis Job dictum est: Extimuerunt, nec responderunt ultra, abstuleruntque a se eloquium; Eliu subjungens, ait: Exspectavi, et non sunt locuti; steterunt, nec responderunt ultra. Et illis jam silentibus, adhuc verba multiplicat, quia videlicet vir arrogans, et formam in se arrogantium intentans, non adversariorum dicta superare, sed suam sapientiam ostentare festinat. Unde et sequitur:

VERS. 17.---Respondebo et ego partem meam, et ostendam scientiam meam.

Hanc enim partem suam omnis arrogans aestimat, si scientiam non tam habeat quam ostendat, quia nimirum omnes elati scientiam non habere appetunt, sed ostendere. Quo contra bene per Moysen dicitur: Vas quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit (Num. XIX, 15). Tegmen quippe operculi, vel ligatura, est censura disciplinae, qua quisquis non premitur, quasi vas immundum pollutumque reprobatur. An non vas sine operculo Eliu fuerat, qui hanc esse partem suam aestimaverat, si ostenderet scientiam quam habebat? Quasi enim vas sine operculo, vel ligatura, polluitur, qui per studium ostentationis patens, nullo velamine taciturnitatis operitur. Praedicatores autem sancti partem suam reputant, si intus quidem ipsi de sapientia sua gaudeant, foris autem alios ab errore compescant; neque a se ipsis ita loquendo exeunt, ut

gaudium mentis in ostensione ponant disertae locutionis, sed bonum scientiae in cordis secreto meditantur, et ibi gaudent ubi hoc percipiunt, non ubi inter tot tentationum laqueos innotescere compelluntur, quamvis cum bonum quod accipiunt innotescunt, media interveniente charitate, ex profectu audientium, et non ex propria ostensione gratulantur. Arrogantes enim cum scientiam accipiunt, nihil se accepisse aestimant, si hanc eos occultam habere contingat. Nusquam quippe suum gaudium, nisi in ore hominum ponunt. Unde et fatuae virgines in vasis suis oleum non sumpsisse referuntur (Matth. XXV, 3), quia arrogantes omnes cum se ab aliquibus fortasse vitiis continent, bonum gloriae intra conscientias habere non possunt. In vase autem proprio sumpserat Paulus oleum, qui dicebat: Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae (II Cor. I, 12). Inane ergo vasculum ferre est intus corde vacuo foris humani oris iudicium quaerere. Eliu itaque, quia gloriam dum exterius quaerit intra vas oleum non habet, dicit: Respondebo et ego partem meam, et ostendam scientiam meam. Unde et hoc ipsum, quod de fervore vanae gloriae intus patitur, verbis sequentibus aperit, dicens:

CAPUT XI

VERS. 18-20.---Plenus sum sermonibus, et coarctat me spiritus uteri mei. En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas novas dirumpit. Loquar, et respirabo paululum; aperiam labia mea, et respondebo.

18. Locutionis eorum celsitudinem, non utilitatis intentionem imitantur superbi.---Nonnunquam arrogantes viri, dum praedicatores sanctos magna eloqui ac pro locutione sua venerari conspiciunt, locutionis eorum celsitudinem et non utilitatem intentionis imitantur; neque hoc amant quod illi appetunt, sed hoc summopere appetunt quod clari hominibus ostendantur. Nam saepe contingit ut sapientes viri cum se non audiri considerant,

ori suo silentium indicant; sed plerumque dum conspiciunt quod iniquorum facinora ipsis tacentibus et non corripientibus crescunt, vim quamdam spiritus sui sustinent, ut in locutionem apertae correptionis erumpant. Unde propheta Jeremias cum praedicationis sibi silentium indixisset, dicens: Non recordabor ejus, neque loquar ultra in nomine illius; illico adjunxit: Et factus est in corde meo quasi ignis exaestuans, claususque in ossibus meis, et defeci, ferre non sustinens; audivi enim contumelias multorum (Jerem. XX, 9). Pro eo enim quod se minime audiri conspexit, silentium appetiit; sed cum crescentia mala cerneret, in eodem silentio non permansit. Quia enim foris tacuit, ex taedio locutionis intus ignem pertulit de zelo charitatis. Inflammantur quippe corda justorum, cum non correpta crescere conspiciunt acta malorum, eorumque culpae se participes credunt quos in iniquitate crescere silendo permittunt. David propheta postquam sibi silentium indixerat, dicens: Posui ori meo custodiam, dum consisteret peccator adversum me; obmutui, et humiliatus sum, et silui a bonis (Psal. XXXVIII, 2), in ipso suo silentio, isto zelo charitatis exarsit, qui illico subdidit: Et dolor meus renovatus est, concaluit cor meum intra me, et in meditatione mea exardescet ignis (Ibid., 3). Intus ergo cor concaluit, quia dilectionis ardor per admonitionem locutionis exterius emanare recusavit. Ignis in meditatione cordis exarsit, quia increpatio delinquentium a correptione oris refrixit. Charitatis enim zelus consolatione admirabili augendo se temperat, quando contra iniquorum opera per vocem correptionis emanat, ut et quae corrigere non valet, increpare non desinat, ne se participem delinquentium ex consensu taciturnitatis addicat.

19. Nonnulla vitia virtutes mentiuntur.---Sed quia saepe nonnulla vitia virtutes se esse mentiuntur, sicut effusio nonnunquam misericordia, et tenacia nonnunquam parcimonia, et crudelitas aliquando justitia vult videri, ita plerumque mentem ad loquendi impetum, vanae gloriae

anxietas nequaquam se intra silentium capiens, quasi zelus charitatis inflamat, atque appetitae ostensionis vis ad effrenationem locutionis impellit, et quasi sub studio consulendi libido erumpit apparendi. Non enim curat loquendo quid prosit, sed quid appareat; nec studet ut malum quod cernit corrigat, sed bonum quod sentit ostendat. Unde Eliu quoque spiritu elationis extensus, et sese intra silentii claustra non capiens, ait: Plenus sum sermonibus, et coarctat me spiritus uteri mei. En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas novas dirumpit.

20. Elationis inflatio, zelum ex afflatu Spiritus sancti quandoque imitatur.---Quod si intelligere spiritaliter debemus, hoc loco videlicet ventrem sinum cordis appellat. In musto vero sancti Spiritus fervor accipitur, de quo in Evangelio Dominus dicit: Vinum novum mittunt in utres novos (Matth. IX, 17). Ex quo dum repente replerentur apostoli (Act. II, 4), dum linguis omnibus loquerentur, a Judaeis nescientibus, sed tamen vera attestantibus, dictum est: Hi musto pleni sunt (Ibid., 13). Lagunculas vero infirmas ipsa humanitate conscientias, vel certe haec terrena corporum vascula, non inconvenienter accipimus, de quibus Paulus apostolus ait; Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus (II Cor. IV, 7). Eliu autem, quia, sicut superius diximus, sic inflatione elationis extenditur, ac si ad loquendum per charitatis gratiam ardore Spiritus sancti accendatur, sensus sui spiritum in eo quod tacuit, quasi musto absque spiraculo comparavit. Et bene ait: Quod lagunculas novas dirumpit; quia sancti Spiritus fervor non solum veteri, sed etiam nova vita vix capitur. Mustum ergo lagunculas novas dirumpit, quia fervoris ejus potentia etiam spiritalia corda transcendit. Loquar, et respirabo paululum; aperiam labia mea, et respondebo. Bene ait: Respirabo, quia sicut labor justorum est videre prava, nec corrigere; ita gravis est labor arrogantium, si quod sapiunt non ostendunt. Vim quippe intrinsecus

aestuantem ferre vix possunt, si omne quod sentiunt paulo tardius innotescunt. Unde necesse est ut cum res bona agitur prius ejus elatio in corde vincatur, ne si a radice miserae intentionis prodeat, amaros nequitiae fructus producat.

21. Qui adhuc vitiis subjacent, alios regere non praesumant.---Hi ergo qui adhuc vitiorum bello subjacent nequaquam per praedicationis usum praeesse magisterio caeterorum debent. Hinc est enim quod, juxta divinae dispensationis vocem ab anno vigesimo et quinto Levitae tabernaculo serviunt, sed a quinquagesimo custodes vasorum fiunt. Quid enim per annum quintum ac vigesimum, in quo flos juventutis oboritur, nisi ipsa contra unumquodque vitium bella signantur? Et quid per quinquagesimum, in quo et jubilaei requies continetur, nisi interna quies edomito bello mentis exprimitur? Quid vero per vasa tabernaculi, nisi fidelium animae figurantur? Levitae ergo ab anno vigesimo et quinto tabernaculo serviunt, et a quinquagesimo custodes vasorum fiunt, ut videlicet qui adhuc impugnantium vitiorum certamina per consensum delectationis tolerant, aliorum curam suscipere non praesumant; cum vero tentationum bella subegerint, quo apud se jam de intima tranquillitate securi sunt, animarum custodiam sortiantur. Sed quis haec tentationum praelia sibi perfecte subigat, cum Paulus dicat: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, et captivum me ducentem in lege peccati (Rom. VII, 23)? Sed aliud est bella fortiter perpeti, aliud bellis enerviter expugnari. In istis exercetur virtus, ne extolli debeat; in illis omnimodo exstinguitur, ne subsistat. Qui igitur scit fortiter tentationem ferre certaminis, et cum tentatione concutitur in alta arce praesidet quietis, quia etiam apud semetipsum sub seipso esse contentiones vitiorum conspicit, quibus nulla fractus delectatione consentit. Sequitur:

CAPUT XII

VERS. 21, 22.---Non accipiam personam viri, et Deum homini non aequabo. Nescio enim quandiu subsistam, et si post modicum tollat me factor meus.

22. Vitae praesentis tempus breve est, quia non permanet.---Recta consideratio, quod Deum homini idcirco non aequat, quia quandiu hic subsistat, vel quando ad Dei iudicium tollatur, ignorat. Et bene ait: Post modicum tollat me factor meus, quia quamlibet longum fuerit tempus vitae praesentis, eo ipso breve est, quo permanens non est. Neque enim dignum est ut diutinum iudicetur, quidquid fine circumscribitur. Sed inter has sententias quas ex veritate solidas profert, ad verba rursus elationis erumpit, dicens:

CAPUT XIII

CAP. XXXIII, VERS. 12.---Audi igitur, Job, eloquia mea, et omnes sermones meos ausculta. Ecce aperui os meum, loquatur lingua mea in faucibus meis.

23. Superbi sanam doctrinam non sane praedicant, quod insolescant.---Pensemus de qua elatione descendit, quod beatum Job audire se admonet, quod os aperuisse se perhibet, quod linguam suam in faucibus loqui promittit. Hoc enim habet proprium doctrina arrogantium ut humiliter nesciant inferre quod docent, et recta quae sapiunt recte ministrare non possint. In verbis enim eorum proditur quod cum docent, quasi in quodam sibi videntur summitatis culmine residere, eosque quos docent ut longe infra se positos veluti in imo respiciunt, quibus non consulendo loqui, sed vix dominando dignantur. Recte autem his per prophetam Dominus dicit: Vos autem cum austeritate imperabatis eis, et cum potentia (Ezech. XXXIV, 4). Cum austeritate enim et potentia imperant, qui

subditos suos non tranquille ratiocinando corrigere, sed aspere inflectere dominando festinant.

24. Vera doctrina elationem fugit.---At contra vera doctrina tanto vehementius hoc elationis vitium fugit per cogitationem, quanto ardentius verborum suorum jaculis ipsum magistrum elationis insequitur. Cavet enim ne eum magis elatis moribus praedicet, quem in corde audientium sacris sermonibus insectatur. Humilitatem namque, quae magistra est omnium materque virtutum, et loquendo dicere, et vivendo conatur ostendere, ut eam apud discipulos veritatis plus moribus quam sermonibus eloquatur. Unde Paulus Thessalonicensibus loquens, quasi culminis proprii apostolatus oblitus, ait: Facti sumus parvuli in medio vestrum (I Thess. II, 7). Unde Petrus apostolus, cum diceret: Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea quae in vobis est spe (I Pet. III, 15), in ipsa doctrinae scientia qualitatem docendi asseruit esse servandam, subdens: Sed cum modestia et timore, conscientiam habentes bonam (Ibid., 16). Hoc autem quod discipulo Paulus ait: Praecipe haec, et doce cum omni imperio (I Tim. IV, 11; Tit. II, 15); non dominationem potentiae, sed auctoritatem suadet vitae. Cum imperio quippe docetur quod prius agitur quam dicatur. Nam doctrinae subtrahit fiduciam, quando conscientia praepedit linguam. Non ergo ei potestatem elatae locutionis, sed bonae fiduciam insinuavit actionis. Unde etiam de Domino scriptum est: Erat enim docens, sicut potestatem habens, non sicut Scribae et Pharisei (Matth. VII, 29). Singulariter namque ac principaliter solus ex potestate bona locutus est, quia ex infirmitate mala nulla commisit. Ex divinitatis quippe potentia habuit id quod nobis per humanitatis suae innocentiam ministravit.

25. Quid praedicatoribus, ut elationem fugiant, considerandum.---Nos enim, quia infirmi homines sumus, cum de Deo hominibus loquimur, debemus primum

meminisse quod sumus, ut ex propria infirmitate pensemus quo docendi ordine infirmis fratribus consulamus. Consideremus igitur quia aut tales sumus, quales nonnullos corrigimus; aut tales aliquando fuimus, etsi jam divina gratia operante non sumus, ut tanto temperantius humili corde corrigamus, quanto nosmetipsos verius in his quos emendamus agnoscimus. Si autem tales nec sumus, nec fuimus, quales adhuc illi sunt quos emendare curamus, ne cor nostrum forte superbiat, et de ipsa innocentia pejus ruat, quorum mala corrigimus, alia eorum bona nobis ante oculos revocemus. Quae si omnino nulla sunt, ad occulta Dei judicia recurramus, quia sicut nos meritis nullis hoc ipsum bonum quod habemus accepimus, ita illos quoque potest gratia supernae virtutis infundere, ut excitati posterius etiam ipsa possint bona quae nos ante accepimus praevenire. Quis enim crederet quod per apostolatus meritum Saulus lapidatum Stephanum praecessurus erat (Act. VII, 57), qui in morte ejus lapidantium vestimenta servabat? His ergo primum cogitationibus humiliari cor debet, et tunc demum delinquentium iniquitas increpari. Sed hunc, ut saepe dictum est, locutionis modum Eliu ignorare ostenditur, qui in locutione sua elationis typo quasi potentia cujusdam auctoritatis inflatur, dicens: Audi igitur, Job, eloquia mea, et omnes sermones meos ausculta. Ecce aperui os meum, loquatur lingua mea in faucibus meis.

26. Nonnulli modestiam solum simulant.---In faucibus vero loqui est silenter dicere, et non clamoribus vociferari. Quibus verbis arrogantes intra sanctam Ecclesiam positos signat. Hi enim velut in faucibus loqui dicuntur, quando non contra adversarios extra viventes clamant, sed quosdam intra sinum sanctae Ecclesiae quasi vicinos ac juxta positos increpant. Saepe vero arrogantes eandem quam tenent arrogantiam se fugere ostendunt; et dum sic cuncta agunt, ut nullum lateant, haec private singulis quasi latenter narrant: quatenus non solum de sensu intelligentiae, sed de ipso apud homines

etiam arrogantiae contemptu gloriantur. Unde nunc dicitur: Loquatur lingua mea in faucibus meis. Ac si aperte dicatur: Quae contra te prudenter sentio, ecce silenter narro. Aliquando autem in tantam impudentiae elationem prosiliunt, ut aliis tacentibus ipsi soleant laudare quod dicunt. Unde subjungit:

CAPUT XIV

VERS. 3.---Simplici corde meo sermones mei, et sententiam puram labia mea loquentur.

27. De simplicitate falso gloriantur.---Magnae virtutis laus est simplicitas locutionis. Quam quia arrogantes non habent, habere se hanc sollicitius asserunt, ut securius audiantur. Et pure se locuturos denuntiant, quae duplicitatis suae malitiam deprehendi formidant. Saepe autem et falsis vera permiscent, ut inde eorum mendacio citius credatur, unde inesse eis assertio veritatis agnoscitur. Quia igitur Eliu et pure se locuturum perhibuit, et dicta sua appellando sententias favore praecucurrit, eandem jam sententiam quam promisit adjungit, dicens:

CAPUT XV

VERS. 4.---Spiritus Dei fecit me, et spiraculum Omnipotentis vivificavit me.

28. Doctrina inordinate prolata sterile scit et foedat.--Subditurus vera, praemisit elata; et dicturus hoc quod recte saperet, ante innotuit quantum tumeret. Sic nimirum, sic arrogantium mentes insaniunt, ut et in eis quae recte sentiunt elationis suae tortitudine depraventur. Unde fit ut etiam eorum recta auditores nequaquam instruant, quia profecto illos per ea quae tumide sentiunt, non ad sui reverentiam, sed ad contemptum vocant. Dumque dictis prudentibus stultitiae verba miscentur, quia stultitia ab audiente despicitur,

etiam prudentia non tenetur. Hinc enim per Moysen dicitur: Vir qui fluxum seminis sustinet immundus erit (Levit. XV, 10). Quid est enim sermo, nisi semen? Qui dum ordinate emittitur, audientis mens quasi concipientis uterus ad boni operis prolem fetatur. Si vero importune defluit, emittentem polluens, generandi virtutem perdit. Nam si sermo semen non esset, de praedicante Paulo nequaquam Athenienses dicerent: Quid vult sibi seminiverbibus hic dicere (Act. XVII, 18)? De quo et Lucas dicit: Ipse enim erat dux verbi (Act. XIV, 11). Semen ergo usui propaginis dicatum incompetenter fluens caetera membra coinquinat, cum sermo per quem in audientium sensibus nasci scientia debuit, si inordinate prodeat, etiam quae recte senserit foedat. Unde Eliu quoque etiam quae recte potest sentire commaculat, dum cui vel quid loquatur ignorat; et quasi fluxum seminis sustinet, cum linguam utilitati congruam per verba vanae locutionis movet. Bono autem ordine et factum se astruit, et animatum. Per spiritum factum, et per spiraculum se narrat animatum. Facto quippe Adam, scriptum est: Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitae, et factus est homo in animam viventem (Genes. II, 7). Sed haec quae recte astruit utrum recte exsequatur audiamus. Sequitur:

CAPUT XVI

VERS. 5.---Si potes, responde mihi et adversus faciem meam consiste.

29. Insulsa plus justo sibi arrogantium jactantia.--- Ecce dum narrat ordinem verae conditionis, in fastum subito superbae elationis erumpit, atque aliis verbis hoc idem replicat, dicens:

VERS. 6, 7.---Ecce et me sicut et te fecit Deus, et de eodem luto ego quoque formatus sum. Verumtamen miraculum meum non te terreat, eloquentia mea non sit tibi gravis.

Quid est hoc, quod Eliu ordinem verae conditionis agnoscit, et modum rectae locutionis ignorat? Quid est, quod se beato Job et conditus exaequat, et locuturus exaltat, nisi hoc, quod arrogantes omnes cunctis quidem hominibus se aequaliter conditos meminerunt, sed per fastum scientiae auditores suos aequales sibi vel esse vel credere dedignantur, eisque se per naturae conditionem conferunt, sed per tumorem scientiae superponunt? Aequales quidem se judicant exstitisse nascendo, sed non aequales remansisse vivendo. Atque in eo quod aequales quasi vivendo jam non sunt, illud ad majus miraculum revocant, quod aequales nascendo fuerunt. Unde inflatus Eliu dicit: Ecce et me sicut et te fecit Deus, et de eodem luto ego quoque formatus sum. Verumtamen miraculum meum non te terreat, et eloquentia mea non sit tibi gravis. Habent hoc etiam arrogantes proprium, quod prius quam dicant, mira se dicere semper existimant, et locutionem suam admirando praeveniunt, quia vel in acutis sensibus ipsa elatio quanta sit fatuitas ignorant. Notandum quoque est quod Paulus, dum mire Hebraeos admoneret, adjunxit: Rogo autem vos, fratres, ut sufferatis verbum solatii; etenim perpauca scripsi vobis (Hebr. XIII, 22). Eliu autem inania protulit, et quasi consolando subjunxit: Miraculum meum non te terreat, et eloquentia mea non sit tibi gravis. Ille dicta sua verbum solatii, hic vero eloquentiam, et miraculum vocat. Ecce quam distincti saporibus prodeunt fructuum ex diversa radice cogitationum. Ille de magnis humiliter sentit, iste de mininis se inaniter erigit. Quid ergo inter haec, nisi hoc solerter est intuendum, quod et ascensuri in imo se esse considerant, et casuri semper in praecipiti stant? Salomone attestante, qui ait: Ante ruinam exaltatur cor, et ante gloriam humiliatur (Prov. XVI, 18). Sequitur:

VERS. 8-11.---Dixisti ergo in auribus meis, et vocem verborum tuorum audivi.

Atque eamdem vocem subjungens, ait: **Mundus sum ego, et absque delicto immaculatus, et non est iniquitas in me. Quia querelas in me reperit, ideo arbitratus est me inimicum sibi. Posuit in nervo pedes meos, custodivit omnes semitas meas. Moxque contra haec verba quae beatum Job dixisse narravit sententiam suam proferens, ait:**

CAPUT XVII

VERS. 12.---Hoc est ergo in quo non es justificatus.

30. Student magis increpare, quam consolari.---Profecto beatus Job veraciter dixerat quod absque culpa fuerit flagellatus. Hoc enim ipse de se, quod de illo ad diabolum Dominus dixit: Commovisti me adversus eum, ut affligerem illum frustra (Job. II, 3). Sed Eliu non credit, cessante culpa, potuisse eum etiam pro gratia flagellari. Nesciebat enim flagellis ejus non deleri vitium, sed meritum augeri, et pro eo quod sine delicto se dixerat flagellatum, hac eum sententia increpat, dicens: Hoc est ergo in quo non es justificatus. Habent enim hoc arrogantes proprium, ut plus arguere appetant quam consolari; et quaeque hominibus evenire cognoscunt, ex solis evenisse iniquitatibus arbitrentur. Nesciunt quippe occulta judicia subtiliter quaerere, atque id quod non intelligunt humiliter perscrutari, quia eos saepe a secretis investigationibus judiciorum Dei ipsa scientiae suae elatio dejicit, dum extollit.

31. Obstaculum est veritatis tumor mentis. Verae scientiae effectus.---Obstaculum namque veritatis est tumor mentis, quia dum inflat obnubilat. Qui et si quando scientiam videntur adipisci, quasi de quadam rerum cortice, et non de secretae dulcedinis medulla pascuntur; micantibusque ingeniis saepe exteriora tantummodo attingunt, sed interni gustum saporis ignorant, videlicet foris acuti, sed intus caeci sunt. Neque id de Deo sentiunt,

quod dulce interius sapiat, sed quod excussum exterius sonet. Qui etsi secreta quaedam intelligendo percipiunt, eorum dulcedinem experiri non possunt; et si noverunt quomodo sunt, ignorant, ut dixi, quomodo sapiunt. Et fit plerumque ut fortiter dicant, sed tamen juxta ea quae dicunt vivere nesciant. Unde bene quidam sapiens dixit: Mihi autem det Deus haec dicere ex sententia (Sap. VII, 15). Sententia quippe a sensu vocata est. Et recta quae intelligit, non ex sola scientia, sed etiam ex sententia dicere appetit, qui nequaquam tantummodo sciendo dicere, sed sentiendo desiderat experiri quod dicit. Sed mens arrogantium dictorum suorum sensum non penetrat, quia ab interno gustu, recto iudicio in eos favores reliditur, quos foris amat. Vera autem scientia afficit, non extollit; nec superbientes quos repleverit, sed lamentantes facit. Qua quisque cum repletus fuerit, primo loco se scire appetit; et jam sui conscius, tanto per illam robustius sapit quanto se infirmum in illa verius recognoscit; atque ampliorem viam hujus scientiae ipsa ei humilitas aperit; dumque imbecillitatem suam conspicit, ipsa ei cognitio secretorum sublimium absconditos sinus pandit, qua cognitione pressus, subtilior redditur, quo ad occulta rapiatur. Eliu ergo in flagellis beati Job idcirco veracem rationem non invenit, quia eam quaerere humiliter nescit; et increpare potius quam consolari paratior, dicit: Hoc est ergo, in quo non es justificatus.

32. Superbi saepe alios increpando, mentiuntur.--- Notandum quoque est quod beatus Job in nervo pedem suum positum dixit, sed nequaquam mundum se hoc modo, quo ei objicitur, absque peccato, vel immaculatum, et sine iniquitate fuisse memoravit. Sed Eliu, dum cum austeritate studuit increpare quae dicta sunt, mentiens addidit quae dicta non sunt. Qui enim semper increpare appetunt, et nunquam fovere, multa plerumque increpando mentiuntur. Nam ut arguere docte videantur, fingunt nonnunquam quae redarguant; et cum ipsi equino more in cursum suae ostentationis inferveant, in

subjectorum invectionibus ex fictis sibi iniquitatibus campum parant. Sciendum praeterea est, sicut et superius dixi (Num. 31), quod arrogantes viri inflatis suis sermonibus saepe fortia dicta permiscent, nec considerant aliquando quid vivant, sed pensant studiose quid doceant. Quorum nunc Eliu speciem tenet, qui non recte vivere appetit, sed docere. Quia ergo sciens sed arrogans loquitur, taceamus jam quid tumidum vivit, et audiamus quid solidum dicit. Post tot itaque elationis verba, tandem scientiam suam ostendere inchoans, ait:

CAPUT XVIII

VERS. 12.---Respondebo tibi quod major sit Deus homine.

33. Quod a Deo nobis meliore patimur, justum credamus.---Dicatur fortasse ab aliquo: Quis istud vel cum non audit ignorat? Sed nimirum haec sententia vilis creditur, si non ex ipsa intentionis suae radice pensetur. Flagellato videlicet loquebatur, qui et percussione verbera acceperat, et causas verberum nesciebat. Idcirco ergo intulit: Respondebo tibi quod major sit Deus homine, ut flagellatus homo considerans quia illo major est Deus, in omne quod patitur ejus judicio se postponat, quo se minorem esse non dubitat; et quod a meliore patitur, justum credat, etiam si ejusdem justitiae causas ignorat. Quisquis etiam pro peccato percutitur, nisi murmurando renitatur, eo ipso jam justus esse inchoat, quo ferientis justitiam non accusat. Homo namque sub Deo est conditus, et ad conditionis ordinem redit, quando sibi aequitatem judicis sui, etiam quam non intelligit, anteponebat. Bene ergo dicitur: Respondebo tibi quod major sit Deus homine, ut considerata potentia creatoris, deferbeat tumor mentis per memoriam conditionis. Unde David propheta, cum percussione pondere in excessum vocis erumpere cogere, ad considerationem conditionis suae se recolligens, ait: Obmutui, et non

aperui os meum, quoniam tu fecisti me (Psal. XXXVIII, 3). Pensavit enim conditionis suae ordinem, et justitiam percussione invenit, quia qui benigne eum qui non erat condidit, eum profecto qui erat non nisi juste percussit. Sequitur:

CAPUT XIX

VERS. 13, 14.---Adversus eum contendis, quod non ad omnia verba responderit tibi. Semel loquetur Deus, et secundo idipsum non repetet.

34. In Scriptura sacra quidquid scire nos decet, docet Deus.---Afflicti cordis est proprium ut in omne quod appetit, et tamen rerum ordinem contrarium sentit, si possit fieri, cur ita, vel non ita sit, divinis sibi responderi vocibus velit, ut Deum de cuncta rerum controversia consulat, et responsionis ejus cognita ratione conquiescat. Eliu autem praevidens quod scripturam sacram Dominus conderet, ut in ea vel publicis vel occultis cunctorum quaestionibus responderet, ait: Adversus eum contendis, quod non ad omnia verba responderit tibi. Semel loquetur Deus, et secundo idipsum non repetet. Ac si diceret: Deus singulorum cordibus privatis vocibus non respondet, sed tale eloquium construit, per quod cunctorum quaestionibus satisfaciat. In scripturae quippe ejus eloquio causas nostras singuli si requirimus, invenimus, nec opus est ut in eo quod specialiter quisque tolerat responderi sibi divina voce specialiter quaerat. Ibi enim nobis omnibus in eo quod specialiter patimur communiter respondetur, ibi vita praecedentium fit forma sequentium. Ut enim unum e pluribus proferamus, ecce dum passione aliqua vel molestia carnis afficimur, scire fortasse occultas causas passionis ejusdem vel molestiae optamus, quatenus in eo quod patimur ex ipsa rerum scientia consolemur. Sed quia de specialibus tentationibus nostris nequaquam nobis singulis specialiter respondetur, ad Scripturam

sacram recurrimus. Ibi videlicet invenimus quod Paulus carnis infirmitate tentatus audivit: Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur (II Cor. XII, 9). Quod idcirco illi in infirmitate propria dictum est, ne singillatim nobis omnibus diceretur. In Scriptura igitur sacra vocem Dei, afflicto Paulo, audivimus, ne cum fortasse affligimur, singuli audire eam privata consolatione quaereremus. Non ergo Dominus ad omnia verba nobis respondet, quia semel loquetur, et secundo idipsum non repetet; id est, in his quae per Scripturam sacram ad patres nostros protulit, nos erudire curavit. Dicant itaque sanctae Ecclesiae doctores, dicant etiam arrogantes, cum in ea laborare quosdam pusillanimitate conspiciunt, quia nobis Deus ad verba omnia non respondet, quia semel loquetur Deus, et idipsum secundo non repetet; id est, cogitationibus vel tentationibus singulorum non jam passim per prophetarum voces, non per angelica officia satisfacit, quia in Scriptura sacra quidquid potest singulis evenire comprehendit, atque in illa per exempla praecedentium etiam vitam sequentium informare curavit.

35. Loqui Dei est Verbum genuisse.---Quamvis quod ait: Semel loquetur Deus, et secundo idipsum non repetet, hoc intelligi subtilius potest, quod Pater unigenitum consubstantiali sibi Filium genuit. Loqui enim Dei est Verbum genuisse. Semel autem loqui Dei est Verbum aliud praeter unigenitum non habere. Unde et apte subditur: Et secundo idipsum non repetet, quia videlicet hoc ipsum Verbum, id est Filium, non nisi unicum genuit. Quod autem non ait, Locutus est, sed loquetur, non videlicet tempus praeteritum, sed futurum ponens, liquet omnibus quia Deo nec praeteritum tempus congruit, nec futurum. Tanto ergo in eo quodlibet tempus ponitur libere, quanto nullum vere. Neque enim quodlibet libere dici poterat, si saltem unum proprie diceretur. Inde itaque dici in Deo tempus audacter quoslibet licet, unde in eo

dici proprie nullum licet. Verbum namque Pater sine tempore genuit.

36. Hanc generationem mirari debemus, non scrutari.---Et quis digne fari queat illam ineffabilem nativitatem, quod de aeterno natus est coaeternus, quod existens ante saecula genuit aequalem, quod gignente natus posterior non est? Quae videlicet nos mirari possumus, sed intueri minime valemus. Illius autem nativitatis vim jam mirari posse, aliquatenus videre est. Sed quomodo videmus quod nequaquam comprehendimus? Est autem quod de usu carnis trahere ad sensum spiritus debemus. Nam si quis in tenebris clausis oculis jaceat, atque ante eum subitum lucernae lumen erumpat, clausi ejus oculi ipso adventu luminis feriantur, ut patescant. Cur ergo turbati sunt, si clausi nihil viderunt? Nec tamen aliquid perfectum fuit, quod videre clausi potuerunt. Nam si perfecte totum vidissent, cur aperti quaerent quod viderent? Sic itaque, sic sumus, cum de incomprehensibili nativitate intueri aliquid conamur. Eo ipso enim quo fulgoris admiratione percutitur animus, et quasi videt quod videri non valet, velut in tenebris positus, vim lucis oculis clausis videt. Quia vero haec divinae naturae secreta admiratio non facile occupatis per terrena desideria mentibus innotescit, apte Dei locutio qualiter ad nos fiat insinuat, dicens:

CAPUT XX

VERS. 15.---Per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, et dormiunt in lectulo.

37. Vox Dei auditur quando tranquilla mente ab operibus saecularibus quiescitur.---Quid est quod per somnium nobis locutio divinitatis innotescit, nisi quod Dei secreta non cognoscimus, si in terrenis desideriis vigilemus? In somnio enim exteriores sensus dormiunt, et interiora cernuntur. Si ergo interna contemplari volumus,

ab externa implicatione dormiamus. Vox videlicet Dei quasi per somnium auditur, quando tranquilla mente ab hujus saeculi actione quiescitur, et in ipso mentis silentio divina praecepta pensantur. Cum enim ab externis actionibus mens sopitur, tunc plenius mandatorum Dei pondus agnoscitur. Tunc verba Dei mens vivacius penetrat, cum ad se admittere curarum saecularium tumultus recusat. Male autem homo vigilat, quando eum saecularium negotiorum aestus insolenter inquietat. Aures quippe cordis terrenarum cogitationum turba dum perstrepat claudit, atque in secretario mentis, quanto minus curarum tumultuantium sonus compescitur, tanto amplius vox praesidentis judicis non auditur. Neque enim perfecte homo sufficit ad utraque divisus, sed dum sic interius erudiri appetit, ut tamen exterius implicetur, unde exterius auditum aperit, inde interius obsurdescit. S. Moyses admistus Aegyptiis quasi vigilabat, et idcirco vocem Domini in Aegypto positus non audiebat (Exod. II, 11, 12, seq.). Sed extincto Aegypto, postquam in desertum fugit, illic dum quadraginta annis deguit, quasi ab inquietis terrenorum desideriorum tumultibus obdormivit; atque idcirco divinam vocem percipere meruit, quia per supernam gratiam quanto magis ab appetendis exterioribus torpuit, tanto verius ad cognoscenda interiora vigilavit. Rursus Israelitici populi turbis praelatus, ut legis praecepta percipiat, in montem ducitur, atque ut interna penetret, ab externis tumultibus occultatur (Exod. XIX, 3).

38. Qui exterioribus ministeriis deserviunt, studiose ad cordis secreta refugiant.---Unde et sancti viri qui exterioribus ministeriis deservire officii necessitate coguntur, studiose semper ad cordis secreta refugiunt; ibique cogitationis intimae cacumen ascendunt, et legem quasi in montibus percipiunt, dum, postpositis tumultibus actionum temporalium, in contemplationis suae vertice supernae voluntatis sententiam perscrutantur. Hinc est quod idem Moyses crebro de rebus dubiis ad

tabernaculum redit, ibique secreto Dominum consulit, et quid certi decernat agnoscit. Relictis quippe turbis ad tabernaculum redire, est, postpositis exteriorum tumultibus, secretum mentis intrare. Ibi enim Dominus consulitur, et quod foris agendum est publice, intus silenter auditur. Hoc quotidie boni rectores faciunt, cum se res dubias discernere non posse cognoscunt, ad secretum mentis, velut ad quoddam tabernaculum revertuntur; divina lege perspecta, quasi coram posita arca, Dominum consulunt, et quod prius intus tacentes audiunt, hoc foris postmodum agentes innotescunt. Ut enim exterioribus officiis inoffense deserviant, ad secreta cordis recurrere incessabiliter curant; et sic vocem Dei quasi per somnium audiunt, dum in meditatione mentis a carnalibus motibus abstrahuntur. Hinc est quod sponsa in Canticis canticorum sponsi vocem quasi per somnium audierat, quae dicebat: Ego dormio, et cor meum vigilat (Cant. V, 2). Ac si diceret: Dum exteriores sensus ab hujus vitae sollicitudinibus sopio, vacante mente vivacius interna cognosco. Foris dormio, sed intus cor vigilat, quia dum exteriora quasi non sentio, interiora solerter apprehendo.

39. Nonnisi obscure et quasi visione nocturna, divina et interna contemplamur.---Bene ergo Eliu ait quia per somnium loquitur Deus, atque apte subdidit, In visione nocturna. Nocturna enim visio apparere contemplatione mentis sub quibusdam imaginibus solet. In diurna autem luce certius cernimus, in nocturna vero visione cunctanter videmus. Et quia sancti omnes quandiu in hac vita sunt divinae naturae secreta quasi sub quadam imaginatione conspiciunt, quia videlicet necdum sicut sunt ea manifestius contemplantur, bene Eliu, postquam dixit Deum nobis per somnium loqui, subdit: In visione nocturna. Nox quippe est vita praesens, in qua quandiu sumus, per hoc quod interna conspiciamus, sub incerta imaginatione caligamus. Propheta namque ad videndum Dominum quadam se premi caligine sentiebat, dicens:

Anima mea desideravit te in nocte (Isai. XXVI, 9). Ac si diceret: In hac obscuritate vitae praesentis videre te appeto, sed adhuc infirmitatis nubilo circumscribor. David quoque hujus noctis caliginem vitans, claritatem veri luminis praestolatus ait: Mane astabo tibi, et videbo (Psal. V, 5). Adhuc ergo in nocte minus se videre conspicit, qui ad videndum Deum futurum mane concupiscit. Quia vero, ut diximus, ab exteriori actione cessare dormire est, bene Eliu subdit: Quando irruit sopor super homines. Quia autem sancti viri cum exteriori actioni non deserviunt, intra mentis cubilia conquiescunt, apte subjungit: Et dormiunt in lectulo. Sanctis enim viris dormire in lectulo est intra mentis suae cubile quiescere. Unde scriptum est: Exsultabunt sancti in gloria, laetabuntur in cubilibus suis (Psal. CXLIX, 5). Dicatur ergo, quod semel nobis loquitur Deus per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, et dormiunt in lectulo, quia nimirum tunc secreta divinitatis agnoscimus, cum ab hujus mundi tumultuosa concupiscentia intra mentis nostrae cubilia segregamur. Quia vero, ut saepe jam diximus, aurem cordis tumultus saecularium negotiorum claudit, et quies secretae considerationis aperit, apte subjungit:

VERS. 16.---Tunc aperit aures virorum, et erudiens eos instruit disciplina.

40. Qui ab exterioribus operibus cessant, ad compunctionem erudiuntur.---Cum enim ab exterioribus actionibus sopiuntur, aperta aure interni examinis causas audiunt. Qui dum subtiliter vel flagella publica, vel judicia occulta considerant, semetipsos afficere flendo non cessant. Unde bene dictum est. Et erudiens eos instruit disciplina, quia consideranti menti, et sese per poenitentiam laceranti, quasi quaedam plagae percussione sunt lamenta compunctionis. Unde etiam Salomon recte vim percussione utriusque conjungens ait: Livor vulneris abstergit mala, et plagae in secretioribus ventris (Prov. XX, 30). Per livorem quippe vulneris,

disciplinam insinuat corporeae percussio. Plagae vero in secretioribus ventris sunt interna mentis vulnera, quae per compunctionem fiunt. Sicut enim venter cibis repletus extenditur, ita mens pravis cogitationibus dilatata sublevatur. Abstergunt igitur mala, et livor vulneris, et plagae in secretioribus ventris, quia et disciplina exterior culpas diluit, et extensam mentem compunctio poenitentiae ultione transfigit. Sed hoc inter se utraque haec differunt, quod plagae percussio dolent, lamenta compunctionum sapiunt. Illae affligentes cruciant, ista reficiunt, dum affligunt. Per illas in afflictione moeror est, per haec in moerore laetitia. Quia tamen ipsa compunctio mentem lacerat, eandem compunctionem non incongrue disciplinam vocat.

41. Quatuor modis iusti in compunctione afficiuntur; quod exemplo Pauli ostenditur et Davidis.---Quatuor quippe sunt qualitates quibus iusti viri anima in compunctione vehementer afficitur, cum aut malorum suorum reminiscitur, considerans ubi fuit; aut iudiciorum Dei sententiam metuens, et secum quaerens, cogitat ubi erit; aut cum mala vitae praesentis solerter attendens, moerens considerat ubi est, aut cum bona supernae patriae contemplatur, quae quia necdum adipiscitur, lugens conspicit ubi non est. Malorum suorum Paulus meminerat, et ex eis se in quibus fuerat affligebat, cum diceret: Non sum dignus vocari apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei (I Cor. XV, 9). Rursum divinum iudicium subtiliter pensans, in futuro male esse metuebat, dicens: Castigo corpus meum, et servituti subijcio, ne forte aliis praedicans, ipse reprobus efficiar (I Cor. IX, 27). Rursum mala praesentis vitae pensabat, cum diceret: Dum sumus in hoc corpore, peregrinamur a Domino (II Cor. V, 6). Et: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, et captivum me ducentem in lege peccati, quae est in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus (Rom. VII, 23). Et rursum bona aeternae patriae considerabat, dicens: Videmus

nunc per speculum in aenigmate; tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam, sicut et cognitus sum (I Cor. XIII, 12). Atque iterum: Scimus quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod aedificationem ex Deo habemus, domum manufactam, aeternam in coelis (II Cor. V, 1). Cujus domus bona intuens, Ephesiis dicit: Ut sciatis quae sit spes vocationis ejus, et quae divitiae gloriae haereditatis ejus in sanctis, et quae sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credidimus (Ephes. II, 18). Mala vitae praesentis beatus Job considerans, ait: Tentatio est vita humana super terram (Job. VI, 1). Unde David quoque, ait: Universa vanitas omnis homo vivens (Psal. XXXVIII, 6). Et quanquam in imagine Dei ambulet homo, tamen vane conturbabitur. Qui rursus aeternam patriam contemplatus, et haec mala pensans in quibus erat, atque illa bona considerans in quibus adhuc non erat, ait: Heu me! quia incolatus meus prolongatus est (Psal. CXIX 5). Et, Ego dixi in pavore meo: projectus sum a vultu oculorum tuorum (Psal. XXX, 23). Sublevatus in exstasi, quod nostri interpretes pavorem proprie vocaverunt, a vultu oculorum Dei vidit se esse projectum. Post interni quippe luminis visionem, quae in ejus anima per contemplationis gratiam radio claritatis emicuit, ad semetipsum rediit; et cognitione percepta, vel quibus illic bonis deesset, vel quibus malis hic adesset, invenit. Neque enim quis praesentis vitae mala sicut sunt conspiciere praevalet, si bona aeternae patriae per contemplationis gustum contingere necdum valet. Unde et a vultu oculorum Dei projectum se esse cognovit. Sublevatus quippe vidit quod de se hic videre non posse ad se relapsus ingemuit.

42. Compunctionis effectus in perfectis.---Perfectam scilicet animam ista compunctio afficere familiaris solet, qua omnes imaginationes corporeas insolenter sibi obviantes discutit, et cordis oculum figere in ipso radio incircumscriptionis lucis intendit. Has quippe figurarum

corporalium species ad se intus ex infirmitate corporis traxit. Sed perfecte compuncta hic summopere invigilat, ne cum veritatem quaerit, eam imaginatio circumscriptae visionis illudat, cunctasque sibi obviantes imagines respuit. Quia enim per illas infra se lapsa est, sine illis super se ire conatur; et postquam per multa indecenter sparsa est, in unum se colligere nititur, ut si magna vi amoris praevalet, esse unum atque incorporeum contempletur.

43. Contemplationis sapor non nisi raptim mentem afficit. Hinc pii gemitus, delectationis tamen expertes.--- Unde aliquando ad quamdam inusitatam dulcedinem interni saporis admittitur, ac raptim aliquo modo ardenti spiritu afflata renovatur; tantoque magis inhiat, quanto magis quod amet degustat. Atque hoc intra se appetit quod sibi dulce sapere intrinsecus sentit, quia videlicet ejus amore dulcedinis sibi coram se viluit; et postquam hanc, utcumque percipere potuit, quid sine illa dudum fuisset invenit. Cui inhaerere conatur, sed ab ejus fortitudine sua adhuc infirmitate repellitur; et quia ejus munditiam contemplare non valet, flere dulce habet, sibique ad se cadenti infirmitatis suae lacrymas sternere. Neque enim mentis oculum potest in id quod intra se raptim conspexerit figere, quia ipso vetustatis suae usu deorsum ire compellitur. Inter haec anhelat, aestuat, super se ire conatur, sed ad familiares tenebras suas victa fatigatione relabitur. Quia ergo sic affecta anima contra semetipsam grave certamen tolerat semetipsam, et quia omnis haec de nobis controversia, cum nos afficit, quamvis delectatione permista, non modicum dolorem parit, Eliu, postquam dixit Deum nobis per somnium loqui, et locutione ejus nostras aures aperiri, non immerito eandem apertionem aurium disciplinam vocat, quia eo magis nos afficiendo conterit, quo magis ad nos per occultam ejus inspirationis gratiam internae intelligentiae sonus erumpit. Neque enim fleret extrinsecus quisque quod est, si non intrinsecus potuisset

sentire quod nondum est. Namque cum nosmetipsos inspiciamus bene conditos, sed ad persuasionem diabolicam pestifera consensione deceptos, in nobismetipsis attendimus aliud esse quod fecimus, aliud quod facti sumus; conditione nos integros, sed culpa vitiatos. Proinde compuncti appetimus vitare quod fecimus, ut ad id quod facti fuimus reformemur. Unde et apte sequitur:

CAPUT XXII

VERS. 17.---Ut avertat hominem ab his quae fecit, et liberet eum de superbia.

44. Compunctione avertimur a peccatis prius perpetratis, et a superbia liberamur.---Quid enim homo de seipso nisi peccatum fecit? Et scriptum est: Initium omnis peccati superbia (Eccl. X, 15). Bene ergo dicitur quia homo cum ab his quae fecit avertitur de superbia liberatur. Contra conditorem quippe superbire est praecepta ejus peccando transcendere, quia quasi a se jugum dominationis ejus excutit, cui per obedientiam subesse contemnit. At contra qui id quod fecit vitare appetit, id quod a Deo factus est recognoscit, et ad conditionis suae ordinem humiliter redit, dum sua opera fugiens, talem se qualis a Deo factus est diligit. Quia vero per hanc intelligentiam gloria sempiterna recipitur, supplicia aeterna vitantur, apte subjungitur:

CAPUT XXIII

VERS. 18.---Eruens animam ejus de corruptione, et vitam illius, ut non transeat in gladium.

45. Sic eruitur anima a corruptione et a divini iudicii gladio.---Omnis quippe peccator ab hac corruptione vitiorum illuc ad gladium compellitur transire poenarum,

ut unde hic inique delectatus est, inde illic juste crucietur. Notandum est ergo quod Deus nobis per somnium loquens, prius nos a corruptione, et postmodum a gladio liberat, quia nimirum illius vitam illic eripit ab ultione supplicii, cujus hic mentem subrahit a delectatione peccati. Neque enim illic habet quod formidare debeat de gladio sententiae, quem hic post emendationem suam pollutio non corruerit culpa. Bene ergo dicitur: Eruens animam ejus de corruptione, et vitam illius, ut non transeat in gladium. De corruptione namque ad gladium transire est post peracta vitia ad toleranda supplicia pervenire. Sequitur:

CAPUT XXIV

VERS. 19.---Increpat quoque per dolorem in lectulo, et omnia ossa ejus marcescere facit.

46. In praesenti vita, omnis quam nobis paramus requies tentationibus turbatur. In quolibet secessu vivere sine tentationibus non possumus.---In Scriptura sacra lectus, sive grabatus, seu stratum, aliquando voluptas carnis, aliquando repausatio in bonis operibus, aliquando requies temporalis accipitur. Quid est enim quod in Evangelio sanato cuidam Dominus dicit: Surge, tolle grabatum tuum, et vade in domum tuam (Joan. V, 8), nisi quod per grabatum voluptas corporis designatur? Et jubetur utique ut hoc sanus portet, ubi infirmus jacuerat, quia nimirum omnis qui adhuc vitiis delectatur, infirmus jacet in voluptatibus carnis. Sed sanatus hoc portat ubi infirmus jacuerat, quia divino adjutorio ereptus a vitiis, ejusdem carnis contumelias postmodum tolerat, in cujus prius desideriis requiescebat. Rursum per lectum vel stratum repausatio in bonis operibus designatur. Unde in apostolorum Actibus Petrus apostolus dicit: Aenea, sanet te Dominus Jesus Christus; surge, et sterne tibi (Act, IX, 34). Quid est dicere, Surge, nisi, mala quae perpetrasti, derelinque? Et quid est dicere, Sterne tibi, nisi, mercedis

causas in quibus requiescere debeas operare? ut et deserat surgendo quae fecit, et inveniatur sternendo quod fecerit. Quod utrumque Propheta breviter comprehendit, dicens: Declina a malo, et fac bonum (Psal. XXXVI, 27). Declinare quippe a malo est ab eo quo jacuit surgere; bonum vero facere, est mercedis opera, in quibus requiescere debeat, praeparare. Qui enim declinat a malo, sed bona adhuc non facit, surrexit quidem ab eo quo jacuit, sed ubi requiescere debeat, nondum stravit. Et rursum lectus vel stratum requies temporalis accipitur, sicut scriptum est: Universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus (Ps. XL, 4). Cum enim quisque curis saecularibus fatigatus deserere per divinam gratiam hujus mundi itinera laboriosa compungitur, cogitare solet quomodo praesentis vitae desideria fugiat, et ab ejus laboribus requiescat, sibi que mox desideratae quietis ordinem quaerit, et velut quoddam stratum, sic a cunctis laboribus cessationis locum invenire concupiscit. Sed quia in hac vita adhuc homo positus, in cujuslibet ordinis loco, in cujuslibet secreti secessu vivere sine tentationibus nullatenus potest, plerumque in id quod ad requiem construitur, major dolor tentationis invenitur. Unde recte per Prophetam dicitur: Universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus. Ac si diceret: Omne quod hic sibi paravit ad requiem, hoc ei mutasti occulto judicio ad perturbationem. Quod pio quidem Dei consilio agitur, ut hujus peregrinationis tempore electorum vita turbetur.

47. Hic optimo Dei consilio affligimur, ne viam pro patria diligamus.---Via quippe est vita praesens, qua ad patriam tendimus; et idcirco hic occulto judicio frequenti perturbatione conterimur, ne viam pro patria diligamus. Solent etenim nonnulli viatores, cum amoena fortasse in itinere prata conspiciunt, pergendi moras innectere, et a coepti itineris rectitudine declinare, eorumque gressus tardat pulchritudo itineris, dum delectat. Electis ergo suis ad se pergentibus Dominus hujus mundi iter asperum facit, ne dum quisque vitae praesentis requie, quasi

amoenitate viae pascitur, magis eum diu pergere, quam citius pervenire delectet; ne, dum oblectatur in via, obliviscatur quod desiderabat in patria. Quia ergo in hac vita omnis nostra, quam fortasse paravimus, requies turbatur, recte dicitur: Increpat quoque per dolorem in lectulo, id est, in praesentis vitae requie vel tentationis nos stimulis vel flagelli afflictione conturbat. Nam saepe humanus animus quamlibet brevi tempore sine tentatione in bonis studiis fuerit, mox de eisdem studiis in quibus quiescendo se exerit, de ipsis virtutibus quibus multiplicari nititur, dum proficere se sentit, elevatur. Unde pio rectoris nostri moderamine, impulsu tentationis afficitur, ut in eo ipsa profectus sui elatio comprimatur. Quapropter postquam dixit: Increpat quoque per dolorem in lectulo, apte subjunxit: Et omnia ossa ejus marcescere facit.

48. Per tentationem cognoscimus, quid ex viribus propriis, quid divino ex munere possimus.---Ossa in Scriptura sacra virtutes accipimus, sicut scriptum est. Dominus custodit omnia ossa eorum, unum ex eis non conteretur (Psal. XXXIII, 21). Quod utique non de ossibus corporis, sed de viribus dicitur mentis. Nam certe novimus quod et multorum martyrum corporaliter ossa confracta sunt, et persecutores Domini, latronis illius, cui dictum est, Hodie mecum eris in paradiso (Luc. XXIII, 43), sicut latronis alterius in cruce crura fregerunt. Cum ergo increpat per dolorem in lectulo, omnia ossa facit marcescere, quia cum in ea requie quam nobis ab hoc saeculo praeparamus flagello tentationis afficimur, qui fortasse de virtutibus nostris inflari potuimus, cognitae infirmitatis nostrae taedio extenuamur. Cum enim sicut cupimus ad Deum proficimus, si profectum nostrum tentatio nulla pulsaret, alicujus nos fortitudinis esse crederemus. Sed quia nobiscum superna dispensatione agitur, ut infirmitatis nostrae quia proficientes obliviscimur, tentati recolamus, et in profectu nostro quid de divino munere, et in tentatione cognoscimus quid de

propriis viribus sumus. Quae nos profecto tentatio ad plenum raperet, nisi protectio superna servaret. Sed pulsat, nec frangit; impellit, nec movet; quatit, nec dejicit, ut de nostra infirmitate sentiamus esse quod quatimur, et de divino munere esse quod stamus. Et quia saepe anima alicujus boni sibi conscia, cum virtutes suas sibi ad memoriam revocat, quadam delectatione pascitur, et quasi gratulatione propriae plenitudinis impinguatur, bene dicitur quod tentatione pulsante marcescunt ossa, quia dum propria infirmitas tentatione interrogante cognoscitur, omnis illa nostrarum virium, velut pinguis viridisque gratulatio, subito anxietatis moerore siccat, et qui nos alicujus esse momenti bona nostra pensando credidimus, pulsati paulo amplius perituros nos jam jamque formidamus. Tunc omne bonorum nostrorum gaudium vertitur in pavorem poenarum. Tunc iniquos nos esse deprehendimus, qui sanctos paulo ante credebamus. Tabescit mens, stupent oculi, omne quod prius prosperum arridebat evanescit; lux ipsa fastidio est, et solae se in animo tenebrae moeroris effundunt; nihil quod delectet aspicitur, triste est quidquid occurrit. Unde et apte sequitur:

CAPUT XXV

VERS. 20.--- Abominabilis ei fit in vita sua panis, et animae illius cibus ante desiderabilis.

49. Per panem in Scriptura sacra multa significantur: 1° Christus; 2° gratia; 3° sacra doctrina; 4° haereticorum praedicatio; 5° subsidium vitae praesentis; 6° jucunditas humanae delectationis.---Ac si aperte dicat: Afflicta mens sibi in amaritudinem verti considerat quidquid se antea blande libenterque satiabat. In Scriptura enim sacra panis aliquando ipse Dominus, aliquando spiritualis gratia, aliquando divinae doctrinae eruditio, aliquando haereticorum praedicatio, aliquando subsidium vitae

praesentis, aliquando jucunditas humanae delectationis accipitur.

In pane Dominus signatur, sicut ipse in Evangelio dicit: Ego sum panis vivus, qui de coelo descendi (Joan. VI, 51).

Rursum per panem gratia doni spiritalis accipitur, sicut per prophetam dicitur: Qui obturat aures suas, ne audiat sanguinem, et claudit oculos suos, ne videat malum, iste in excelsis habitabit: munimenta saxorum sublimitas ejus, panis ei datus est (Isai. XXXIII, 15). Quid est enim obturare aures suas, ne audiat sanguinem, nisi peccatis suadentibus, quae de sanguine et carne nascuntur, non praebere consensum? Et quid est, ne malum videat, oculos claudere, nisi omne quod rectitudini adversum est non approbare? Iste in excelsis habitabit, quia quamvis eum adhuc caro in inferioribus retinet, mentem jam in sublimibus fixit. Munimenta saxorum sublimitas ejus, quia qui abjecta desideria terrenae conversationis calcit, ad supernam patriam per praecedentium patrum exempla se sublevat. Et quia per contemplationis donum gratia spiritali satiatur, apte subjungitur: Panis ei datus est, id est refectionem spiritalis gratiae percipit, quia se a bonis infimis coelestia sperando suspendit. Hinc etiam de sancta Ecclesia per David Dominus dicit: Pauperes ejus saturabo panibus (Psal. CXXXI, 15), quia in illa mentes humilium positae spiritalium implentur refectioe donorum.

Rursum per panem divinae doctrinae eruditio designatur, sicut per prophetam dicitur: Qui habitatis in terra Austri, cum panibus occurrite fugienti (Isai. XXI, 14). In terra quippe Austri habitant qui in sancta Ecclesia positi superni Spiritus charitate perflantur. Fugit autem qui hujus mundi mala evadere concupiscit. Qui ergo in terra Austri habitat, fugienti cum panibus occurrat, id est, is qui jam sancto Spiritu intra Ecclesiam plenus est eum

qui mala sua evadere nititur eruditionis alloquio consoletur. Fugienti scilicet cum panibus occurrere est metuenti aeterna supplicia doctrinae sacrae escas offerre, et modo tumorem terrore comprimere, modo pavorem exhortatione refovere. Quia panis refectio Scripturae sacrae non inconvenienter accipitur, per eundem prophetam Judaeis solam litteram servantibus dicitur: Quare appenditis argentum, et non in panibus (Isai. LV, 2)? Ac si diceret: Pensatis sacra eloquia, sed non in refectioe, quia dum solam litterae speciem custoditis, de spiritali intelligentia pinguedinem internae refectiois amittitis. Unde illic apte subjungitur: Et laborem vestrum non in saturitate (Ibid.).

Rursum per panem haereticorum praedicatio designatur, sicut per Salomonem mulier haereticae ecclesiae typum gestans, et stultos convocans, dicit: Panes occultos libenter edite (Prov. IX, 17). Vel, sicut in nostra translatione scriptum est: Aquae furtivae dulciores sunt, et panis absconditus suavior. Sunt enim nonnullae haereses quae aperte metuunt praedicare quod sentiunt, et apud infirmorum mentes verba sua tanto magis condiunt, quanto quasi amplius reverenter abscondunt. Unde non immerito dicitur: Panes occultos libenter edite. Miseris enim cordibus occulta haereticorum verba eo magis sapiunt, quo cum reliquis communiter non habentur.

Rursum per panem subsidium praesentis vitae accipitur, sicut Jacob ad Laban transiens, ait: Domine Deus, si dederis mihi panem ad manducandum, et vestem ad induendum (Genes. XXVIII, 20). Et sicut in Evangelio Dominus turbis se sequentibus dicit: Quaeritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, et saturati estis (Joan. VI, 26). De septem enim panibus fuerant satiati. Et per eorum personam Dominus illos intra sanctam Ecclesiam detestatur, qui per sacros ordines ad Dominum propinquantes, non in eisdem ordinibus

virtutum merita, sed subsidia vitae praesentis exquirunt; nec cogitant quid vivendo imitari debeant, sed quae compendia percipiendo satientur. Satiatos quippe de panibus Dominum sequi est de sancta Ecclesia temporalia alimenta sumpsisse. Et non pro signis est Dominum, sed pro panibus quaerere, ad religionis officium, non pro augendis virtutibus, sed pro requirendis subsidiis inhiare.

Rursum per panem jucunditas humanae delectationis accipitur. Unde Jeremias propheta dum synagogae perditos mores defleret, dixit: Omnis populus ejus gemens et quaerens panem: dederunt pretiosa quaeque pro cibo ad refocillandam animam (Thren. I, 11). Gemens enim populus quaerit panem, dum prava hominum multitudo affligitur, quia non ad votum de praesentis vitae jucunditate satiatur. Sed et pretiosa quaeque pro cibo dat, quia virtutes mentis in appetitum delectationis transitoriae inclinat. Et refocillare animam nititur, quia perversis suis desideriis satisfacere conatur. Unde bene mox ex voce illius electae multitudinis subdit: Vide, Domine, et considera quia facta sum vilis (Thren. I, 11). Vilis quippe plebs Dei efficitur, quando pravorum numero crescente, in eis non summa et coelestia, sed abjecta et terrena sectatur.

50. Quidquid sapit, vi tentationis amarescit.---Eliu itaque quid aliud panem quam praesentis vitae delectationem vocat? Qui postquam vim tentationis expressit, illico subdidit: Abominabilis ei fit in vita sua panis, et animae illius cibus ante desiderabilis, quia videlicet omne quod prius de ipsa prosperitate vivendi dulce sapiebat, postmodum per vim tentationis amarescit. Nonnunquam vero quidquid gaudii, quidquid virtutis favere videbatur, subito in pavore tentationis amittitur, et quasi evacuatus eisdem virtutibus tristis animus solo moerore possidetur. Cum enim paulo vehementius impulsu tentationis afficitur, quia exerere

vim solitae fortitudinis non valet, eam jam velut perditam dolet, seque ex se vacuum sentiens, infirmitatem suam ex ipsa sua inanitate cognoscit. Unde ab omni mox jucunditate quasi frangitur; et escas prioris laetitiae respuens, eo quem solum libenter appetit luctu satiatur. Unusquisque enim cum sibi bene vivendi prosperitas arridet hilaescit, atque ipsa hilaritas animum velut desiderabilis cibus reficit. Sed cum tentatione paulo amplius imminente pulsatur, a mente ejus per moeroris fastidium gaudium omne respuitur, quae prius eodem gaudio quasi satiata laetabatur. Quia igitur homo tentatus ab ore cordis omnem cibum respuit delectationis, nihilque eum aliud quam semetipsum et cognoscere et flere delectat, bene dicitur: Abominabilis ei fit in vita sua panis, et animae illius cibus ante desiderabilis.

51. Tentationum et flagellorum utilitas.---Sed, sicut superius diximus (Num. 48), idcirco moderamine occultae dispensationis ita tentari permittimur, ut qui ex divino munere in virtute proficimus, etiam quid sumus ex propria infirmitate memoremur; et qui ex perceptione muneris opera virtutis inferimus, ex infirmitatis nostrae memoria sacrificium humilitatis offeramus. Aliquando autem post profectum virium non solum tentant vitia, sed etiam flagella castigant. Cum autem tentamur vitiis, pia dispensatione nobiscum agitur, ne his virtutibus quibus proficimus extollamur. Cum vero flagellis atterimur, malis increpantibus admonemur ne mundo blandiente seducamur. Vitia dum nos tentant, proficientes in nos virtutes humiliant; flagella dum tentant, surgentes in corde hujus mundi voluptates eradicant. Per tentantia vitia discimus quid de nobis simus, per ferientia flagella cognoscimus quid de hoc mundo fugiamus. Per illa restringimur, ne intrinsecus extollamur, per ista comprimimur, ne quid extrinsecus appetamus. In hac ergo vita dum sumus, et flagellis atteri, et aliquando tentari vitiis necesse est. Sive enim in laboribus flagellorum, seu

in certamine vitiorum, non solum nobis nostra infirmitas innotescit, sed etiam in quanta virtute profecerimus agnoscimus. Nemo quippe vires suas in pace cognoscit. Si enim bella desunt, virtutum experimenta non prodeunt. Improvidus miles est, qui fortem se in pace gloriatur. Quia ergo saepe virium merita per flagellorum adversa patefiunt, apte Eliu subjungit, dicens:

CAPUT XXVI

VERS. 21.---Tabescet caro illius, et ossa quae tecta fuerant nudabuntur.

32. Nemo quantum profecerit, nisi inter adversa cognoscit.---Cum enim flagellis prementibus omnis exterior voluptas atteritur, internae fortitudinis ossa nudantur. Quid autem hoc loco carnis nomine nisi ipsa delectatio carnalis accipitur? Vel quid per ossa nisi virtutes animae designantur? Tabescit ergo caro, et ossa nudantur, quia dum flagellis arguentibus carnalis delectatio extenuatur, ea quae dudum quasi sub carne latuerant virtutum fortia patefiunt. Nemo quippe quantum profecerit nisi inter adversa cognoscit. Cum enim adsunt prospera, cerni virium documenta non possunt. Unde alias scriptum est: In die mandavit Dominus misericordiam suam, et nocte declaravit (Psal. XLI, 9); quia videlicet unusquisque superni doni gratiam in tranquillitate quietis percipit, sed quantum perceperit, in adversitate perturbationis ostendit. Tabescat ergo caro, ut nudentur ossa. Feriamur paternis correptionibus, ut quantum proficimus agnoscamus. Flagellis enim Domini pinguedo carnalis delectationis atteritur, sed virtutum nostrarum ossa patefiunt. Decus nostrum exterius ipsa hujus mundi adversitate foedatur, sed quid in nobis intrinsecus latebat ostenditur. Caesis namque apostolis denuntiaturum est ne loquerentur ultra in nomine Jesu, sed magna exultatione gavisii sunt, quod digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati, suisque adversariis cum fiducia

responderunt: Obedire oportet Deo magis quam hominibus (Act. V, 29). Ecce inter adversa validius fidei robor emicuit; ecce concisa est integritas carniū, sed patefacta sunt ossa virtutum. Hinc de eis per Sapientiam dicitur: Deus tentavit illos, et invenit illos dignos se (Sap. III, 5). Tentati sunt quippe adversitate plagarum, sed digni inventi sunt nudatione ossium. Nam quia haec eorum illa tentatio est quae ex flagellis adhibetur, illic aperte declaratur, dum sequitur: Tanquam aurum in fornace probavit illos, et quasi holocausti hostiam accepit illos (Sap. III, 6). Quia ergo uniuscujusque vires non nisi per adversa patefiunt, bene dicitur: Tabescet enim caro ejus, et ossa quae tecta fuerant nudabuntur. Tabescit enim caro, dum omne quod fluxum infirmumque est flagellis atteritur. Nudantur ossa, dum per haec in nobis etiam quod validum latet aperitur. Quia vero, sicut et superius dictum est, in ipsa adversitate tentationis non solum detegitur robor fortitudinis, sed etiam cognoscitur infirmitas humanitatis, et tentatus quisque ostendit quidem quantum de Deo profecerit, sed in ipsis flagellorum afflictionibus etiam quantum de semetipso sit infirmus agnoscit, quia non tantummodo nudantur ossa, sed etiam tabescit caro, apte subjungitur:

CAPUT XXVII

VERS. 22.--- Appropinquabit corruptioni anima ejus, et vita illius mortiferis.

53. A corruptela, cum magis imminere videtur in tentatione, liberamur.---Tentati enim uniuscujusque justi anima corruptioni appropinquare dicitur quando, ne eam virtus possit extollere, per flagella compellitur quid sit ex propria infirmitate sentire. Corruptioni videlicet appropinquat, quia ex suis se viribus perditioni proximum non ignorat, ut hoc quod a perditione longe est, non sibi, sed Domino tribuat. Appropinquat vero mortiferis, quia ex infirmitate carnis proximum se peccatis mortem

ferentibus respicit, a quibus divino munere tanto magis longe fit, quanto se eis proximum ex suis meritis deprehendit. Per contemplationem conditionis suae S. David corruptioni appropinquaverat, cum dicebat: Memento, Domine, quod pulvis sumus: homo sicut fenum dies ejus (Psal. CII, 15). Per contemplationem quoque infirmitatis propriae Paulus mortiferis appropinquaverat, cum dicebat: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, et captivum me ducentem in lege peccati, quae est in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus (Rom. VII, 23)? Corruptioni ergo et mortiferis appropinquare est, considerata infirmitate humanitatis suae, peccatorem se ex suis meritis cernere, atque apud se arrogantiam ex propriis viribus non habere. Quid enim sumus, si a conditoris nostri protectione deseramur? Quae nimirum protectio minus necessaria creditur, si semper habeatur. Sed utiliter plerumque subtrahitur, ut sibimetipsi homo quam sine illa nihil sit ostendatur. Manus igitur Dei aliquando nos nobis per adversa insinuat, quae etiam nescientes nos in prosperis portat. Qua destituti dum cadere incipimus, et tamen adjuti retinemur, et doctrina fit quod in lapsu trepidamus, et custodia quod in statu permanemus.

54. Nunquam de viribus nostris praesumendum.--- Nemo ergo se alicujus virtutis aestimet, etiam cum quid fortiter potest, quia si divina protectio deserat, ibi repente enerviter obruitur, ubi se valenter stare gloriabatur. Quid est enim quod vir Dei contra altare Samariae ad prophetandum directus praesente rege auctoritatem liberae vocis exercuit, ejusdemque regis extensum brachium in rigorem mirabiliter astrinxit, quod tamen mox misericorditer saluti restituit (III Reg. XIII, 4)? cujus in domo invitatus comedere noluit, quia ne in via comederet, prohibitionis dominicae praecepta servavit? Qui tamen in eadem via et seductus comedit, et pastus interiit. Qua in re quid subtili consideratione colligimus,

quid, ut ita dixerim, formidando suspicamur, nisi quod forsitan apud semetipsum tacitus pro praeceptis dominicis regem se contempsisse gloriabatur? Unde ab interna mox soliditate quassatus est; et inde ei in opere culpa subrepsit, unde gloria in corde surrexit, ut prophetae falsi verbis deceptus disceret, quia nequaquam propriae fortitudinis fuerit, quod ad regis verba restitisset. Bene autem ex ejus ore mortis sententiam accepit, cujus seductione a vitae praecepto deviavit, ut inde poenam veraciter sumeret, unde culpam negligenter admisisset. Quia igitur unumquemque electum suum divina gratia tunc magis erudiendo custodit, cum quasi percutiens deserit, dicatur recte: Appropinquabit corruptioni anima ejus, et vita illius mortiferis, ut quo se suis viribus vicinum morti per adversa considerat, eo in cunctis quae fortiter egerit, ad divinae spei munimen fugiens solidius vivat.

LIBER VIGESIMUS QUARTUS.

Exponuntur undecim versus posteriores cap. XXXIII, et octodecim priores cap. XXXIV, praeclaraque de Christo mediatore, de contemplatione, de conversionis ordine, de pastoralis officio docentur.

CAPUT PRIMUM.

1. Cuncti, etiam electi, tentationibus obnoxii sunt.--- Eliu vim supernae dispensationis insinuans, de electi uniuscujusque percussione intulit, dicens: Appropinquabit corruptioni anima ejus, et vita illius mortiferis. Et dum tentatum hominem demonstrat unum, in qua tentatione sit positum humanum genus ostendit universum; dumque narrat quid specialiter agatur in singulis, liquido intimat quid generaliter agatur in cunctis. Sic enim tentationem expressit quorundam, proprie singulorum, ut possit intelligi et universaliter omnium. Cunctum quippe

electorum genus in hac vita hujus taedio laboris afficitur. Unde et mox huic generali pestilentiae generale subintulit remedium medicinae, dicens:

CAPUT II

CAP. XXXIII, VERS. 23, 24.---Si fuerit pro eo angelus loquens unum de similibus, ut annuntiet hominis aequitatem, miserebitur ejus.

2. Christus Deus et homo pro hominibus Deum interpellat. Incarnationis oeconomia.---Quis enim est iste angelus, nisi ille qui per prophetam dicitur: Magni consilii angelus (Is. IX, 6, sec. LXX)? Quia enim Graeca lingua evangelizare denuntiare dicitur, semetipsum nobis annuntians Dominus angelus vocatur. Et bene ait: Si fuerit pro eo angelus loquens, quia, sicut ait Apostolus, etiam interpellat pro nobis (Rom. VIII, 34). Sed quid pro nobis loquatur, audiamus: Unum de similibus. Mos medicinae est ut aliquando similia similibus, aliquando contraria contrariis curet. Nam saepe calida calidis, frigida frigidis; saepe autem frigida calidis, calida frigidis sanare consuevit. Veniens ergo ad nos desuper medicus noster, tantisque nos inveniens languoribus pressos, quiddam nobis simile, et quiddam contrarium apposuit. Ad homines quippe homo venit, sed ad peccatores justus. Concordavit nobis veritate naturae, sed discrepavit a nobis vigore justitiae. Vitiosus enim homo corrigi non poterat nisi per Deum. Videri autem debuit qui corrigebat, ut praebendo imitationis formam, anteactae malitiae mutarent vitam. Sed videri ab homine non poterat Deus; ergo homo factus est, ut videri potuisset. Justus igitur atque invisibilis Deus, apparuit similis nobis homo visibilis, ut dum videtur ex simili, curaret ex justo; et dum veritate generis concordat conditioni, virtute artis obviaret aegritudini.

3. Dominus in carne veniens, nec culpam ex vitio, nec poenam ex necessitate suscepit.---Quia ergo in carne

veniens Dominus, non culpam nostram ex vitio, non poenam ex necessitate suscepit (nulla enim labe peccati pollutus, reatus nostri teneri conditione non potuit, atque ideo mortem nostram omni necessitate calcata, cum voluit, sponte suscepit), recte dicitur quod pro tentato homine iste angelus unum de similibus loquitur, quia nec ita natus ut reliqui, nec ita mortuus, nec ita resuscitatus. Non enim cooperante coitu, sed Spiritu sancto superveniente conceptus est (Luc. I, 33). Natus autem materna viscera et fecunda exhibuit, et incorrupta servavit. Rursum nos omnes cum nolumus morimur, quia ad solvendae poenae debitum culpa nostrae conditione coarctamur; ille autem, quia nulli admistus est culpa, nulli ex necessitate succubuit poenae. Sed quia culpam nostram dominando subdidit, poenam nostram miserando suscepit, sicut ipse ait: Potestatem habeo ponendi animam meam, et potestatem habeo iterum sumendi eam (Joan. X, 18). Qui etiam praemisit: Nemo tollit eam a me, sed ego pono eam a meipso. Rursum non ut reliqui suscitatus est, quia nostra resurrectio in saeculi finem dilata est, illius vero die tertio celebrata. Et nos quidem per illum resurgimus, nam ipse per se. Neque enim qui Deus erat sicut nos ab alio ut resuscitari potuisset indigebat. In eo ergo ejus resurrectio distat a nostra, quod non per nosmetipsos resurgimus, sicut ipse. Pro eo enim quod simpliciter homines sumus, superiori adjutorio ut resurgere valeamus indigemus. Ille autem ejusdem resurrectionis vim cum Patre et Spiritu sancto Deus exhibuit, quam tamen solus in humanitate percepit. Quia igitur Dominus vere natus, vere mortuus, vere suscitatus, in omnibus tamen distat a nobis magnitudine potentiae, sed sola concordat nobis veritate naturae, bene dicitur, quia pro nobis angelus iste unum de similibus loquitur. Cum enim in cunctis operationibus suis immensa nos virtute transcendat, in uno tamen a nobis, id est in formae veritate non discrepat.

4. Pro nobis Patri loquitur, cum se nobis similem ostendit.---Per hoc pro nobis Patri loquitur, per quod semetipsum nobis similem ostendit. Loqui quippe ejus, vel interpellare, est ipsum se pro hominibus hominem demonstrare. Et bene cum dixisset: Unum de similibus loquitur, illico adjunxit: Ut annuntiet hominis aequitatem. Quia nisi ille hominibus similis fieret, aequus homo ante Deum non appareret. Inde quippe annuntiat aequitatem nostram, unde suscipere dignatus est infirmitatem nostram. Omnes videlicet nos inimica illa persuasio in culpa contagio ab ipsa radice polluerat (Genes. III, 5), nullusque erat qui apud Deum pro peccatoribus loquens, a peccato liber appareret, quia ex eadem massa editos aequae cunctos par reatus involverat (Rom. V, 11). Proinde venit ad nos Unigenitus Patris, assumpsit ex nobis naturam, non perpetrans culpam. Sine peccato quippe esse debuit, qui pro peccatoribus intervenire potuisset, quia nimirum alienae pollutionis contagia non tergeret, si propria sustineret. Bene ergo dicitur quia in eo quod similis nobis apparuit, aequitatem hominibus annuntiavit. Intercedens enim pro peccatoribus, semetipsum justum hominem qui pro aliis indulgentiam mereretur ostendit. Sequitur:

CAPUT III

VERS. 24.---Miserebitur ejus, et dicet: Libera eum, ut non descendat in corruptionem, inveni in quo ei propitier.

5. Solus Christus nos liberavit, Deumque propitiavit. Fortitudo ex humilitate.---Mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus in eo miseretur homini, quo formam hominis sumpsit (I Tim. II, 5; Philipp. II, 7); qua misericordia pro redempto homine dicit Patri: Libera eum, ut non descendat in corruptionem. Sicut jam supra diximus, dicere ejus est Libera hominem, naturam hominis assumendo liberam demonstrare. Ex ea quippe carne quam sumpsit, etiam hanc ostendit liberam quam

redemit. Quae redempta videlicet caro nos sumus, qui cognitione nostri reatus astringimur. Sed Mediatoris tanti aequitate liberamur, sicut ipse ait: Si vos Filius liberaverit, vere liberi eritis (Joan. VIII, 36). Et bene pro hoc redempto homine dicitur: Non descendat in corruptionem. Superius enim dictum fuerat: Appropinquabit corruptioni anima ejus; postmodum dicitur: Non descendat in corruptionem. Ac si diceret: Quia cognoscendo infirmitatem suam, esse se corruptioni proximum non ignorat, idcirco ad corruptionis interitum non descendat. Ad corruptionem enim juste descenderet, si suis viribus longe se a corruptione esse judicaret. Sed quia corruptioni appropinquavit humiliter, debet ab ea misericorditer liberari: ut eo contra impugnantia vitia fortis sit, quo se suis meritis agnoscit infirmum. Quisquis enim supra se extollitur, ipso elationis suae pondere gravatur; et eo se in infimis mergit, quo, in superbiae vitium prouens, ab eo qui vere excelsus est elongavit; atque inde magis ima appetit, unde se conjunctum summis aestimavit; sicut per prophetam extollenti se animae dicitur: Quo pulchrior es descende, et dormi cum incircumcisis [Ezech. XXXII, 19]. Omnis enim qui foeditatem infirmitatis suae considerare negligit, sed per elationis fastum virtutis suae gloriam attendit, unde pulchrior est, inde descendit, quia extollendo se de suis meritis, inde in ima interitus corrui, unde gloriosum se esse judicavit. Qui descendens cum incircumcisis dormit, quia in aeterna morte cum caeteris peccatoribus deficit. Quia ergo homo iste humiliter corruptioni se propinquum esse cognovit, bene de eo dicitur: Libera eum, ut non descendat in corruptionem, ut eo magis evadat poenam, quo oculos suos non advertit ad culpam. Quia vero nullus erat cujus meritis nobis Dominus propitiari debuisset; Unigenitus Patris, formam infirmitatis nostrae suscipiens, solus justus apparuit, ut pro peccatoribus intercederet (Phil. II, 7).

6. Nullus hominum coram Deo intercessor justus pro hominibus apparuit.---Et bene pro redempto homine isto loquens angelus dicit: Inveni in quo propitier ei. Ac si aperte Mediator Dei et hominum dicat: Quia nullus hominum fuit qui coram Deo intercessor justus pro hominibus appareret, memetipsum ad propitiandum hominibus hominem feci, et dum me hominem exhibui, in quo juste hominibus propitiarer inveni. Et quia infirmitatem suscipiens Dominus, dum poenam nostram moriendo toleravit, corruptionem nostram resurgendo mutavit, bene iste angelus mortalitatis nostrae flagella subjungit, eorumque miseretur, dicens:

CAPUT IV

VERS. 25.---Consumpta est caro ejus a suppliciis; revertatur ad dies adolescentiae suae.

7. A Deo recedentes, nihil nisi quo affligeremur, invenimus.---In illo quippe primo homine a Deo recedente repulsi a paradisi gaudiis, in hanc mortalis vitae aerumnam cecidimus, et quam gravem culpam serpentis suasionem commisimus (Genes. III, 23), poena nostrae ultionis sentimus. Huc enim lapsi, nihil extra Deum, nisi quo affligeremur, invenimus. Et quia per oculorum visum carnem secuti sumus, de ipsa carne, quam praeceptis Dei praeposuvimus, flagellamur. In ipsa quippe quotidie gemitum, in ipsa cruciatum, in ipsa interitum patimur, ut hoc nobis mira dispositione Dominus in poenam verteret, per quod fecimus culpam; nec aliunde esset interim censura supplicii, nisi unde fuerat causa peccati, ut ejus carnis amaritudine homo erudiretur ad vitam, cujus oblectatione superbiae pervenit ad mortem.

8. A carnalis vitae suppliciis Christus nos eruit, et innovavit.---Quia ergo innumeris humanum genus carnalis vitae suppliciis premebatur, sed Redemptore nostro veniente, et vitia corruptionis nostrae et tormenta deleta

sunt, dicatur de redempto homine: Consumpta est caro ejus a suppliciis; revertatur ad dies adolescentiae suae. Ac si diceret: Mortalitatis suae poena in quadam vetustatis suae senectute dejectus est; revertatur ad dies adolescentiae suae, id est prioris vitae integritate renovetur, ut non in eo remaneat quo lapsus est, sed ad hoc redemptus redeat ad quod percipiendum conditus fuit. Scriptura enim sacra saepe adolescentiam pro novitate vitae ponere consuevit. Unde venienti sponso dicitur: Adolescentulae dilexerunt te (Cant. I, 3); id est, electorum animae gratia baptismatis renovatae, quae non in vitae veteris usu deficiunt, sed novi hominis conversatione decorantur. Senectutem quippe veteris hominis inter vitia tabescentem deflebat ille qui ait: Inveteravi inter omnes inimicos meos (Psal. VI, 8). E contra alius gaudere in virtutibus admonens, dicit: Laetare, juvenis, in adolescentia tua (Eccle. XI, 9). Ac si diceret: Fortis quisque gaudeat in renovatione sua; id est, laetitiam suam non in vitae veteris voluptate, sed in conversationis novae virtute constituat. Quia vero ad hoc novitatis robur non nostris viribus, sed Redemptore interveniente revocamur, pro hoc flagellato homine deprecans angelus dicat: Revertatur ad dies adolescentiae suae. Et quia dum Redemptor noster Patrem pro nobis interpellat, nos quoque vitae pristinae torpore discusso, ad sitim orationis accendimur, apte de hoc homine redempto subjungitur:

CAPUT V

VERS. 26.---Deprecabitur Deum, et placabilis ei erit.

9. Christus pro nobis orans ad orandum nos accendit.---Prius enim postulare angelum, et postmodum hominem dicit, quia nisi ante ipse Dominus per incarnationem suam interpellans Patrem, vitam nostram peteret, nunquam se insensibilitas nostra ad postulanda ea quae aeterna sunt excitaret. Sed incarnationis ejus

praecessit oratio, ut torporis nostri evigilatio subsequatur. Quia vero post tentationes, saepe post immensas amaritudines menti nostrae in occulto gaudio lux veritatis erumpit; bene de hoc tentato homine et deprecante subjungitur:

CAPUT VI.

IBID.---Et videbit faciem ejus in juvito.

10. Duplex compunctio, una tristitiae, altera laetitiae lacrymas eliciens. Ex hac ineffabile gaudium oritur.--- Superius dictum est (Lib. XXIII, n. 40 et seq.), quomodo Deus innotescendo afficit, nunc vero dicitur quomodo dum innotescit exhilarat. Aliter enim quisque compungitur, cum, interna intuens, malorum suorum pavore terretur; aliter vero compungitur, cum, gaudia superna conspiciens, spe quadam et securitate roboratur. Illa compunctio afficientes et tristes, haec vero laetas lacrymas movet. Jubilum namque dicitur, quando ineffabile gaudium mente concipitur, quod nec abscondi possit, nec sermonibus aperiri; et tamen quibusdam motibus proditur, quamvis nullis proprietatibus exprimatur. Unde S. David propheta intuens electorum animas tantum gaudium mente concipere quantum sermone non valent aperire, ait: Beatus populus, qui scit jubilationem (Psal. LXXXVIII, 16). Non enim ait, Qui loquitur; sed, Qui scit, quia sciri quidem jubilatio intellectu potest, sed dicto exprimi non potest. Sentitur per illam quippe, quod ultra sensum est. Et cum vix ad hoc contemplandum sufficiat conscientia sentientis, quomodo ad hoc exprimendum sufficiat lingua dicentis? Quia ergo cordibus nostris lux se veritatis insinuans, modo districtam justitiam praetendendo contristat, modo interna gaudia aperiendo laetificat; post tentationum amaritudines, post tribulationum luctus, apte subjungitur: Videbit faciem ejus in jubilo.

11. Ad illud non pervenitur nisi prius purgata igne tribulationis mente.---Menti enim nostrae de consideratione caecitatis suae prius ignis tribulationis immittitur, ut omnis vitiorum aerugo concremetur; et tunc mundatis oculis cordis illa laetitia patriae coelestis aperitur, ut prius purgemus lugendo quod fecimus; et postmodum manifestius contemplemur per gaudia quod quaeramus. Prius a mentis acie exurente tristitia interposita malorum caligo detergitur, et tunc resplendente raptim coruscatione incircumscripti luminis illustratur. Quo utcunque conspecto, in gaudio cujusdam securitatis absorbetur, et quasi post defectum vitae praesentis ultra se rapta, in quadam novitate aliquo modo recreatur. Ibi mens ex immenso fonte infusione superni roris aspergitur; ibi non se sufficere ad id quod rapta est contemplatur, et veritatem sentiendo, videt quia quanta est ipsa veritas, non videt. Cui veritati tanto magis se longe existimat, quanto magis appropinquat, quia nisi illam utcunque conspiceret, nequaquam eam conspiceret se non posse sentiret.

12. Animus in contemplatione luce divina reverberatus ad se relabitur. Contemplatio non est solida et permanens visio.---Adnisus ergo animi, dum in illam intenditur, immensitatis ejus coruscante circumstantia reverberatur. Ipsa quippe cuncta implens, cuncta circumstat; et idcirco mens nostra nequaquam se ad comprehendendam incircumscriptam circumstantiam dilatat, quia eam inopia suae circumscriptionis angustat. Unde et ad semetipsam citius labitur, et prospectis quasi quibusdam veritatis vestigiis, ad sua ima revocatur. Haec ipsa tamen per contemplationem facta non solida et permanens visio, sed, ut ita dixerim, quasi quaedam visionis imitatio, Dei facies dicitur. Quia enim per faciem quemlibet agnoscimus, non immerito cognitionem Dei, faciem ejus vocamus. Unde Jacob postquam cum angelo luctatus est, ait: Vidi Dominum facie ad faciem (Genes. XXXII, 30). Ac si diceret: Cognovi Dominum, quia me

cognoscere ipse dignatus est. Quam cognitionem plenissime fieri Paulus testatur in fine dicens: Tunc cognoscam sicut et cognitus sum (I Cor. XIII, 12). Quia ergo post laborum certamina, post tentationum fluctus, saepe in excessu anima suspenditur, ut cognitionem divinae praesentiae contempletur, quam tamen praesentiam et sentire possit, et explere non possit, recte post tot labores de hoc tentato homine dicitur: Videbit faciem ejus in jubilo. Quia vero unusquisque quanto amplius coelestia contempletur, tanto magis a terrena operatione corrigitur, bene post gratiam contemplationis, justitiam subdit operationis, dicens:

CAPUT VII

IBID. Et reddet homini justitiam suam.

13. Qua ratione justitia, nostra dicatur.---Justitia nostra dicitur, non quae ex nostro nostra est, sed quae divina largitate fit nostra, sicut in Dominica oratione dicimus: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie (Matth. VI, 11; Luc. XI, 3). Ecce et nostrum dicimus; et tamen, ut detur oramus. Noster quippe fit, cum accipitur, qui tamen Dei est, quia ab illo datur. Et Dei ergo est ex munere, et noster fit veraciter per acceptionem. Ita ergo hoc loco homini suam justitiam Dominus reddit, non quam ex semetipso habuit, sed quam conditus ut haberet accepit, et in qua lapsus perseverare noluit. Illam ergo justitiam reddet Deus homini, ad quam conditus fuit, ut inhaerere Deo libeat, ut minacem ejus sententiam pertimescat, ut serpentis callidi blandis jam promissionibus non credat.

14. Quotidie diabolus verba Dei de cordibus hominum conatur evellere.---Quod enim in paradiso egit (Genes. III, 5), hoc quotidie antiquus hostis agere non desistit. Verba quippe Dei de cordibus hominum molitur evellere, atque in eis ficta promissionis suae blandimenta

radicare; quotidie id quod Deus minatur levigat, et ad hoc credendum quod falsum promittit invitat. Falso enim pollicetur temporalia, ut mentibus hominum ea supplicia leviget quae Deus minatur aeterna. Nam cum praesentis vitae gloriam spondet, quid aliud dicit quam, **Gustate, et eritis sicut dii? Ac si aperte dicat: Temporalem concupiscentiam tangite, et in hoc mundo sublimes apparete. Et cum timorem divinae sententiae amovere conatur, quid aliud loquitur quam id quod primis hominibus dixit: Cur praecepit vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno paradisi (Genes. III, 1)? Sed quia divino munere redemptus homo justitiam recepit, quam dudum conditus amisit, robustiorem se jam contra blandimenta callidae persuasionis exercet, quia experimento didicit quantum obediens esse debeat praecepto. Et quem tunc culpa duxit ad poenam, nunc poena sua restringit a culpa, ut tanto magis delinquere metuat, quanto cogente supplicio et ipse jam quod perpetravit accusat. Unde et sequitur:**

CAPUT VIII

VERS. 27---Respiciet homines, et dicet: Peccavi.

15. Qui sanctorum Patrum exempla respicit, peccatorem se intelligit, quod justitiae est initium.---Se peccatorem non cognosceret, si justitiam non haberet. Nemo quippe tortitudinem suam, nisi cum rectus esse coeperit, apprehendit. Nam qui omnino perversus est, neque hoc potest videre quod est. Qui vero peccatorem se intelligit, jam ex parte aliqua justus esse inchoavit, atque id quod non justus fecerat, ex eo quod justus est accusat. Qua accusatione sua Deo inhaerere inchoat, dum rectum contra se iudicium proferens, hoc in se quod illi sentit displicere condemnat. Recepta ergo justitia sua dicit homo iste: Peccavi. Et notandum quod praemittitur: Respiciet homines; et tunc deinde subjungitur: Et dicet, Peccavi. Ideo enim nonnulli peccasse se nesciunt, quia

homines non attendunt. Nam si considerarent homines, citius agnoscerent quantum peccando infra homines cecidissent. Et quamvis Scriptura sacra aliquando homines ponere soleat humana sapientes, sicut ait Apostolus: Cum enim sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis (I Cor. III, 3)? et paulo post subjicit, dicens: Nonne homines estis? nonnunquam tamen homines dicit eos quos a bestiis ratio distinguit, id est quos non atteri bestiali passionum motu demonstrat. Quibus per prophetam Dominus dicit: Vos autem greges pascuae meae homines estis (Ezech. XXXIV, 31), quia illos nimirum Dominus pascit, quos voluptas carnis jumentorum more non afficit. At contra hi qui carnali affectioni succumbunt, non jam homines, sed jumenta nominantur, sicut de quibusdam in peccato suo morientibus per prophetam dicitur: Computruerunt jumenta in stercore suo (Joel. I, 17). Jumenta quippe in stercore suo computrescere est carnales homines in fetore luxuriae vitam finire. Non enim esse homines, sed jumenta declarantur, de quibus per prophetam dicitur: Unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat (Jerem. V, 8). Et de quibus propheta alius dicit: Ut carnes asinorum, carnes eorum; et fluxus equorum, fluxus eorum (Ezech. XXIII, 20). Unde et per David dicitur: Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis (Psal. XLVIII, 13). Cum ergo vocentur homines hi qui justitiae ratione suffulti sunt, et irrationabilia jumenta nominentur hi qui carnali delectationi deserviunt, recte de hoc poenitente dicitur: Respiciet homines, et dicet: Peccavi. Ac si dicatur: Sanctorum virorum exempla conspicit, atque eorum comparatione se pensans, iniquum se esse deprehendit. Qui enim plenissime intelligere appetit qualis est, tales nimirum debet conspiciere qualis non est ut ex bonorum forma metiatur, quanto ipse deserto bono deformis est. Ex his quippe quibus plenissime bona adsunt, perpendit recte, quae sibi minus sunt, atque in illorum pulchritudine conspicit foeditatem suam, quam in semetipso et potest

perpeti, et sentire non potest. Lucem namque debet conspicerere, qui vult de tenebris judicare, ut in illa videat quid de tenebris aestimet, per quas videre praepeditur. Peccator namque si incognita vita justorum semetipsum conspicit, peccatorem se nullatenus comprehendit. Videre enim se non potest, quia, fulgorem lucis nesciens, cum semetipsum conspicit, quid aliud quam tenebras attendit? Justorum ergo debemus vitam conspicerere, ut subtiliter deprehendamus nostram. Illorum videlicet species, quasi quaedam forma nobis imitanda proponitur.

16. **Justi libri sunt, ex quibus judicabimur.--- Viva lectio est vita bonorum; unde et non immerito iidem justi in sacro eloquio libri nominantur, sicut scriptum est: Libri aperti sunt, et alius liber apertus est, qui est vitae, et judicati sunt mortui ex his quae scripta erant in libris (Apoc. XX, 12). Liber namque vitae est ipsa visio advenientis judicis. In quo quasi scriptum est omne mandatum, quia quisquis eum viderit, mox, teste conscientia, quidquid non fecit intelligit. Libri etiam aperti referuntur, quia justorum tunc vita conspicitur, in quibus mandata coelestia opere impressa cernuntur. Et judicati sunt mortui ex his quae scripta erant in libris, quia in ostensa vita justorum, quasi in expansione librorum legunt bonum quod agere ipsi noluerunt, atque ex eorum qui fecerunt comparatione damnantur. Ne ergo unusquisque tunc videns eos quod non fecit defleat, nunc in eis quod imitetur attendat. Quod quidem facere electi non cessant. Meliorum namque vitam considerant, et deterioris usus conversationem mutant.**

17. **Et lilia inter quae pasci debemus.---Unde sponsi voce sanctae Ecclesiae in Canticis canticorum dicitur: Duo ubera tua sicut duo hinnuli capreae gemelli, qui pascuntur in liliis, donec aspiret dies, et inclinentur umbrae (Cant. IV, 5). Quae enim sunt duo ubera, nisi ex Judaea ac gentilitate veniens uterque populus, qui in sanctae Ecclesiae corpore per intentionem sapientiae**

arcano est cordis infixus? Ex quo populo hi qui electi sunt idcirco capreae hinnulis comparantur, quia per humilitatem quidem parvos sese ac peccatores intelligunt, sed eis per charitatem currentibus, si qua obstacula de impedimento temporalitatis obviant, transeunt, et datis contemplationis saltibus, ad superna conscendunt. Qui ut haec agant praecedentium sanctorum exempla conspiciunt. Unde et in liliis pasci referuntur. Quid enim per lilia, nisi illorum vita declaratur, qui veraciter dicunt: Christi bonus odor sumus Deo (II Cor. II, 15)? Electi ergo ut assequi summa praevaleant, conspecta odorifera et candida justorum vita, satiantur. Jam quidem videre Dominum sitiunt, jam de ejus contemplatione satiari charitatis aestibus inardescunt. Sed quia in hac vita positi necdum valent, per praecedentium interim Patrum exempla pascuntur. Unde et apte illic tempus de ipso liliorum pastu definitur, dum dicitur: Donec aspiret dies, et inclinentur umbrae. Tandiu quippe refici justorum exemplis indigemus, donec praesentis mortalitatis umbras, aeterno die aspirante, transeamus. Cum enim hujus temporalitatis umbra, transacta hac mortalitate, fuerit inclinata, quia ipsius diei internum lumen cernimus, nequaquam jam appetimus ut ad amorem ejus per aliorum exempla flagremus. Nunc autem quia necdum eum intueri possumus, summopere necesse est ut eorum qui illum perfecte secuti sunt conspectis actionibus incitemur. Intueamur ergo quam pulchra est agilitas sequentium, et videamus quam turpis sit hebetudo pigrorum. Statim namque, ut bene agentium gesta respicimus, nosmetipsos confusione intima ulciscente judicamus: mox verecundia mentem concutit, mox juste saeviens reatus addicit; et vehementer hoc etiam displicet, quod adhuc fortasse turpiter libet.

18. Justus templum Dei est, ex cujus conspectu de iniquitatibus nostris confundimur.---Unde bene per Ezechielem dicitur: Fili hominis, ostende domui Israel templum, ut confundantur ab iniquitatibus suis, et

metiantur fabricam, et erubescant ex omnibus quae fecerunt (Ezech. XLIII, 10). Templum quippe Dei filiis Israel ad confusionem ostenditur, quando uniuscujusque justi anima, quam inspirando Deus inhabitat, quanta sanctitate fulgeat, ad confusionem suam peccatoribus demonstratur, ut in illa bonum quod negligunt videant, et in seipsis malum quod operantur erubescant. Metiri vero fabricam est pensare subtiliter justorum vitam. Sed dum metitur fabricam, necesse est ut ex cunctis quae fecimus erubescamus, quia bonorum vitam quanto subtilius pensando discutimus, tanto severius in nobis omnia inique gesta reprobamus. Bene autem prophetae dicitur ut ostendat templum. Quia enim justorum rectitudinem considerare peccator dissimulat, saltem hanc ex voce praedicantis agnoscat. Templum quippe peccatoribus ostendere est sponte sua considerare nolentibus rectorum opera narrare. Qui itaque, sicut diximus, perduci ad summa desiderant, semper necesse est ut meliorum propectibus intendant, quatenus tanto districtius in se culpas judicent, quanto in illis altius quod admirentur vident.

19. Ipsi justi ex aliorum sanctorum consideratione proficiunt.---Sed quid ista de peccantibus dicimus, cum ipsos quoque operatores justitiae tanta provehi dispensatione videamus (I Cor. XII, 8, 9, 10 et 11)? Alius namque donum scientiae accipit, et tamen ad virtutem mirae abstinentiae non pertingit. Alius magna abstinentiae virtute accingitur, nec tamen in summa scientiae contemplatione dilatatur. Alius per prophetiae spiritum valet omnia ventura praenoscerere, sed tamen per curationis gratiam non valet praesentis molestiae mala sublevare. Alius per curationis gratiam mala praesentis molestiae sublevat, sed tamen quia prophetiae spiritum non habet, quid sequatur ignorat. Alius indigentibus multa jam propria largiri potest, sed tamen injuste agentibus obviare libere non potest. Alius injuste agentibus audacter pro Deo obviat, sed tamen

indigentibus quae habet tribuere omnia recusat. Alius jam et ab otioso se sermone restringens, linguae lasciviam superat, sed tamen adhuc insurgentes irae stimulos perfecte non calcit. Alius insurgentem iram jam perfecte edomat, sed tamen adhuc linguam in laetitiam relaxat. Quid est hoc, quod iste eo bono indiget quo alius pollet; et ille, cum multis polleat, abunde aliis bonum adesse considerat quod sibi deesse suspirat, nisi quod mira nobiscum dispensatione agitur, ut per hoc quod alter habet, et iste non habet, unus altero melior ostendatur, quatenus tanto ardentius ad humilitatem quisque proficiat, quanto ex bonis quae non habet inferiorem se habentibus pensat? Sicque fit ut dum ille in isto, atque hic in illo respicit quod admiretur, distincta bona et ab altitudine elationis reprimant, et ad studium profectus accendant. Magna namque sollicitudine ad curam nostrae meliorationis accingimur, quando id virtutis in aliis cernimus quod non habemus. Unde Ezechiel propheta, cum volantia animalia descripsisset, adjunxit: Et audivi post me vocem commotionis magnae: Benedicta gloria Domini de loco sancto suo, et vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram (Ezech. III, 12). Quid namque alas animalium, nisi virtutes debemus sentire sanctorum? Qui dum terrena despiciunt, ad coelestia volando sublevantur. Unde recte etiam per Isaiam dicitur: Qui confidunt in Domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas ut aquilae (Isai. XL, 31). Volantia itaque animalia alis suis se vicissim feriunt, quia sanctorum mentes in eo quod superna appetunt, consideratis invicem alternis virtutibus excitantur. Ala enim sua me percutit, qui exemplo sanctitatis propriae me ad melius accendit. Et ala mea vicinum animal ferio, si aliquando alteri opus bonum quod imitetur ostendo.

20. Quod exemplo sanctorum apostolorum Pauli et Petri confirmatur.---Sed quia sanctorum vitam significari istis animalibus diximus, libet in ipso volatu animalium oculos mentis attollere, et quanta vicissim alarum

percussione se excitent, subtili consideratione pensare. Paulus namque, cum caeterorum sanctorum sollicitudinem in praedicatione robustius laborando transcenderet, ut ab elatione se premeret, et vires suas in humilitatis gremio nutriret, crudelitatis suae antiquae non immemor, apostolorum omnium innocentiam contemplatus, ait: Ego enim sum minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei (I Cor. XV, 9). Et tamen eorumdem omnium apostolorum primus, quasi accepti principatus oblitus, ac si minus ipse aliquid saperet, in Paulo sapientiam miratur, dicens: Sicut et charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, sicut et in omnibus epistolis, loquens in eis de his in quibus sunt quaedam difficilia intellectu (II Petr. III, 15). Ecce Paulus in apostolis miratur innocentiam, ecce apostolorum princeps miratur in Paulo sapientiam. Quid est hoc, nisi quod sancti viri, dum virtutum consideratione vicissim sibi alios praeferunt, volantia animalia alarum percussione se tangunt, ut eo ad volatum se altius excitent, quo humiliter alter in altero quod admiretur videt? Hinc itaque colligendum est quanta debemus sollicitudine meliorum vitam conspiciere nos, qui in infimis jacemus, si et hi qui jam tanta sanctitate sublimes sunt, ut per humilitatis gressum ad majora proficiant, adhuc quaerunt in aliis quod imitantes admirentur.

21. Reprobi ad deteriorum exempla semper convertuntur.---Sed haec reprobi nesciunt, quia mentis oculos semper in infimis premunt, qui et si quando in viam Domini veniunt, non ad meliorum vestigia, sed ad intuenda semper deteriorum exempla vertuntur. Neque enim eorum vitam considerant, quibus se humiliando postponant, sed quibus superbiendo se praeferant. Deteriores namque respiciunt, quibus meliores se esse gloriantur; et idcirco proficere ad meliora non possunt, quia hoc sibi sufficere aestimant, quod pessimos antecedunt. O miseri, viam pergunt, et in terga respiciunt.

Per spem quidem, quasi ante se pedem proferunt, sed per considerationem pravorum hominum post se oculos tendunt. Recti videri appetunt, sed ad inveniendos se tortam regulam sumunt. Si enim semetipsos quales sunt cognoscere appetunt, non deteriorum conspicere, sed meliorum exempla debuerant. Idcirco ergo peccatores se esse non intelligunt, quia homines non attendunt. Nam si homines attenderent quantum peccando distarent a bonis hominibus, invenirent. De hoc ergo poenitente qui idcirco bonorum exempla considerat ut sibimetipsi quantum a bono recessit innotescat bene dicitur:

CAPUT IX

VERS. 27.---Respiciet homines et dicet: Peccavi et vere deliqui, et ut eram dignus non recepi.

22. Dum se fecte peccatores esse confitentur, de confessione peccati ornari volunt, non humiliari.--- Peccatores se esse plerumque confitentur etiam qui se peccasse non credunt. Nam saepe contingit ut passim se homines iniquos esse fateantur, sed cum peccata sua veraciter aliis arguentibus audiunt, defendunt se summopere, atque innocentes videri conantur. Unusquisque ergo cum talis est, si deliquisse se dicit, vere non dicit, quippe qui peccatorem se non ex cordis intimo, sed verbotenus asserit. Quia enim scriptum est: Justus in principio accusator est sui (Prov. XVIII, 17), iste de confessione peccati ornari voluit, non humiliari; per accusationem suam humilis appetiit videri, non esse. Nam si confitendo peccatum esse humilis veraciter appeteret, de perpetracione peccati arguentes se alios non impugnaret. Itaque justus vitam suam judicans per exempla meliorum ex cordis intimo cognoscit se esse quod dicit. Ait enim: Peccavi, et vere deliqui. Atque de eo ipso quod tolerat flagello subjungit: Et ut eram dignus non recepi.

23. Qui pro peccatis flagellatur, minus se percussum quam mereatur, agnoscat. Paena nos interrogat, si vere culpam agnoscamus.---Unusquisque enim in flagello positus minus adhuc peccata sua considerat, si vel tantum vel amplius se percussum quam merebatur existimat. Iste autem, quia quanto majorum exempla considerat, tanto districtiori examinatione se pensat, minus se percussum quam merebatur agnoscit, quia in illorum justitia conspicit quam gravis sibi culpa fuerit quod erravit; et idcirco hoc quod patitur districtum esse non sentit, quia districte novit pensare quod fecit. Valde autem facile est ut peccatorem se quisque, cum nihil pro peccato suo patitur fateatur. Secure videlicet iniquos nos dicimus, cum vindictam nullam de iniquitate sentimus. Nam peccatores nos quidem in tranquillitate loquimur, sed cum de peccatis ipsis flagello interveniente corripimur, murmuramus. Poena ergo nos interrogat, si veraciter cognoscimus culpam. Vir itaque justus, quia culpam suam districte considerat, etiam in flagello positus dicat: Et ut dignus eram non recepi. Sequitur:

CAPUT X

VERS. 28.---Liberavit enim animam suam, ne pergeret in interitum.

24. Gratiae praevenientis et liberi arbitrii subsequenter concordia.---Quia praeveniente divina gratia in operatione bona, nostrum liberum arbitrium sequitur, nosmetipsos liberare dicimur, qui liberanti nos Domino consentimus. Unde Paulus, cum diceret: Abundantius illis omnibus laboravi (I Cor. XV, 10), ne labores suos sibi tribuisse videretur, illico adjunxit: Non autem ego, sed gratia Dei mecum. Quia enim praevenientem Dei gratiam in se per liberum arbitrium fuerat subsecutus, apte subjungit, Mecum: ut et divino muneri non esset ingratus, et tamen a merito liberi arbitrii non remaneret extraneus. De hoc autem qui liberatori suo semetipsum cognoscendo

consensit, recte dicit: Liberavit animam suam, ne pergeret in interitum. Sequitur:

IBID.---Sed vivens lucem videret.

Lucem scilicet veritatis quam corde mortuus videre non posset. Vel certe, quia Dominus dixit: Ego sum lux mundi (Joan. VIII, 12), videbunt lucem etiam mortui, quando omnes injusti eum venire ad iudicium in humanitatis forma conspexerint. Sed vivens tunc lucem respicit, qui liberis oculis cordis in forma eum divinitatis attendit. Sequitur:

CAPUT XI

VERS. 29.---Haec omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos.

25. Tribus vicibus electi prius maerore, posterius gaudio affici solent.---De hoc tentato flagellatoque homine dictum superius fuerat: Abominabilis ei fit in vita sua panis; et appropinquavit corruptioni anima ejus, et vita illius mortiferis. Inferius vero subnexum est: Deprecabitur Deum, et placabilis ei erit; et videbit faciem ejus in jubilo, et liberavit animam suam, ne pergeret in interitum, sed vivens lucem videret. In his itaque jam collectis coacervatisque sententiis, et supra moeror amaritudinis, et infra subjuncta est laetitia securitatis; moxque post haec dicitur: Haec omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos. Ac si diceret: Quod semel de uno dixi, hoc tribus vicibus per singulos agitur. Sed solerter intuendum est quae tres istae vices sint quibus unusquisque homo anxietate moeroris afficitur, et post moerorem protinus ad securitatem laetitiae revocatur. Id enim superius, sicut jam dixi, narraverat, quod et gravis prius moeror afficit, et magna postmodum laetitia attollit. Igitur si vigilanter intendimus, has tres vices moeroris et

laetitia in uniuscujusque electi animo istis alternari modis invenimus, id est conversione, tentatione et morte.

26. 1. In conversione, cum hinc spiritus vocat, hinc caro revocat.---In prima quippe quam diximus conversionis vice gravis moeror est, cum sua unusquisque peccata considerans, curarum saecularium vult compedes rumpere, et viam Dei per spatium securae conversationis ambulare; desideriorum temporalium onus grave abjicere, et leve jugum Domini libera servitute portare. Cogitanti enim ista occurrit illa familiaris sua delectatio carnalis, quae inveterata dudum, quanto eum diutius tenuit, tanto arctius astringit, atque a se tardius abire permittit. Et quis ibi moeror, quae anxietas cordis, quando hinc spiritus vocat, hinc caro revocat; hinc amor novae conversationis invitat, hinc usus vetustae perversitatis impugnat; hinc desiderio ad coelestem patriam flagrat, et hinc in semetipso carnalem concupiscentiam tolerat, quae eum etiam aliquo modo invitum delectat? Recte ergo de hoc amarescente homine dici potest: Abominabilis ei fit in vita sua panis; et appropinquavit corruptioni anima ejus, et vita illius mortiferis. Sed quia divina gratia diu nos istis difficultatibus affici non permittit, ruptis peccatorum nostrorum vinculis citius nos ad libertatem novae conversationis consolando perducit, et praecedentem tristitiam subsequens laetitia refovet; ita ut conversi uniuscujusque animus eo magis ad votum suum perveniendo gaudeat, quo magis se pro illo meminit laborando doluisse. Fit cordi immensa laetitia, quia ei quem desiderat, jam per spem securitatis propinquat, ut recte de hoc dici debeat: Deprecabitur Deum, et placabilis ei erit; et videbit faciem ejus in júbilo. Vel certe: Liberavit animam suam ne pergeret in interitum, sed vivens lucem videret.

27. 2. In tentationum exercitatione. Acriores sunt post conversionem tentationum stimuli.---At ne conversus quisque jam sanctum se esse credat, et quem moeroris

pugna superare non valuit, ipsa postmodum securitas sternat, dispensante Deo permittitur ut post conversionem suam tentationum stimulis fatigetur. Jam quidem per conversionem Rubrum mare transitum est; sed adhuc in eremo vitae praesentis ante faciem hostes occurrunt. Jam peccata praeterita velut extinctos Aegyptios post terga relinquimus; sed adhuc nocentia vitia, quasi alii hostes obviant, ut ad terram promissionis pergentibus coeptum iter intercludant. Jam priores culpa, velut insequentes adversarii, sola divina virtute prostratae sunt, sed tentationum stimuli, quasi hostes alii contra faciem veniunt, qui et cum nostro labore superentur. Conversio videlicet securitatem parit, mater autem negligentiae solet esse securitas. Ne ergo securitas negligentiam generet, scriptum est: Fili, accedens ad servitum Dei, sta in justitia et timore, et praepara animam tuam ad tentationem (Eccli. II, 1). Non enim ait, ad requiem, sed ad tentationem, quia hostis noster adhuc in hac vita nos positos, quanto magis nos sibi rebellare conspicit, tanto amplius expugnare contendit. Eos enim pulsare negligit, quos quieto jure possidere se sentit. Contra nos vero eo vehementius incitatur, quo ex corde nostro quasi ex jure propriae habitationis expellitur. Hoc enim in seipso Dominus sub quadam dispensatione figuravit (Matth. IV, 1), qui diabolum non nisi post baptisma se tentare permisit, ut signum nobis quoddam futurae conversionis innueret, quod membra ejus postquam ad Deum proficerent, tunc acriores tentationum insidias tolerarent. Post primam igitur vicem moeroris atque laetitiae, quam unusquisque per studium conversionis agnoscit, haec secunda suboritur, quia ne securitatis negligentia dissolvatur, impulsu tentationis afficitur. Et quidem quisque in ipso conversionis initio magna plerumque excipitur dulcedine consolationis, sed durum laborem postmodum experitur probationis.

28. Tres conversionis gradus.---Tres quippe modi sunt conversorum, inchoatio, medietas, atque perfectio. In

inchoatione autem inveniunt blandimenta dulcedinis, in medio quoque tempore certamina tentationis, ad extremum vero perfectionem plenitudinis. Prius ergo illos dulcia suscipiunt, quae consolentur; postmodum amara, quae exercent; et tunc demum suavia atque sublimia, quae confirmant. Nam et sponsam suam vir quisque prius dulcibus blandimentis fovet, quam tamen jam conjunctam asperis increpationibus probat, probatam vero securis cogitationibus possidet. Unde et plebs Israelitica, cum despondente se Deo ad sacras mentis nuptias ex Aegypto vocaretur, quasi arrharum vice prius accepit blandimenta signorum; conjuncta autem, probationibus exercetur in eremo; probata vero, in repromissionis terra virtutis plenitudine confirmatur. Ante igitur in miraculis degustavit quod appeteret, postmodum in labore tentata est si custodire noverit quod gustasset; ad extremum quoque plenius accipere meruit, quod laboribus probata custodivit. Ita ergo vitam uniuscujusque conversi, et inchoatio blanda permulcet, et aspera medietas probat, et plena post perfectio roborat.

29. Initia conversionis pacatissima excipiunt graves tentationes. Nam saepe conversi quique in ipso adhuc aditu inchoationis suae, vel tranquillitatem pacatissimam carnis, vel dona prophetiae, vel praedicamenta doctrinae, vel signorum miracula, vel gratiam curationis accipiunt (I Cor. XII, 10); post haec autem duris tentationum probationibus fatigantur, a quibus tentationibus adhuc, cum inciperent, valde liberos se esse crediderunt. Quod divinae gratiae dispensatione agitur, ne in inchoatione sua tentationum asperitate tangantur, quia si eorum initia amaritudo tentationis exciperet, tam facile ad ea quae reliquerant redirent quam nec longius discesserant; nam contemptis prius vitiis, quasi juxta positus replicarentur [Quasi reimplicarentur, seu iterum implicarentur]. Unde et scriptum est: Cum emisisset Pharao populum, non eos duxit Dominus per viam terrae Philisthiim, quae vicina est, reputans ne forte poeniteret

eum, si vidisset adversum se bella consurgere, et reverteretur in Aegyptum (Exod. XIII, 17). Ex Aegypto itaque exeuntibus e vicino bello subtrahuntur, quia derelinquentibus saeculum quaedam prius tranquillitas ostenditur, ne in ipsa sua teneritudine atque inchoatione turbati, ad hoc territi redeant quod evaserunt. Prius ergo suavitatem securitatis sentiunt, prius pacis quiete nutriuntur; post cognitam vero dulcedinem, tanto jam tolerabilius tentationum certamina sustinent, quanto in Deo altius cognovere quod ament. Unde et Petrus prius in montem ducitur, prius claritatem transfigurationis Dominicae contemplatur (Marc. IX, 1), et tunc demum tentari ancilla interrogante permittitur (Matth. XXVI, 70), ut per tentationem factus sibi ex infirmitate conscius, ad illud flendo et amando recurreret quod vidisset; et cum eum timoris unda in peccati pelagus raperet (Matth. XIV, 24), esset prioris dulcedinis anchora quae retineret. Saepe autem tam diutina sunt tentationum certamina, quam longa inchoationum fuerant blandimenta. Saepe vero majus datur in inchoatione dulcedinis, minus autem in labore probationis. Saepe minus in inchoatione dulcedinis, majus in labore probationis. Nunquam vero laborem tentationis dispar sequitur perfectio firmitatis, quia juxta summam certaminis remuneratur quisque plenitudine perfectionis. Plerumque autem in eo quisque conversus labitur, quod dum quibusdam donis gratiae, dulcedine inchoationis excipitur, confirmationem accepisse se perfectionis arbitratur, et plenitudinis consummationem aestimat, quae adhuc blandimenta esse inchoationis ignorat. Unde fit ut dum subita tentationis procella tangitur, despectum se Deo et perditum suspicetur. Qui si inchoationi suae non passim crederet, adhuc in prosperis positus, mentem ad adversa praepararet, et vitiis venientibus postmodum tam firmiter resisteret quam ea etiam sagacius praevidisset. Quae quidem tranquillius si praevidet tolerat. Eorum tamen omnino certamina, etiamsi praevideat, non declinat, quia

cursus nostri itineris nequaquam peragitur sine pulvere tentationis.

30. Cur tentationes post conversionem acriores quam ante videantur.---Plerumque autem conversus quisque talibus tentationum stimulis agitur, qualibus ante conversionis gratiam nunquam pulsatum se esse reminiscitur, non quia tunc haec eadem radix tentationis deerat, sed quia non apparebat. Humanus quippe animus multis cogitationibus occupatus, saepe sibimetipsi aliquo modo manet incognitus, ut omnino quod tolerat nesciat, quia dum per multa spargitur, ab interna sui cognitione removetur. Si autem Deo vacare appetat, et ramos multimodae cogitationis abscidat, tunc libere conspicit, quod de intima radice carnis procedit. Carduus namque si nascatur in via, itinerantium pedibus teritur, atque ipso usu transeuntium ejus superficies ne appareat confricatur. Sed quamvis desuper fruticantes spinae non appareant, subter tamen radix occulta perdurat. Si autem eum transeuntium pedes terere et calcare cessaverint, mox in superficiem surgendo progreditur, et per spinam prodit in publicum quidquid in radice vivebat occultum. Ita et in corde saecularium saepe occulta quaedam tentationum radix non facile apparet exurgere, quia velut in via actionum sita transeuntium teritur pede cogitationum, et per innumeras curas quasi multis itinerantibus premitur, ne videatur. Si autem per conversionis gratiam a via cordis curarum turba removetur, ut nulla actionum insolentia conterat, nullus cogitationum tumultus premat, tunc quod occultum latebat agnoscitur, tunc de radice vitiorum pungit libere spina tentationum. Contra quam bene viventis manu agitur ut, in quantum potest fieri, non tegatur occulta, sed radicitus evellatur. Quod donec fiat, uniuscujusque conversi animum ita haec spina conturbat, ut saepe percussione subita pene superari se sentiat, ejusque vulnus medullitus inflictum exitialiter pertimescat.

31. Tentationes, cum ob assiduitatem despiciuntur, periculosae. Deus tentationibus probat, non reprobat.--- Plerumque vero ipsi tentationum stimuli, dum in usum veniunt, dilatantur, et non quidem acriores, sed longiores existunt. Minus autem dolent, sed magis inficiunt, quia dum menti diutius adhaerent, tanto fiunt minus pavendi, quanto magis assueti. Inter haec ergo deprehensa mens huc illucque distenditur, et multiplicibus tentationum aestibus dissipatur, et saepe hinc inde provocata, cui tentanti vitio obviet, vel quod primum impugnet, ignorat. Unde plerumque evenit ut dum nimis insurgentia vitia cruciant, dum repugnantis animum jamjamque quasi in lapsum desperationis inclinant, conversus quisque hanc ipsam sublimitatis viam, quam sibi ad remedium eligit, expavescat, et quasi in summo eductus titubat, qui in imo solidius stabat. Ita vero circumfremetibus tentationum motibus angustatur, ut recte de eo dici debeat: Abominabilis ei fit in vita sua panis, et animae illius cibus ante desiderabilis. Vel certe: Appropinquavit corruptioni anima ejus, et vita illius mortiferis. Sed quia misericors Deus probari nos permittit tentationibus, non reprobari, sicut scriptum est: Fidelis autem Deus, qui non patitur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione etiam proventum, ut possitis sustinere (I Cor. X, 13), citius nobis consolationis ope succurrit, et surgentes tentationum stimulos mitigat, impugnantisque se cogitationum motus interna pace tranquillat. Moxque anima immensam de spe coelesti laetitiam percipit, dum devictum malum respicit, quod toleravit, ut jure de hoc tentato liberatoque homine dici debeat: Videbit faciem ejus in jubilo; et, liberavit animam suam, ne pergeret in interitum, sed vivens lucem videret. Istis itaque duabus vicibus, id est conversionis et probationis, per moerorem laetitiamque transactis, superest tertia, cujus et moerorem adhuc sustineat, et gaudia consequatur.

32. Tertia vice justii ex pavore mortis et timore extremi judicii auxiliantur.---Post conversionis namque

certamina, post probationis aerumnam, restat adhuc dura tentatio, quia venire non potest ad perfectae gaudia libertatis, nisi prius debitum solverit humanae conditionis. Conversus autem quisque sibi caute sollicitus, tacite secum considerare non cessat, aeternus iudex quam districtus adveniat, suumque terminum quotidie prospicit, et ante severitatem tantae justitiae quas rationes vitae suae sit positurus attendit. Etsi cuncta prava opera, quae intelligere potuit, devitavit, venturus tamen coram districto iudice, illa magis quae in semetipso non intelligit, pertimescit. Quis enim considerare valeat quanta mala per momenta temporum ipsis inconstantibus cogitationum motibus perpetramus? Facile est enim opera perversa vitare, sed nimis difficile est ab illicita cogitatione cor tergere. Et tamen scriptum est: Vae vobis qui cogitatis inutile (Mich. II, 1). Et rursum: In die cum iudicabit Dominus occulta hominum (Rom. II, 16). Qui etiam praemisit: Inter se invicem cogitationum accusantium, aut etiam defendentium (Ibid., 15). Et rursum: Labia dolosa in corde, et corde locuti sunt mala (Psal. XI, 3). Et rursum: Etenim in corde iniquitates operamini in terra (Psal. LVII, 3). Humana autem anima semel aeternitatis statum deserens, ad fluxum temporalitatis delapsa, hanc mutabilitatem alternantium motionum, quam dum caderet volens appetiit, dum conatur surgere, cogitur invita tolerare. Inde quippe punita est unde delectata, quia inde conversa habet laborem certaminis, unde perversa appetiit gaudium voluptatis. Saepe ergo electis etiam nolentibus in cogitatione subreperitur quod in se quidem solerter inspiciunt, et ante Dei oculos quanti sit reatus attendunt; et cum de his omnibus semper iudicia districta pertimescant, tunc tamen haec vehementer metuunt, cum ad solvendum humanae conditionis debitum venientes, districto iudici appropinquare se cernunt. Et fit tanto timor acrior, quanto et retributio aeterna vicinior. Ante oculos autem cordis nihil inane tunc transvolat de phantasmate cogitationis, quia subductis e medio

omnibus, se et illum tantummodo considerant, cui appropinquant. Crescit pavor vicina retributione justitiae, et urgente solutione carnis, quanto magis districtum iudicium jamjamque quasi tangitur, tanto vehementius formidatur. Et si ea quae sciunt nunquam se praetermississe meminerunt, formidant tamen illa quae nesciunt, quia videlicet semetipsos dijudicare et comprehendere omnino non possunt, atque urgente exitu, subtiliori terrentur metu. Unde Redemptor noster solutioni carnis appropinquans, et membrorum suorum servans speciem, factus in agonia, coepit prolixius orare (Luc. XXII, 44). Quid enim pro se ille cum in agonia esset peteret, qui in terris positus coelestia cum potestate tribuebat? Sed appropinquante morte, nostrae mentis in se certamen expressit, qui vim quamdam terroris ac formidinis patimur, cum per solutionem carnis aeterno propinquamus iudicio. Neque enim tunc cujuslibet anima immerito terretur, quando post pusillum hoc invenit, quod in aeternum mutare non possit.

33. Quid imminente morte sit formidandum.--- Consideramus quippe quod viam vitae praesentis nequaquam sine culpa transire potuimus, consideramus etiam quia nec hoc quidem sine aliquo reatu nostro est, quod laudabiliter gessimus, si remota pietate iudicemur. Quis enim nostrum vitam praecedentium patrum valeat vel superare, vel assequi? Et tamen David dicit: Ne intres in iudicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens (Psal. CXLII, 2). Paulus cum diceret: Nihil mihi conscius sum, caute subjunxit: Sed non in hoc justificatus sum (I Cor. IV, 4). Jacobus dicit: In multis enim offendimus omnes (Jac. III, 2). Joannes dicit: Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est (I Joan. I, 8). Quid ergo facient tabulae, si tremunt columnae? Aut quomodo virgulta immobilia stabunt, si hujus pavoris turbine etiam cedri quatiuntur. Solutioni ergo carnis appropinquans, nonnunquam terrore vindictae etiam justae anima turbatur.

Cui et si quid tranquillum in hac vita sapere potuit, mortis articulo interveniente concutitur, ut jure dici debeat: Abominabilis fit ei panis in vita sua, et animae ejus cibus ante desiderabilis. Vel certe propter pavoris poenam hoc, quod illic subditur: Appropinquavit corruptioni anima ejus, et vita illius mortiferis.

34. Justorum animae hoc pavore a levibus culpis purgantur.---Sed quia justorum animae a levibus quibusque contagiis ipso saepe mortis pavore purgantur, et aeternae retributionis gaudia jam ab ipsa carnis solutione percipiunt, plerumque vero contemplatione quadam retributionis internae etiam priusquam carne exspolientur hilarescunt, et dum vetustatis debitum solvunt, novi jam muneris laetitia perfruuntur, recte dicitur: Videbit faciem ejus in jubilo. Vel certe: Liberavit animam suam, ne pergeret in interitum, sed vivens lucem videret. Justi itaque anima in jubilo faciem Dei conspicit, quia tantum de laetitia interna percipit, quantum capere vel assumpta vix possit. Ibi igitur lucem vivens videt, quia spiritalem oculum in radios aeterni solis infigit. Ibi lucem vivens videt, quia omni jam mutabilitatis vicissitudine atque obumbratione calcata, veritati aeternitatis inhaeret; eique inhaerendo quem cernit, ad similitudinem incommutabilitatis assurgit, atque in semetipsam auctoris sui inconversibilem speciem dum respicit assumit. Quae enim ad mutabilitatem per semetipsam lapsa est, ad immutabilitatis statum immutabilitatem videndo formatur. Igitur Eliu de afflicto hoc liberatoque homine, quia prius moeroris amaritudinem et postmodum gaudia consolationis expressit, apte subjunxit: Haec omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos, videlicet conversionis, probationis, et mortis, quia per tria haec, et duris primum stimulis moeroris afficitur, et magnis postmodum securitatis gaudiis refovetur. Et quia electi uniuscujusque mens iisdem tribus vicibus, id est vel labore conversionis, vel tentatione probationis, vel

formidine solutionis atteritur, atque ipsa attritione purgata liberatur, apte subjungitur:

CAPUT XII

VERS. 30.---Ut revocet animas eorum a corruptione, et illuminet luce viventium.

35. Lux praesens, morientium est; lux aeterna, viventium.---Lux quippe morientium est, quam corporeis oculis cernimus. Qui autem adhuc huic mundo vivunt, luce morientium tenebescunt. Illuminantur autem luce viventium, qui, despecto temporali lumine, ad splendorem internae claritatis recurrunt, ut ibi vivant, ubi verum lumen sentiendo videant, ubi non aliud lumen, atque aliud vita, sed ubi ipsa lux vita sit, ubi sic nos lux exterius circumscribat, ut interius impleat; sic interius impleat, ut incircumscripta exterius circumscribat. Illuminantur ergo hac luce viventium, quam tanto tunc subtilius conspiciunt, quanto nunc ad illam purius vivunt.

36. Superbi veris et mysticis inania et tumida solent permiscere.---Magna Eliu ac valde fortia protulit, sed hoc unusquisque arrogans habere proprium solet, quod dum vera ac mystica loquitur, subito per tumorem cordis quaedam inania et superba permiscet. Foris enim placere appetit in hoc quod veraciter sentit; et inde mox inanescit a vero, unde per elationis typum recedit ab intimo. Quia enim approbari doctus exterius quaerit, intus plenitudinem qua docebatur amittit. Unde et Eliu, quem tenere arrogantium typum saepe jam diximus, postquam multa sapientiae profunda digessit, subito post easdem sententias veraces ac mysticas fastu scientiae inflatus extollitur, cujus mox inflationis merito ejus sensus ad inania verba derivatur. Nam subdidit, dicens:

CAPUT XIII

VERS. 31-33.---Attende, Job, et audi me, et tace dum ego loquor. Si autem habes quod loquaris, responde mihi: loquere, volo enim te apparere justum. Quod si non habes, audi me; tace, et docebo te sapientiam.

37. Quando aliquid humiliter loquuntur, diu in ejusdem humilitatis specie non perseverant.---Qualem se apud se habeat hac locutione manifestat, qua dicit: Attende, Job, et audi me, et tace dum ego loquor. Immensa enim superbia est, a seniore sibi reverentiam exigere, et silentium imperare meliori se. Quia autem praedicatores justii dum quoslibet corripunt, saepe per humilitatis gratiam ad cogitationum suarum intima revertuntur, atque in eo ipso quod corripunt, ne quid fortasse fallantur exquirunt, correptisque licentiam tribuunt ut si quid pro seipsis justius sentiant fateantur, hoc nonnunquam etiam arrogantes imitari appetunt. Paulisper enim in verbis elatione postposita, quasi eorum quos corripunt, si forte reperire potuerint, justitiam quaerunt, non quia ita sentiunt, sed quia ornari per humilitatis speciem concupiscunt. Metuunt enim ne superbi ac tumidi, quia sunt, esse videantur. Unde Eliu statim subdidit, dicens: Si autem habes quod loquaris, responde mihi; loquere, volo enim te apparere justum. Sed quia haec ex corde non protulit, audire quod quaesierat non exspectavit. Nam illico subjunxit: Quod si non habes, audi me; tace, et docebo te sapientiam. Qui enim veraciter quaerunt audire quod justum est, aequanimiter exspectant audire quod quaerunt. Eliu autem, quia veraciter requisitionis verba non protulit, dici quod quaesierat non permisit, sed mox quod intrinsecus gestabat erupit, qualemque se in oculis suis habebat ostendit, dicens: Tace, et docebo te sapientiam. Arrogantes enim viri quando aliquid humiliter sonant, diu in ejusdem humilitatis specie non perdurant. Cum fortasse quaerunt ut audiant, mox loquendo obviant ne doceantur, quia superficiem vocis quam protulerant citius ostentationis intentio comprimit, quae ex radice cordis

exsurgit, atque eamdem humilitatis formam specie tenus sumptam eo celerius probant quia aliena est, quo illam diutius tenere non possunt. Ecce Eliu justitiam cum requirit ut discat, promittit quia doceat. Ecce quasi requirendo quod justum est aliquid planum sonuerat lingua; sed mox celare non potuit hoc quod altum tumebat conscientia. Nam repente subjunxit: Tace, et docebo te sapientiam. Quia vero arrogantes omnes in eo quod proferunt typho superbiae inflantur, et, velut in alto positi sic doctorum speciem sumunt ac si eorum verba dignatione quadam super indignos homines coelitus effundantur, bene a scriptore hujus historiae versus interponitur, quo dicatur:

CAPUT XIV

CAP. XXXIV, VERS. 1.--- Pronuntians quoque Eliu, etiam haec locutus est.

38. Justi ex radice humilitatis loquuntur; secus iniqui. --Quid enim per hujus pronuntiationis vocabulum, nisi inflatio elationis ostenditur, ut verba, quae de alta superbiae radice veniebant, cum quadam quasi altitudine et distinctione procederent. Ita videlicet praedicare omnes arrogantes solent? Cum quodam enim fastu proferunt hoc quod singulariter intellexisse se credunt; et fortasse tunc humilitatem praedicant, cum per elationis typhum exempla superbiae ostentant. Unde fit ut eorum praedicatio concors sibi manere non possit, quia id quod rectum loquentes seminant, perverse tumentes impugnant. Humilibus namque auditoribus verba sua non compatiendo, sed vix dedignando largiuntur. Longe quippe se in altum positos aestimant, et super eosdem auditores suos quasi praecedentes doctrinae respectum vix de summo dignanter inclinant. At contra verba justorum ex radice veniunt humilitatis, ut fructum valeant ferre pietatis: et quidquid salubre potuerint, non tumendo, sed compatiendo subministrant. Per verba

quippe charitatis vel se in auditoribus suis, vel auditores suos in se ita transformant, ac si et illi per istos hoc quod audiunt doceant, et isti per illos hoc quod docendo proferunt discant. Eliu ergo typum arrogantium tenens, et cum pronuntiationis ostentatione inchoans, quid dicat audiamus. Sequitur:

CAPUT XV

VERS. 2, 3.---Audite, sapientes, verba mea, et eruditi auscultate me. Auris enim verba probat, et guttur escas gustu dijudicat.

39. Superbi doctores non quaerunt auditores suos sapientes efficere, sed suam sapientiam ostentare.---Ac si diceret: Sicut nec auris escas, nec guttur verba cognoscit; ita nec stultus quisque sententiam sapientis intelligit. Sapientes ergo atque eruditi audite quod dico, qui potestis ea quae fuerint dicta cognoscere. Videamus igitur quantum tumeat, qui verba sua non nisi a sapientibus audiri decenter existimat. Verus autem sapientiae praedicator dicit: Sapientibus et insipientibus debitor sum (Rom. I, 14). At contra arrogans in praedicatione sua aures tantummodo sapientium exspectat, quia non ideo praedicat ut possit quoslibet sapientes efficere, sed ideo sapientes quaerit, ut possit quod senserit superbiendo monstrare. Sicut enim superius dictum est, non illos appetit erudire, sed se ostendere; nec intuetur quam justi qui audiunt fiant, sed ipse quam doctus, cum a doctis auditur appareat. Quia vero praedicationem arrogantium nullus admitteret, si non et aliquid de humilitatis imagine permiscerent, bene Eliu postquam per tumida verba se extulit, rursum quasi ad aequalitatis concordiam condescendit, dicens:

CAPUT XVI

VERS. 4.---Judicium eligamus nobis, et inter nos videamus quid sit melius.

40. Humilitatem quandoque prae se ferunt, sed fictam.---Sed utrum hoc iudicium ex humili corde quaesierit, facile cognoscimus, si subsequencia ejus verba pensemus. Sequitur:

VERS. 5, 6.---Quia dixit Job: Justus sum, et Deus subvertit iudicium meum. In iudicando enim me mendacium est; et violenta sagitta mea absque ullo peccato.

Justos falsorum criminum insimulant.---Haec beatum Job dixisse queritur, quae tamen quia minime dixerit, requisita sacrae historiae verba testantur. Sed qui iudicium aequae quaesierat, ex culpa quam finxit, protinus sententiam promulgat. Nam sequitur:

VERS. 7, 8.---Quis est vir, ut est Job, qui bibit subsannationem quasi aquam, qui graditur cum operantibus iniquitatem, et ambulat cum viris impiis?

Ecce iudicium quaerens iudicium protulit, et post allegationem suam nulla beati Job exspectata sententia, eum damnatione dignum ex reproborum societate iudicavit. Ait enim: Quis est vir, ut est Job? Ut utique subaudiamus, nullus. Atque subjungit: Qui bibit subsannationem quasi aquam. Aqua autem cum bibitur, ita liquide sumitur, ut ad sorbendum nulla sui pinguedine retardetur. Subsannationem vero ut aquam bibere est Deum sine aliquo obstaculo cogitationis irridere, ut in eo quod superbit lingua vel conscientia, nulla trepidatio contradicat. Haec autem ejus sententia super beatum Job quantum a tramite veritatis exorbitet, illa Domini attestatione cognoscimus, qua ad diabolum dicit: Nunquid considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra (Job. I, 8)? Ecce quem Veritas dicit absque

comparatione justum, eum Eliu asserit absque comparatione peccatorem. Sed haec esse propria arrogantium praedicatorum solent, ut etiam afflictos auditores suos magis districte corripere appetant, quam blande refovere. Plus enim student, ut mala objurgando increpent, quam bona laudando confirmant. Superiores quippe videri desiderant, et magis gaudent cum eorum animum ira elevat, quam cum charitas exaequat. Semper invenire optant quod increpando rigide feriant. Unde scriptum est: In ore stulti virga superbiae (Prov. XIV, 3), quia videlicet percutere rigide scit, sed compati humiliter nescit.

41. Sancti praedicatores, cum alios correpturi sunt, blandimenta praemittunt. Ut periti medici, prius palpant, postea feriunt.--- Solent etiam praedicatores justii auditores suos objurgando corripere, solent in eorum vitia districta increpatione saevire. Unde scriptum est: Verba sapientium quasi stimuli, et sicut clavi in altum defixi (Eccl. XII, 11). Recte autem eorum verba clavi vocati sunt, quia culpas delinquentium nesciunt palpare, sed pungere. An Joannis verba clavi non erant, cum dicebat: Progenies viperarum, quis vobis demonstravit fugere ab ira ventura (Matth. III, 7)? An verba Stephani clavi non erant, cum dicebat: Vos semper Spiritui sancto resistitis (Act. VII, 51). An verba Pauli clavi non erant, cum dicebat: O insensati Galatae, quis vos fascinavit (Galat. III, 1)? Et rursum cum Corinthiis diceret: Cum enim sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis, et secundum hominem ambulatis (I Cor. III, 3)? Sed necesse est ut caute videamus quia praedicatores justii in ipsis quos corrigunt, cum ex parte alia fortasse aliquid bonae operationis inveniunt, ad eadem objurgationis verba cum quanta dispensatione descendunt. Ecce Paulus Corinthios docens, eosque in culpa divisionis aspiciens exorsus est, dicens: Gratias ago Deo meo semper pro vobis, in gratia Dei, quae data est vobis in Christo Jesu, quia in omnibus divites facti estis in illo (I Cor. I, 4). Multum profecto

laudavit quos in Christo divites in omnibus dixit. Et ecce adhuc blandimenta multiplicat, dicens: In omni verbo et in omni scientia, sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis (Ibid., 5). Testimonium Christi confirmatum est in vobis, dixit, ac si opere peregrissent quod doctrina didicerant. Et mox in laudis consummatione subjunxit: Ita ut nihil vobis desit in ulla gratia, expectantibus revelationem Domini nostri Jesu Christi. Quaeso te, Paule, istis tot favoribus jam quo tendas insinues. Et ecce paulo post sequitur: Obsecro vos autem, fratres, per misericordiam Domini nostri Jesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, et non sint in vobis schismata. Significatum est enim mihi de vobis, fratres mei, ab his qui sunt Chloes, quia contentiones inter vos sunt. (Ibid., 10). De quibus contentionibus paulo post subdidit, dicens: Cum enim sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis, et secundum hominem ambulatis (I Cor. III, 3)? [a 1Kb] Ecce quibus laudibus ad aperta correptionis verba descendit; ecce in corde audientium quam blanda favoris manu viam districtae increpationis aperuit. Prius namque superbiorum brachia studuit per blandimentorum vincula religare, ut postmodum potuisset vulnus superbiae ferro correptionis incidere. Erant profecto in Corinthiis et quae laudari debuissent, erant et quae argui. Peritus itaque medicus prius sana membra, quae circa vulnus erant, laudando palpavit, et postmodum putridum sinum vulneris feriendo transfixit. Habet ergo in sanctis praedicatoribus ad utraque aptum doctrinae regula pondus suum, ut et recta faventes nutriant, et perversa animadvertentes abscindant.

42. Aliud est percutere cum justitia stimulat, aliud cum inflat superbia. Quis in correptione servandus modus. Hunc ignorant superbi. Nonnunquam vero etiam praedicatores justis rigide feriunt. Sed aliud est cum justitia stimulat, aliud cum superbia inflat. Justis cum severe corrigunt, internae dulcedinis gratiam non amittunt. Nam saepe pro inquietudine refrenanda

pravorum duritiam districti vigoris assumunt, sed intus charitatis igne liquefiunt, atque eorum amore ardent, in quos aspera correptione saeviunt; seque etiam eis intrinsecus in secreto cordis humiliant, quos foris duris animadversionum stimulis quasi despiciendo castigant. Plerumque autem et non despiciendo despiciunt, et non desperando desperant, ut tanto eos celerius a culpa pavescere ac resilire faciant, quanto jam quasi vicinius mortis foveam ostentant. Saepe etiam quodam decenti moderamine suas culpas coram discipulis indicant, ut illi audientes discant quomodo semetipsos de suis actionibus subtiliter reprehendant. Tanta autem dispensatione se temperant, ut neque cum se erigunt intrinsecus rigidi sint, neque rursus cum se humiliant extrinsecus remissi, quia et in disciplina humilitatem custodiunt, et in humilitate disciplinam. Paulus disciplinam tenuit, cum Corinthiis diceret: Cum enim sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis, et secundum hominem ambulatis (I Cor. III, 3)? Sed humilitatem in disciplina non perdidit, quia deprecando praemisit, dicens: Obsecro vos, fratres, per misericordiam Dei, ut idipsum dicatis omnes, et non sint in vobis schismata (I Cor. I, 10). Rursus humilitatem tenuit, cum eisdem Corinthiis loquens paulo latius fortasse quam voluerat, semetipsum reprehendit, dicens: Factus sum insipiens (II Cor. XII, 11). Sed disciplinam in hac humilitate non perdidit, quia illico adjunxit: Vos me coegistis. Exemplum magnae humilitatis exhibuit, cum discipulis dixit: Non enim nosmetipsos praedicamus, sed Jesum Christum Dominum nostrum, nos autem servos vestros per Christum (II Cor. IV, 5). Sed in hac humilitate disciplinae justitiam non amisit, qui eisdem delinquentibus dicit: Quid vultis, in virga veniam ad vos (I Cor. IV, 21)? et caetera. Sciunt ergo praedicatores sancti utroque moderamine artem magisterii temperare, et cum delinquentium reatus inveniunt, sciunt modo severe corripere, modo humiliter deprecari. Sed cum arrogantes viri eos imitari appetunt, sumunt ab eis aspera verba correptionis, et sumere ab eis veraciter nesciunt preces

humilitatis. Magis enim terribiles possunt esse quam mites; et idcirco discunt unde se erigant, et discere negligunt, ut animum submittant. Cumque admonere delinquentes placide nesciunt, nimio rigoris usu per invectionis iracundiam, etiam contra recte agentes effrenantur. Quorum iste Eliu speciem tenens, beatum Job non refovet, sed objurgat, dicens: Quis est vir, ut est Job, qui bibit subsannationem quasi aquam, qui graditur cum operantibus iniquitatem, et ambulat cum viris impiis? Et quia aliena semper est a veritate superbia, mox et ad falsa prorumpit, dicens:

CAPUT XVII

VERS. 9.---Dixit enim: Non placebit vir Deo, etiamsi cucurrerit cum eo.

43. Aliena semper est a veritate superbia.---Quod profecto quia minime dixerit, quisquis beati Job verba legit agnoscit. Sed qui idcirco loquitur, ut semetipsum ostendendo superbiat, quid mirum si in altero fingit quod reprehendat? Quomodo enim veritati cohaereat in verbis increpationis, quem intra semetipsum longe ab eadem veritate dirimit tumor mentis? Sequitur:

VERS. 10.---Ideo viri cordati audite me.

Ecce iterum fastu superbiae inflatus, eos tantummodo, qui quasi digne intelligendo, se assequi valeant quaerit, et sic quod sentiebat erumpit, dicens:

CAPUT XVIII

VERS. 10 et 11.---Absit a Deo impietas, et ab Omnipotente iniquitas. Opus enim hominis reddet ei, et juxta vias singulorum restituet eis.

44. Deus in hac vita non semper reddit singulis juxta opera.---Bene dixit, quia in omnipotente Deo iniquitas vel impietas non est. Sed in hac vita nequaquam semper hoc agitur, quod subjunxit, quia juxta opus suum singulis et juxta vias proprias reddit. Nam et multos illicita et perversa perpetrantes gratuito praevenit, atque ad opera sancta convertit, et nonnullos rectis actibus deditos flagello interveniente corripit, ac sic placentes quasi displiceant affligit, Salomone attestante, qui ait: Sunt justi quibus multa eveniunt, quasi opera egerint impiorum; et sunt impii qui ita securi sunt, ac si justorum facta habeant (Eccle. VIII, 14). Quod nimirum omnipotens Deus inaestimabili pietate dispensat, ut et justos flagella crucient, ne opera extollant; et injusti saltem sine poena hanc vitam peragant, quia ad tormenta quae sine fine sunt male agendo festinant. Nam quia aliquando justus nequaquam juxta opera flagellatur, hac ipsa historia quam tractamus ostenditur. Neque enim idem beatus Job pro culpa fuerat flagellatus, qui ante flagelli stimulum ipso iudice attestante laudatus est. Verius ergo Eliu diceret, si dixisset: Quia in omnipotente Deo impietas atque iniquitas non est, etiam cum juxta vias proprias hominibus reddere non videtur. Nam et quod a nobis non intelligitur, ex occulti iudicii non injusta lance profertur. Quia vero praedicatores arrogantes, dum multa inania spargunt, etiam saepe vera ac solida proferunt, Eliu recte subjungit:

CAPUT XIX

VERS. 12.---Vere enim Deus non condemnabit frustra, nec Omnipotens subvertet iudicium.

45. Justa Dei iudicia, etsi occulta.---Ad diabolum Dominus dicit: Commovisti me adversus eum, ut affligerem eum frustra (Job. II, 3). Eliu autem dicit: Quia non condemnabit Dominus frustra. Quod utique discordare dictis Veritatis creditur, nisi subtili consideratione

pensetur. Aliud namque est damnare, aliud affligere. Affligit ergo juxta aliquid frustra, sed frustra non damnat. An non juxta aliquid frustra Job afflixerat, cum non debebatur vitium, sed meritum augebatur? Frustra enim condemnare non potest, quia damnatio fieri non ex parte ad aliquid potest, quae videlicet in extremo punit omne quod hic quisque inique commiserit. Nec omnipotens Deus subvertit iudicium, quia etsi minus recta videntur esse quae patimur, recte tamen in occulto examine decernuntur. Sequitur:

CAPUT XX

VERS. 13.---Quem constituit alium super terram, aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est?

46. Quem per se condidit mundum, per se quoque regit.---Ut videlicet subaudias nullum. Per se quippe mundum regit, quem per se condidit; nec eget alienis adiutoriis ad regendum, qui non eget ad faciendum. Sed haec idcirco colliguntur, ut liquido indicet quia omnipotens Deus, si per semetipsum regere non negligit quod creavit, quod bene creavit utique bene regit, quia quod pie condidit impie non disponit; et qui necdum facta curavit ut essent, quae sunt facta non deserit. Quia ergo praesens est in regimine qui auctor exstitit in creatione, ideo curam nostri non praeterit. Unde et apte subjungit:

CAPUT XXI

VERS. 14.---Si direxerit ad eum cor suum, spiritum illius et flatum ad se trahet.

47. Curva hominum corda, cum vult, ad se erigendo, dirigit.---Curvum cor est cum ima appetit, dirigitur cum ad superna sublevatur. Si ergo homo cor suum ad Dominum dirigit, spiritum et flatum illius Dominus ad se trahit. Spiritum videlicet pro internis cogitationibus, flatum vero

qui per corpus trahitur, pro externis actionibus ponit. Deo ergo spiritum hominis et flatum a se trahere est ad conversionem sui desiderii et interiora nostra et exteriora commutare, ut nihil jam menti exterius libeat, nihil caro inferius, vel si appetit, adipisci conetur; sed omne quod homo est ad eum videlicet a quo est et interius desiderando ferveat, et exterius se edomando constringat. Unde et apte subjungit:

CAPUT XXII

VERS. 15.---Deficiet omnis caro simul, et homo in cinerem revertetur.

48. Tunc caro deficiet, et homo in cinerem per humilitatem revertitur.---Simul enim omnis caro deficit, quando jam nullis suis moribus servit, quia praesidens spiritus cuncta ejus fluxa restringit, et quodam distractionis suae gladio omne quod in illa male vivebat, interficit. Hoc nimirum disciplinae gladio semetipsum Jeremias interfecerat, cum dicebat: Postquam convertisti me, egi poenitentiam; et postquam ostendisti mihi percussi femur meum (Jerem. XXXI, 19). Quid enim in femore, nisi voluptas carnis accipitur? Et quid est quod ait: Postquam ostendisti mihi, percussi femur meum, nisi quod postquam superna spiritaliter vidit, omne quod in se inferius carnaliter vivebat exstinxit, ut quanto magis summa patescerent, tanto amplius ima quae tenuerat non liberent? Nam quanto incipit quisque superius vivere, tanto et inchoat inferius interire. Juxta affectum namque carnalis operationis omnis caro Pauli simul interierat, cum dicebat: Vivo autem jam non ego, vivit vero in me Christus (Galat. II, 29).

49. Peccator mortalitatis suae obliviscitur, secus justus.---Bene etiam Eliu hoc loco subdidit: Et homo in cinerem revertetur. In peccato enim quisque positus mortalitatis suae obliviscitur, et terram se esse non

meminit, dum adhuc per superbiam inflatur. Post conversionis vero suae gratiam, cum humilitatis spiritu tangitur, quid esse se aliud quam cinerem recordatur? Jam in cinerem David reversus fuerat, cum dicebat: Memento, Domine, quod pulvis sumus (Psal. CII, 15). Abraham in cinerem reversus fuerat, dicens: Loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis et cinis (Genes. XVIII, 27). Et si viventem carnem necnon in terra mors solverat, hoc tamen apud se erant, quod se futuros absque dubitatione praevidebant. Hinc alias dicitur: Auferes spiritum eorum, et deficient, et in pulverem suum revertuntur (Psal. CIII, 29). Qui autem spiritus, nisi spiritus superbiae nominatur? Tollatur ergo spiritus eorum ut deficient, id est subducto superbiae spiritu, nihil se de se esse cognoscant. Et revertantur in pulverem, id est humiliantur ex infirma conditione. Propter hunc pulverem, ad cuius memoriam qui semetipsos considerant revocantur, per Sapientiam dicitur: Justi fulgebunt, et sicut scintillae in arundineto discurrent (Sap. III, 7). Sancti enim viri dum peccatoribus permiscetur, eos exemplorum suorum igne succendunt, atque omne quod nitent, in cinerem redigunt, quia pietatis flamma consumpti, dum infirmitatem conditionis suae conspiciunt, nihil aliud quam favillam se esse cognoscunt, ut a superbiae suae duritia resoluti, per poenitentiam dicant id quod supra protulimus: Memento, Domine, quia pulvis sumus (Psal. CII, 15). Bene ergo dicitur quia cum ad se spiritum hominis Dominus trahit, deficient omnis caro simul, et homo in cinerem revertetur. Haec Eliu et vera sunt et magna, quae dicit; sed quia male mox ex eo quod bene sensit intumuit, verbis sequentibus prodit, dicens:

CAPUT XXIII

VERS. 16.---Si habes ergo intellectum, audi quod dicitur, et ausculta vocem eloquii mei.

50. Superbi plus videndo caligant et caecutiunt. Quo magis superbiae vitium patimur, minus videmus.---Habent hoc proprium omnes arrogantes, ut cum fortasse acutum aliquid sentiunt, inde mox ad vitium elationis erumpant, sensusque omnium in sui comparatione despiciant, seque in suo iudicio aliorum meritis anteponant. Quibus contingit miseris ut plus videndo tenebrescant, quia dum subtilia attendunt, semetipsos intueri nesciunt; et quo intelligentiam acutius percipiunt, eo per superbiam deterius cadunt. Qui bene quidem subtilia conspicerent, si in eo quod proferunt se viderent. Superius namque Eliu dixerat: Si habes quod loquaris, responde mihi: loquere, volo enim te apparere justum (Job XXXIII, 32). Nunc autem ait: Si habes intellectum, audi quod dicitur. Ecce quomodo paulisper elatio per verborum incrementa proficit. Superius dubitavit si posset beatus Job proferre quod justum est; nunc vero discutit si hoc quod dicitur saltem possit audire. Ibi dixit: Si habes quod loquaris, responde mihi. Ac si diceret: Dic aliquid, si tamen dignus poteris esse qui dicas. Hic autem ait: Si habes intellectum, audi quod dicitur. Ac si aperte dicat: Audi me, si tamen dignus poteris esse qui audias. Isti sunt quotidiani defectus, qui in cordibus reproborum fiunt, quibus indesinenter ad deteriora descendunt, quia dum minora incaute negligunt, ad majora perniciose prorumpunt. Jam et hoc de superbia fuerat, quod beatum Job id quod justum est loqui posse dubitabat. Sed dum hanc in semetipso considerare negligit, ad nequiora pervenit, ut non solum posse ab eo dici quod justum est dubitet, sed etiam dicentem se justa ab eo intelligi posse desperet. Unde vitium superbiae ab ipsa mox radice secandum est, ut cum latenter oritur, tunc vigilanter abscidatur, ne propectu vigeat, ne usu roboretur. Difficile enim in se quisque inveteratam superbiam deprehendit, quia nimirum hoc vitium quanto magis patimur, tanto minus videmus. Sic quippe in mente superbia, sicut in oculis caligo generatur. Quo se haec latius dilatat, eo vehementius lumen angustat. Paulisper ergo elatio in

praecordiis crescit, et cum se vastius extenderit, oppressae mentis oculum funditus claudit, ut captivus animus typum elationis et pati possit, et tamen id quod patitur videre non possit. Sed quia arrogantes viri aliquando, ut diximus, recta non recte sentiunt, et bona invenire noverunt, sed haec bene proferre contemnunt, Eliu post elationis typum, quo dixerat: Si habes intellectum, audi quod dicitur, subdit dicens:

CAPUT XXIV

VERS. 17.---Nunquid qui non amat iudicium sanari potest? Quomodo tu eum qui justus est in tantum condemnas?

51. In omnibus quae dicimus attendendum; quid, cui, quando et quomodo dicatur.---Bonam quidem sententiam protulit, sed beato Job proferenda non fuit. In omni enim quod dicitur summopere intuendum est quid dicatur, cui dicatur, quando dicatur, quomodo dicatur. Eliu autem attendit quid diceret, sed cui diceret non attendit. Beatus quippe Job amabat iudicium, quia causas suas cum Domino pensare subtiliter noverat. Nec condemnaverat eum qui justus est, sed cur sine peccato percussus fuerat in dolore positus cum humilitate requirebat. Amat iudicium quisquis vias suas subtiliter discutit, et secretarium cordis ingressus, quid Dominus ipsi tribuat, quid ipse Domino debeat pensat. Quod beatus Job quomodo non fecerat, qui tam crebra sacrificia in expiatione filiorum etiam pro cogitationibus offerebat? Quia ergo Eliu dixit quod is qui iudicium non amat sanari non possit, arguens beatum Job quod iudicium non amaret, et quia eum qui justus est condemnasset, illico ejusdem justi, id est Domini, justitiam subdit, dicens:

CAPUT XXV

VERS. 18.---Qui dicit regi, apostata; qui vocat duces impios.

52. Apostata est qui aliis praeest non ut prosit, sed ut dominetur.---Saepe novimus quod plerique qui praesunt inordinatum sibi metum a subditis exigunt, et non tam propter Dominum quam pro Domino venerari volunt. Intus enim se tumore cordis extollunt, cunctosque subditos in sui comparatione despiciunt, nec condescendendo consulunt, sed dominando premunt, quia videlicet alta cogitatione se erigunt, et aequales se illis quibus eos praeesse contingit non agnoscunt. Contra hunc tumorem per Ecclesiasticum librum dicitur: Ducem te constituerunt; noli extolli, sed esto in illis quasi unus ex illis (Eccli. XXXII, 1). Hunc tumorem Dominus per prophetam in pastoribus increpans ait: Vos autem cum austeritate imperabatis eis, et cum potentia (Ezech. XXXIV, 4). Ipsa enim bona quae subditis dicunt dominando potius quam consulendo proferunt, quia videlicet quidquam eis quasi ex aequo dicere semetipsos existimant dejecisse. Singularitate enim gaudent culminis, et non aequalitate conditionis. Sed quia haec tumentia corda rectorum subtiliter Dominus pensat, bene contra eos dicitur: Qui dicit regi, apostata. Unusquisque enim superbus rector toties ad culpam apostasiae dilabitur, quoties, praeesse hominibus delectatus, honoris sui singularitate laetatur. Sub quo enim sit non considerat, et quod aequalibus quasi non sit aequalis exultat. Unde autem haec vitiorum radix pullulat in corde regentium, nisi ex imitatione illius qui, despectis angelorum societatibus, dixit: Ascendam super altitudinem nubium, et similis ero Altissimo (Isai. XIV, 14)? Quia ergo unusquisque rector quoties extollitur in eo quod caeteros regit, toties per lapsum superbiae a summi rectoris servitio separatur; et cum aequales sibi subditos despicit, ejus super se dominium sub quo omnes aequales sunt non agnoscit, recte dicitur: Qui dicit regi, apostata.

53. Impius est, si suae superbiae exemplo, subditos in praeceps trahat.---Quia vero cum dominando praesunt, exemplo suae superbiae subditos ad impietatem trahunt, apte subjungitur. Qui vocat duces impios. Ad viam namque pietatis ducerent, si subditorum oculis humilitatis exempla monstrarent. Dux autem est impius, qui a tramite veritatis exorbitat; et dum ipse in praeceps ruit, ad abrupta sequentes invitat. Dux est impius, qui per tumoris exempla viam ostendit erroris. Paulus dux esse impietatis metuebat, cum potestatis suae celsitudinem reprimebat, dicens: Nec quaerentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis, cum possimus oneri esse, ut Christi apostoli, sed facti sumus in medio vestrum parvuli (I Thessal. II, 6). Parvulus in medio eorum factus fuerat, quia timebat ne si inter discipulos honorem suae celsitudinis vindicaret, exempla elationis ostenderet. Timebat nimirum ne dum ipse sibi potestatem pastoralis potentiae quaereret, grex subditus per abrupta sequeretur, et ad impietatem sequentes duceret, qui pietatis officium suscepisset.

54. Sibi subditis virtutum splendore praeluceat. Eorum culpas prudenter et humiliter corrigat.---Unde necesse est ut is qui praeest quae exempla subditis praebeat solerter attendat; et tantis se sciat vivere, quantis praeesse; ac vigilanter inspiciat ne in eo quod praelatus est intumescat; ne jura debitae potestatis immoderatus exigat; ne disciplinae jus mutetur in rigorem superbiae; et unde a perversitate subditos restringere poterat, inde magis intuentium corda pervertat; ne, ut dictum est, impietatis dux per officium pietatis existat. Non autem debet hominum ducatum suscipere, qui nescit homines bene vivendo praeire; ne qui ad hoc eligitur ut aliorum culpas corrigat, quod reseccare debuit, ipse committat. Hinc inde ergo se qui praesunt circumspiciant, ut sibi et subditis vivant, ut bonum quod faciunt, et intra sinum mentis abscondant, et tamen ex eo ad provectum sequentium exempla rectae

operationis impartiant, ut subditorum animadvertentes culpas corrigant, nec tamen per vim ejusdem animadversionis intumescant, ut quaedam leniter correpta tolerant, nec tamen disciplinae vincula eadem lenitate dissolvant, ut quaedam tolerando dissimulent, nec tamen ea crescere dissimulando permittant. Laboriosa sunt ista, et nisi divina gratia fulciat, ad custodiendum difficilia. Recte vero de adventu districti judicis per Sapientiae librum dicitur: Horrende et cito apparebit, quoniam iudicium durissimum his qui praesunt fiet (Sap. VI, 6). Quia ergo plerumque per potestatem regiminis ad culpam prorumpitur elationis, atque apud districtum iudicem ipsa elatio impietas aestimatur, bene de Domino per Eliu dicitur: Qui vocat duces impios. De ipso quippe ducatu dum superbiunt, exemplo suo subditos ad impietatem trahunt.

55. Alios iudicans, superno iudici assidue se sistat. Potestas accepta non honor, sed onus aestimanda. Ambitus infinita mala. Cura pastoralis nec cupiditate amplectenda, nec formidine deferenda.---Unde magnopere curandum est ut qui regendis hominibus praefertur, apud se intra secretarium mentis in cathedra praesideat humilitatis. Cumque iudicanti ei a caeteris foris assistitur, vigilantibus oculis incessanter aspiciat, cui quandoque iudici ipse de his iudicandis assistat, ut quanto nunc ante eum quem non videt, sollicitius trepidat, tanto eum cum viderit securior cernat. Penset ergo qui ad satisfaciendum districto iudici de sua tantummodo anima fortasse vix sufficit, quia quot regendis subditis praest, reddendae apud eum rationis tempore, ut ita dicam, tot solus animas habet. Quae nimirum cogitatio, si assidue mentem excoquit, omnem superbiae tumorem premit. Et rector providus tanto iam neque rex apostata, neque dux impius vocabitur, quanto ei cogitatione sollicita potestas quae accepta est, non honor, sed onus aestimatur. Nam cui esse nunc iudicem libet, huic videre tunc iudicem non libet. Numerari enim culpa nequeunt, quae habendae

potestatis amore perpetrantur. Tunc solum vero potestas bene geritur, cum non amando, sed timendo retinetur. Quae ut ministrari recte valeat, oportet primum ut hanc non cupiditas, sed necessitas imponat. Percepta autem nec pro formidine debet deseri, nec ex libidine amplecti; ne aut pejus quis quasi ex humilitate superbiat, si divinae dispensationis ordinem fugiendo contemnat; aut eo jugum superni rectoris abjiciat, quo eum super caeteros privatum regimen delectat. Potestas ergo cum percipitur, non ex libidine amanda est, sed ex longanimitate toleranda, ut inde tunc ad iudicium salubriter levis sit, unde nunc ad ministerium patienter gravis innotescit.

>>sequitur Pars 8>>